

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

Szerkeszti a püspöki hivatal
A szerkesztésért felelős FUTÓ ANDRÁS
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
DEBRECEN, KÁLVIN-TÉR 17. SZ.

Megjelenik minden hó 15-én. = Előfizetési ár 1 évre 6 pengő.
Postatakarékpénztári csekk számla: 43,916.

Legújabb iskolareformok.

A magyar országgyűlés református egyházi és nemzeti szempontból egyaránt fontos két tanügyi javaslatot tárgyalt le a közelmúltban: egyiket a gyakorlati irányú középiskoláról, másikat a tanítóképzésről. E javaslatok törvényerőre emelkedése csak napok kérdése.

A gyakorlati irányú középiskoláról szóló törvényjavaslat — mondhatjuk: törvény — a mai egységes középiskola mellé új középiskolafajokat létesít: 1. gazdasági középiskola, amely három irányú lehet: mezőgazdasági középiskola, ipari középiskola, kereskedelmi középiskola; 2. liceum.

A gazdasági középiskola négyosztályú, latinmentes iskola. A gimnázium vagy a polgári iskola negyedik osztályára épül fel, önállóan vagy gimnáziummal kapcsolatban szervezhető és tartható fenn. Feladata, hogy a tanulól vallásos alapon és nemzeti szellemben erkölcsös polgárrá nevelje, gyakorlati irányú műveltséghez és az iskola különleges szakirányának megfelelő szaktudáshoz juttassa, s ezzel felsőbb szaktanulmányokra is képessé tegye.

Tanulmányait érettségi vizsgálattal zárja le, érettségi bizonyítványa képesít mindazokra az állásokra és lisztségekre, amelyek elnyeréséhez az 1883: I. tc., vagy más jogszabály értelmében középiskolai érettségi vizsgálat szükséges. Képesít továbbá a gazdasági akadémiákra, úgyszintén más szakfőiskolákra, végül a m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem mezőgazdasági és állatorvosi karának mezőgazdasági osztályán, közgazdaságtudományi karának közgazdasági és kereskedelmi osztályán, valamint gazdasági szaktanárképzőintézetében folytalandó tanulmányokra.

A gazdasági középiskoláról szóló törvény célkitűzéseivel, gyakorlati tendenciáival a kormányzat gazdasági és nemzetpolitikai törekvéseivel szoros összefüggésben van és közoktatásügyünk nagy-jelentőségű reformjának ígérkezik.

A Ma iskolája, a legkedvesebb iskolatípus a g i m n á z i u m, lévén ez a társadalmi emelkedésnek jóformán egyellen ülje, az elvégzését tanúsító érettségi bizonyítvány a nemzet vezetőtársadalmi rétegéhez való tartozásnak csaknem kizárólagos jelöltje, amely egyszersmind a főiskolai tanulmányok minden ágára képesít. Az érettségi bizonyítvány e társadalmi és pedagógiai értékelésnek következménye, hogy a gimnáziumnak nem csekély százalékban olyan tanulói is vannak, akik humán-tanulmányokra kevésbé alkalmasak, inkább gyakorlati életpályákra valók. A középiskolai törvény ugyan erős szelektálást kíván a gimnáziumtól, elterelését az oda nem való elemeknek, ez az elterelés azonban gyakorlati irányú középiskolák híján eddig a kívánt mértékben nem történetelt meg. A gimnáziumi tanulmányokra nem, vagy kevésbé, inkább gyakorlati életpályára alkalmas tanulóknak immár a gyakorlati irányú középiskolák egész sora fog lehetőséget nyújtani gyakorlati életpályákon való boldogulásra, s a gimnázium valóban az lehet, aminek lennie kellene: egyetemi tanulmányokra előkészítő iskola.

A gyakorlati középiskolának e jelentősége csak negatív: a gimnáziumot megszabadítja az oda nem való elemektől. A gazdasági középiskolának szociális szempontból van nagy jelentősége.

A gimnázium egyetemi tanulmányokra neveli az ifjúságot, a négy egyetem pedig oly tömegekben termeli a diplomás ifjúságot, hogy e tömegeket a társadalom képzettségüknek megfelelően foglalkoztatni nem tudja, eltartani még kevésbé. Egyetemet végzett ifjaink száza, s talán ezrei is vannak télenre kárhozható, karitatív alkalmaztatásuk nem jelenthet életpályán elhelyezkedést, pedig a legtöbb esetben igen komoly munkával, nem csekély anyagi áldozattal készültek elő pályájukra. Az értelmiségi munkanélküliség megszüntetése egyike lett a legfontosabb kormányzati feladatoknak. Újabb munkaalakalmak felkutatásával és megteremtésével azonban nem lehet az igényeket kielégíteni, hiszen a diplomás ifjúság csak hivatalokban, „lateiner” pályákon helyezkedhetnek el, elhelyezkedésük a gazdasági pályákon — e pályákra való előkészületlensége miatt — a legnagyobb nehézségekbe ütközik.

A magyar iskolapolitika intézményesen, új középiskolai típusok, a gazdasági középiskola létesítésével akarja biztosítani annak lehetőségét, hogy az ifjúság egy része eltereltesék a gimnáziumból és az egyetemről, a hivatalnoki, a „lateiner” pályákról: a gyakorlatiasság iránt fogékony része pedig megtalálja az igényeinek megfelelő gyakorlati életpályákra nevelő iskolát.

E törvény, s általa a gazdasági középiskola azonban csak akkor éri el célját, csak akkor lesz lényezője a magyar többtermelésnek, megindítója az intenzívebb földművelésnek, iparnak és kereskedelemnek és gátja a magyar középosztály elproletáriázálódásának, tehát akkor fog több kenyeret jelenteni, ha a magyar társadalom szabadul fölöttébb káros előítéleteitől, amelyeknek summája: hogy a szellemi, közhivatali pályákat tartja magához méltónak, idegenkedik a gyakorlati életpályáktól. A gazdasági középiskola éppen e végzetes társadalmi felfogással szemben száll síkra, amikor a gimnáziummal egyenrangú gyakorlati irányú iskolatípust, középiskolát és nem szakiskolát szervez, amely a szakismeretek, gyakorlati pályákra való előkészítés mellett általános műveltséget is ad.

A gazdasági középiskolától azt várjuk, hogy e középiskolák elsősorban jó gazdákat, iparosokat, kereskedőket fognak nevelni, akik műveltségüknel fogva tagjai lesznek a magyar középosztálynak, és így e kategóriák társadalmi helyzetét és tekintélyét lényegesen emelni fogják. Ha e nagyszerű eredmény bekövetkeznék, ha e középiskolák a társadalmi felemelkedés lehetőségét is megadnák, jellehelő, hogy ifjúságunk elterelődnék az elméleti, diplomás életpályákról, s a gyakorlati életben mint gazdák, iparosok, kereskedők keresnek boldogulásukat.

A középiskolának harmadik faja: a *l i c e u m*, amely a gimnázium vagy a polgári iskola IV. osztályára épül fel, négyosztályú, külön a fiúk és külön a lányok számára. Latint nem tanít, az általános műveltséget adó tárgyakon kívül ad általános nevelési ismereteket, minden osztályban tanít rajzot, éneket és zenét, a leányliceum pedig minden osztályában kézimunkát. A liceum tanulmányait érettségi vizsgálat zárja be, érettségi bizonyítvány képesít mindazokra az állásokra és tisztségekre, amelyek elnyeréséhez az 1883: I. tc. vagy más jogszabály értelmében középiskolai érettségi vizsgálat szükséges. Képesít továbbá a tanítóképző-akadémiákon, úgyszintén az egyetemen, a jogakadémiák, a hittudományi főiskolák kivételével főiskolákon, végül a Magyar Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem közgazdaságtudományi karának közgazdasági és kereskedelmi osztályán, valamint gazdasági szaktanárképző intézetében folytatandó tanulmányokra.

A liceum első osztálya a következő iskolai évben megnyílik, a tanító(nő)képzőintézetek azonban már nem nyitják meg első osztályukat, a liceum fokozatos kiépülése a tanítóképzés mai rendjének fokozatos megszűnését jelenti. (A négyévfolyamú liceumra épül fel ugyanis a kétévfolyamú tanítóképző-akadémia, mely csak liceummal együtt tartható fenn!) Gimnáziumi vagy gazdasági középiskolai érettségi bizonyítvánnyal a tanítóképző-akadémiára felvenni senkit sem lehet. A tanítóképző-akadémia egy-egy évfolyamára legfeljebb 25 hallgatót lehet felvenni, a hallgató tanulmányi ideje alatt egyúttal bentlakó növendéke a tanítóképző-akadémiával kapcsolatos internátusnak. „Az internátuson kívül lakásra engedélyt nem lehet adni!” A tanítóképző-akadémiák száma legfeljebb 40 (ma 55 magyar tanító[nő]-képzőintézet van). Ezek közül legfeljebb tizenháromat tart fenn az állam és a vallás- és közoktatásügyi miniszter kezelése alatt álló magyar katolikus tanulmányi alap (ma tizenegy tanító[nő]képző), legfeljebb tizenötöt a katolikus egyház és a szerzetesrendek (ma harminckettőt), legfeljebb hatot a református egyház (ma hetet), legfeljebb kettőt az ágostai hitvallású evangélikus egyház (ma három), egyet az izraelita vallásfelekezet (ma kettőt).

„A tanítóképző-akadémia első évfolyamára csak azt lehet felvenni, aki a liceumi érettségi vizsgálatot a négy liceumi osztály tényleges elvégzése után legalább jó eredménnyel, a felvételi (alkalmassági) vizsgálatot pedig *s i k e r r e l* kiállotta.”

A tanítóképzés reformja évtizedek óta problémája a magyar közoktatásnak. E probléma megoldását javaslataikkal szorgalmazták, a kérdés irodalmi előkészítésével értették a különböző tanító-

egyesületek és a tanítóképzőintézeteki tanárság, de sürgette a haladó idő, más nemzetek példája, népünk kulturális és gazdasági helyzete, a felsőbb iskolatípusoknak a népiskolával szemben támasztott igényei, és mielőbbi megoldását kívánta a nyolcosztályú népiskola törvénybeiktatása.

A tanító nem csupán a gyermekek, hanem a felnőttek tanítója is. Iskolán kívüli munkája éppoly fontos a nemzeti élet szempontjából, mint iskolai munkája. Közvetlen szemlélője a bajoknak, amelyek népünk testi, lelki fejlődését, életszínvonalának emelkedését gátolják. Hivatását csak akkor fogja betölteni, ha nemcsak szemlélője a bajoknak, hanem iskolán kívüli munkájával, szervező képességével, tudásával a felnőtteknek is oktatója, vezetője, sájára az erkölcsi javaknak, apostola nemzeti célkitűzéseinknek. Ilyen munka felelősségérzetet, hivatástudatot lételez fel, az értelmi, érzelmi és akaratvilágnak emelkedettségét. De e hivatásnak és ennek betöltőjének olyan tekintélyét is, amelyet csak főiskolai képzés: magasabbfokú oktatás adhat meg. A tanítóképző-akadémia tanterve, a nevelői szempontoknak előtérbe állítása (internátusi nevelés) arra mutat, hogy a tanítóképző-akadémia ilyen hivatásra, valóban népnevelővé kívánja nevelni a magyar tanítót.

A tanítóképzés tervezett új rendje a magyar nőnevelésnek is igen fontos problémáját oldhatja meg. Gyakorlati irányú leányközépiszkolánk ma nincs. A leánygimnázium tanterve elsősorban a főiskolai tanulmányokat, a diplomás nőt tartja szemelőtt, nem a feleséget, nem a magyar anyát. A leányliceum nem csupán a tanítóképző-akadémiára és egyéb főiskolai tanulmányokra készít elő, hanem a leányliceumnak a nevelői pályára való előkészítő jellege, az itt szerzett nevelési ismeretek számos olyan munkaterületet fognak leányaink előtt megnyitni, amelyeknek ellátására egyedül a női lélek hivatott: a szociális tevékenységek sokféle faja, ideértve a betegápolást, a gyermekvédelmet, a népvédelmi szolgálattól, a szegénygondozást, az iskolanővéri teendőket. Idetartoznak a családos nők kötelelességeiből származó feladatkörök, mint pl. a gyermekotthonok, napközi otthonok vezetőinek, az anyahelyetteseknek, nevelőnőknek működési területe, amelyeknek ellátására csak e hivatásra tudatosan ránevelt nő alkalmas.

Ez új iskolatörvények új problémák elé állítják anyaszentegyházunkat.

A gazdasági középiskola csekélyebb népességű, aljóldi gimnáziumainkat lételeben jenyegetheti, egyikét-másikat az elnéptelenedéstől kell féltetnünk, ha valóra válnék a törvénytervezet alkotójának hő kívánsága, hogy a magyar társadalom megkedvelné ez új iskolatípusokat. Iskolafenntartó egyházaink aligha léphetnek ki egy-egy gimnáziumunknak gazdasági középiskolává történő átszervezése elől, ha nemzeti szempontok is szükségessé fogják tenni ez áldozathozatalt.

A tanítóképzés új rendje, főiskolai színvonalra emelése is újabb anyagi áldozatokat kíván egyházunktól. Hiszen az eddigi ötévfolyamú képzés hatévfolyamúvá lesz (négyosztályú liceum + kétévfolyamú akadémia).

De nagyobb áldozatot is kíván az új törvény egyházunktól. Kívánja tanító(nő)képzőintézeteink létszámának eggyel csökkentését. Igaz, hogy minden iskolafenntartó egyháztól tanító(nő)képzőintézetei számának csökkentését kívánja, de nekünk a többi iskolafenntartó egyházakhoz és számarányunkhoz képest is kevesebb tanító(nő)képzőintézetünk van: a mi áldozathozatatalunk nagyobb lesz, mint a többi iskolafenntartóké.

Az új iskolatörvények egyházunkra vonatkozásban felvetett problémáinak megoldása a közeljövő nehéz feladata.

Dr. Papp Ferenc.

Meghívják a lelkipásztort.

Még élénk hatása alatt állok annak a felemelő, szép ünnepségnek, amikor egyházmegyém egyik gyülekezetének új, fiatal lelkipásztortát iktattam be hivatalába. Szép volt a virágos hintó, a lovasbandérium, a diadalkapu, kedves volt a leányok, legények sorfala, az üdvözlések és virágok özöne, de az én felelősséget hordozó, aggódó lelkem leginkább azért örvendezett, hogy az új pásztort az állás megüresedésétől számított 30. napon már beiktattam. A harmadik szomszéd községben még azt se tudták meg, hogy megüresedett az állás, amikor az új lelkipásztort már el is foglalta hivatalát. A rengeteg rossz között ilyen kivételesen jó eset is van; lelkészválasztási törvényünk még ezt is lehetővé teszi.

Ha tudjuk, hogy a lelkészválasztások s annak velejárói évtizedekre döntenek el egy-egy gyülekezet jövő sorsát s igen sokszor létalapjukban ingatják meg, semmi sem lehet fontosabb, mint a vonatkozó törvényt nemcsak általánosságban ismerni, de a kereső lélek fénysugarával annak minden rejtekhelyét bevilágítani. Magam is többször írtam már erről a kérdésről; ami eddigi írásaimból kimaradt, — itt mondom el. Egyelőre a meghívási eljárással foglalkozom.

Ha mondanivalóim során — szokásom ellenére — némi rendszertelenség mutatkozik, ennek oka s egyben mentségem, hogy jogi és gyakorlati vonatkozású megjegyzéseim minden esetben valamilyen már megtörtént esethez, felmerült vitához, vagy bírósi

döntéshez kapcsolódnak. A példa elmarad s csak a tanulást szűrjük le. A látszólagos rendszertelenséget tömörséggel kárpótolom annál, aki igénytelen írásmat figyelemre méltatja.

Elindulunk onnan, hogy megüresedett a lelkészi állás. (I. tc. 26. §.) Következnek azok az intézkedések, amelyeknek megtételére a 29. § nyolc napos határidőt enged. Ez a határidő a legtöbb, de lehet ez egy nap is, egy félóra is. Ha az esperes előre tudja, hogy jogilag pontosan mikor üresedik meg a lelkészi állás (nyugdíjazás), semmi akadálya annak, hogy amikor ezt a tényt akár személyesen, akár megbízott útján hivatalosan közli a presbitériummal, ugyanakkor, tehát egy azon gyűlés keretében már azt is tudomására hozza, hogy a 29. §-ban előírt intézkedéseket megtette. Ez azt jelenti, hogy megkezdődhetik a lelképásztorválasztás (29. §. e) pont).

A legelső, aki a lelkészválasztás tekintetében nyilatkozhatik: a presbitérium (32. §). Meghívhat bemutatkozó szolgálatra két-három lelkészt. Ez a törvénycikk az ötödik bekezdésben azt is megmondja, hogy kit lehet, vagy kell eltüntetni a bemutatkozó szolgálatról s kizárni a választási eljárásból, csak azt nem mondja meg, hogy erre a kizárást ki illetékes. Nincs megnevezve a hatóság. Egy rendelkezésemre álló kerületi bírósági ítélet azonban már e tekintetben állást foglalt, megállapítván, hogy a 32. §-ban említett kizárást a 33. § utolsó bekezdésében foglalt bizottság illetékes és nem egyedül az esperes. Ha tehát bármelyik, bemutatkozó szolgálatra meghívandó jelölt személyével kapcsolatban fennforog a kizárást oka, vagy annak gyanúja, ez a körülmény az említett bizottság elé utalandó, — mely e tekintetben a választási eljárás keretén belül — jogérvényesen dönt.

Megtörténhetik, hogy a presbitérium nem él a bemutatkozó szolgálat kérésével kapcsolatos, kizárólagos jogával, hanem egyenesen meghív egy lelkészt. Bármelyik eset forogjon fenn: az előbb említett presbitéri gyűléstől számított nyolc napon belül kell kifejeznie szándékát, tehát ahhoz is joga van, hogy már a megüresedés napján tartott gyűlésen nyilatkozzék, ha a lelkészi állás betöltésének ügye a szabályszerű időben és módon kibocsátott meghívóba felvételre (I. tc. 67. §). Ha pedig a presbitérium eltekint a bemutatkozástól s rögtön megnevezi a meghívandót, ezzel egyidejűleg érvényre juttatja a gyülekezet választóinak azon jogát, hogy ha akar: az is megnevezhesse a meghívandó lelképásztort. Természetesen itt is fennáll az az eset, hogy már az üresedés napján tartott ülésen benyújthatja a választók többsége is a meghívandót megnevező nyilatkozatát. Mindez egy nap alatt, egyetlen gyűlés keretében egy órán belül és teljesen jogszerűen.

Most tegyünk fel néhány kérdést.

Ha ezen az első gyűlésen a presbitérium megnevezi a meghívandót, de a választók többsége még nem nyilatkozik s így annak akaratát ismeretlen: kiküldhető-e a 34. §-ban előírt küldöttség bármikor a gyülekezetben, tekintettel arra, hogy ez a törvénycikk annak kiküldését semmi határnaphoz nem köti, csak azt mondja, hogy a bizottság kiküldendő „a meghívandóul megnevezett lelkész jogosultságának megállapítása után”? Nem lehet vitás, hogy ebben az esetben a 33. § közbevetett s 24 órán belül is elvégezhető intézkedéseitől eltekintve, a küldöttség

az üresedéstől számított nyolc napon belül nem szállhat ki, mert a választók többségének joga van ezen idő alatt bármikor nyilatkozni s ettől a joggal elütni nem lehet.

Kiküldhető-e a bizottság az állás megüresedését tudomásulve presbitéri gyűlés után nyolc napon belül, ha ezen a gyűlésen úgy a presbitérium, mint a választók többsége — a törvénynek megfelelő módon — ugyanazon személy meghívása mellett nyilatkozott?! Ha a közbeeső vasárnap a kiszállítás kihirdetését lehetővé teszi, a bizottság nyolc napon belül is kiküldhető ebben az esetben, mert a választók többsége ezzel már kihasználta a részére adott jogot, több esetben nem élhet ezzel és első ízben szabályszerűen nyilvánított akaratát többé új aláírások benyújtásával sem változtathatja meg. Meg sem változtathatja, se több meghívandót meg nem nevezhet.

Megváltoztatásra irányuló szándéknak tartom azt az esetet, amikor a választók bármilyen ok miatt megbánják (korteskedés?), hogy X Y mellett nyilatkoztak s egy újabb aláírási ívet nyújtanak be ezzel a megjegyzéssel: „X Y ívében szereplő aláírásom érvénytelen.” De az sem ritka eset, mert ilyen kérdésben már döntenem is kellett, amikor nyolc napon belül három aláírási ív is érkezett be a presbitériumhoz, mind a három más-más meghívandót nevezett meg s mind a hármat aláírta a választók többsége. Ismétlem: a választók többsége.

A képviselőválasztásoknál folytatott állandó joggyakorlattal szemben, mely a közös aláírásokat minden íven törli s a többes aláírókat megbünteti, az a véleményem, hogy a lelképásztor meghívásoknál egy újabb ív aláírásával a legelső ízben nyilvánított véleményt sem módosítani, sem nullifikálni nem lehet. Nem tartom ezt lehetőnek egyrészt azért, mert az esperesi hivatalnak nem áll módjában a többszörös aláírások hitelességét megnyugtató módon felülvizsgálni, másrészt azért, mert a később érkező aláírási ívek érvénytelenítésével semmi lényeges jogsérelem nem esik: minden választó megteheti, ha más véleményre jutott, hogy saját jelöltje ellen szavaz s ezzel utat nyit a 38. § szerinti újabb meghívásos eljárásához.

Ha a presbitérium nem egyhangúlag nyilatkozik meg egy jelölt meghívása mellett, akkor az eljárást az I. tc. 70. §-a írja elő. Nyíltan, tehát fellállással történő szavazás mellett az elnök csak szavazategyenlőség esetén élhet szavazati jogával. Ha azonban egy tag kívánságára el kell rendelni a szavazást, az elnök is leadhatja szavazatát, de csak a szavazatok összeszámlálása előtt. Ez az elnöknek nemcsak joga, hanem kötelessége is, mert a szavazásban a presbitérium minden jelenlévő tagja résztvenni köteles, márpedig az elnök is presbitériumi tag (I. tc. 70. §). Nem történhetik meg tehát az az eset, amiért egy lelkészválasztást már meg is semmisített az egyházkerületi bíróság, hogy az elnök tartózkodik a titkos szavazástól s ha az végeredményében szavazategyenlőséget mutat, akkor nyíltan leszavaz. De hogy is szavazhatna már titkosan?!

Mit jelent az, ha a presbitéri gyűlésen, valamelyik jelölt meghívása tárgyában az elnök is leszavazott titkosan és ebben az esetben áll elő a szavazategyenlőség?! Azt jelenti, hogy az illető jelölt meghívása nem sikerült. Érvényes határozathozatalához

többség kell. Egyenlő szavazat mellett nincs többség. De per analógiám következik ez a II. tc. 35. § negyedik bekezdésében lefektetett elvből is, amit a törvény így fejez ki: „Ha az érvényes „igen” szavazatok száma több az érvényes „nem” szavazatok számánál, a meghívást sikerültnek, ellenkező esetben meg-hiusultnak kell tekinteni.”

Ennél azonban sokkal figyelemreméltóbb fel-tétel az, hogy a meghívást csak a presbitérium összes tagjainak *általános többsége* mondhatja ki (32. §. 7. bekezdés). Itt a törvénynek egy speciális intézke-déséről van szó, amely teljesen hatályon kívül helyezi az I. tc. 68. §-ának ezt a megállapítását: „Érvényes határozat hozatalához a presbitérium tagjai negyed-részenek jelenléte szükséges.” Lelkészmeghívás tárgyában a presbitérium tagjainak nemcsak negyede,

de még fele része sem hozhat érvényes határozatot. A határozat csak akkor érvényes, ha a jelölt meg-hívása mellett állást foglalt szavazatok száma leg-alább eggyel több, mint a presbitérium összes tagjai számának a fele. Itt is ugyanaz az a szempont irány-adó, ami a jogosult választók által benyújtható aláírási ívnél: a választó tagok felénél többnek kell aláírnia az ívet, különben érvénytelen. Ez az eset a presbitériumban is. Mindezzel jó tisztában lenni elsősorban az érdekelteknek s a választás vezetésével megbízottaknak, mert jobb s a gyülekezetre nézve is üdvösebb kikerülni a vétségeket, a szabálytalansá-gokat, mint azokat utólag reparáltatni a felsőbb hatóságokkal.

Kelemen Gyula,
esperes.

Ótestamentom. — Újtestamentom.

A Biblia szent könyv. Mi, magyar, reformátusok különösen szeretjük.

Atyáinktól származó emlékeink között, ott rej-tegetjük sokan a kedves öreg Bibliát, amelynek hátsó lapjaira talán a tizedik nagyapánk jegyezte be: Gyurka fiam született tavaly.

Gyermekkorunkban a Biblia szellemében nö-vünk fel.

Szeretjük is aztán a Bibliát életünk utolsó órájáig.

Ha világi emberek lettünk is, akkor is igyek-szünk megbecsülni a Biblia tanításait. Eljárogatunk itten-ottan a templomba. Presbiterkedünk, kárator-kodunk, mert becsületes, igaz lélekkel el sem tudjuk képzelni a földi életet eklézsia nélkül.

Igy vagyunk különösebben, ha lelkipásztorokká lettünk. Ilyen esetben a Biblia lassanként mindennapi eledelünkké válik. Forgatjuk, olvassgatjuk, magya-rázzgatjuk mind alkalmas, mind alkalmatlan időkben. Idézzük szavait, igéit keresztelések, menyegzők alkal-mával, koporsók mellett.

S egy napon rájövünk egy nagy igazságra. Arra nevezetesen, hogy a Biblia két alkotó része, az ó- és újtestamentom egy-egy hatalmas szent eszme szol-gálatában áll, az igazság és a szeretet szolgálatában.

Az ótestamentom az igazság, a törvények könyve. Az újtestamentom a szeretet, az irgalom, a könyörü-letesség könyve.

S így aztán lassanként két angyal tűnik fel lelki-világunk látóhatárán; az igazság és a szeretet angyala. Eme két angyal vezérli aztán eszméinket, f gondolatainkat az élet útain. Szárnycsapásaik nyo-mokat hagynak mindenütt, amerre nézünk, ahol csak sztétrebbennek.

Az ótestamentomi angyal, az igazság szellemének követése mellett, a földi élet rendszeren anyagi elő-nyökkel ajándékoz meg bennünket. Az igazság an-gyalának követése mellett kiverekedhetjük magunk-nak a földi életnek temérdek kincsét, anyagi javait.

A szeretet angyala ellenben, nem annyira anyagi javakhoz juttat bennünket, mint inkább a lelkiek, a szellemiek terén billenti előnyünkre az élet mérlegét.

A mai világban, itt csonka hazánk területén, nagy, hatalmas vita folyik e két angyal lábai nyomán.

Hazai izraelita testvéreink bizonyos százaléka

hatalmas anyagi erőkhöz, javakhoz jutott az ótesta-mentomi angyal vezetése mellett. Mi ellenben új-testamentomi magyarok, itten-ottan meglehetősen leszegényedtünk. S ma már ott tartunk, miszerint valóságos országos harsona követeli az ótestamentomi szellem vezetése mellett összegyűlt anyagi javak testvéries szétosztását.

Nehéz, keserves vita ez, reánk magyar reformá-tusokra. Nehéz, keserves vita, mert ismerjük a Bibliát és az életet.

Hát igaz, hogy keserves vita, de tanulságos is. Tanulságos, mert így legalább a saját élettapaszta-latunk ráviszen arra a gondolatra, igazságra, miszerint a Biblia örökkévaló szent alkotás, szent könyv.

Ronggyá, szemétté válhat, megsemmisülhet te-mérdek önhitt, nagy zseni világgá kürtölt alkotása; a Biblia, atyáink kedves könyve, minden időben szent könyv marad.

Ennek a könyvnek alapján, újból és újból épülhet fel minden időben az emberi társadalom.

Az igazság és szeretet angyalai itt fognak járni mindig e világon. Lábaik nyomán fognak fakadni, létrejönni ezután is az élet anyagi és szellemi javai.

Mindig voltak és mindig lesznek ótestamentomi szellemű emberek. Nemcsak az izraeliták között, hanem a saját soraink között is. Az újtestamentom alapján legfeljebb áldozni, adakozni fognak az em-berek ezután is. Jézus, Istennek fia a saját életét is áldozatul adta, a bűnös, nyomorult emberiségért.

A tőke, a vagyon mindig ott fog összegyűlni, összecsomósodni, ahol Mózes és a próféták szelleme fog parancsolni. A törvény, a hagyományok, a tradi-ciók tisztelete, a vagyon, az anyagi javak gyűjtő-esatornája, védőbástyája lesz minden időben.

A szeretet, az irgalom, a könyörületesség angyala megmarad minden időben, az egyszerűség, a szegény-ség angyalának.

Lesznek idők, korszakok mindenkor, amikor eme két angyal szelleme között beáll a harc, a küz-delem.

S ennél a harcnál mindig fel fog elevenedni bölcs Salamonnak — Kinek törzséből Krisztus száрма-zott — világraszóló, örökkévaló itélete.

Lesznek mindig, akik karddal próbálják meg-oldani a nagy örök problémát. Lesznek, akik nem

bánják, ha karddal csapják ketté az ártatlan gyermekét. S lesznek, akik sírni, jajgatni fognak a kilátásba helyezett drákói ítélet miatt.

De meg fog szólalni minden időben a bölcsesség szelleme: Adjátok amannak az élő gyermeket és meg ne öljétek, mert az az ő anyja (I. Kir. 3. 27.).

A nagy per, a nagy örök probléma itt folyik ma le szemünk láttára.

Vannak közöttünk, akik pallost, kardot emlegetnek. De vannak ma is könyörületes szívű emberek, akik az irgalom, a kegyelem, a könyörületesség Istenének nevében várják az ítéletet.

Mi, régivágású, egyszerű református emberek,

a Biblia, az élet mélységeire leszállva nézzük e kiméletlen, fájó harcot...

Előszedetjük atyáink kedves könyvét, az öreg Bibliát. Elfakult leveleit forgatva mondogatjuk: Szent könyv maradsz minden időben! Istennek ígéje, Istennek beszéde! Mindig úgy van, amint Te tanítod... Elmulhatnak évszázadok, évezredek, Te akkor is megmaradsz az örökélet beszédének. Utódaink éppen úgy fognak szeretni, mint elődeink. Hátsó lapjaidra tovább fogják jegyezgetni, a régi kedvességgel, közvetlenséggel: Gyurka fiam született tavaly.

Baráth Imre.

A diakónusképzés közérdekű részletei.

Megszoktam már, hogy ha valahol a Diakónusképző Intézet és a diakónusképzés szóba kerül, az emberek többé-kevésbé titkolt csodálkozással, jóindulatú érdeklődéssel, kedves tájékozatlansággal, de mindig kérdően tekintenek rám. A világpolitika legtávolabbi eseményeihez, vagy a hazai élet legrejtettebb mozzanataihoz is a legtöbb ember hozzá tud szólni, sőt valami érthetetlen jólétesültséggel ellentmondást nem tűrő és csalhatatlan megállapításokat szögez le velük kapcsolatban, de a diakónusképzés egy távoli, ismeretlen világ próbálkozása, amellyel szemben a társadalom legfeljebb érdeklődést tanúsíthat, de hogy hozzá érdekei fűződhetnek, ez az első pillanatban mindenki előtt valószínűtlenül hangzik. A következőkben ennek a kételkedésnek az indokolatlanságára szeretnék rámutatni s nagy vonásokban összegyűjteni azokat az érveket és megállapításokat, amelyek a diakónusképzés érdekeit nemcsak valószínűvé, hanem bizonyosakká teszik.

Hogy mi a közérdek, azt nem a nagyközönség érdeklődése dönti el. Közérdekűvé válik valamely tény, esemény vagy intézmény abban a pillanatban, amikor az emberiség, vagy legalább is egy részének tudatos vagy pontosan körül sem határolható érdekeit hatékonyan szolgálja, életnivóját emeli, biztonságát és szerkezeti egyensúlyát növeli. Semmi sem lehet közérdekű csak azért, mert a tömegek érdeklődésének középpontjában áll, ha csak nyomtalanul eltűnő, pillanatnyi hangulatkeltés akar lenni; ha pedig valamely dolog az erkölcsi értékek híjával van, tehát az emberiség fejlődése szempontjából kimondottan káros jelentőségű, akkor éppen az ellenkezője, tehát a megszüntetése közérdek. (Hogy ez mennyire így van, példákkal is meg lehet világítani: a himlőoltás, vagy a tífusz elleni védekezés igazán közérdek annak ellenére, hogy a tömegek nem foglalkoznak vele túlságosan, sőt törvényt és erővel kell előbb rákényszeríteni, később rászoktatni az embereket. Egy futballmérkőzés nem közérdekű esemény, noha tízezreket mozgat meg, legfeljebb annyiban, hogy néhány ember megélhetését biztosítja. Egy utcai verekedés sem nevezhető közérdekűnek, bármilyen élnék figyelemmel és érdeklődéssel kísérik is a küzdő feleket a járókelők: a megszüntetése közérdek, hogy botrány ne legyen.) Az természetes, hogy közérdekről csak akkor beszélhetünk, amikor valóban a közösség érdekeiről van szó, nem pedig egyéni haszonról és

emelkedésről. Ebben a vonatkozásban megtisztul ez a szó minden olyan kellemetlen mellékzöngétől, amely az egyéni haszon, az önérdék említésekor elkerülhetetlen.

Hol találjuk meg a közérdek ismérveit a diakónusképzésben? Ha bármilyen találó, de pillanatnyi érveket sorolnánk is fel a diakónusképzés közérdekű volta, szükségessége mellett, akkor még mindig megmaradhatna a szívekben a sanda gyanú, hogy itt az egyház épületén egy nélkülözhető, esetleg le is bontható felépítményről, díszítményről van szó, amelyet nem annyira a közérdek, mint inkább egyeseknek az alkotni akarása hozott létre. A kérdés és az érvelő felelet gyökerei azonban nem a változó jelen futóhomokjában végződnek, hanem a régmúltba nyúlnak vissza. Az Apostolok cselekedeteiről írott könyv 6. részének 2. verséből azt olvassuk, hogy az apostolok kijelentették: „Nem helyes, hogy mi az Isten Igéjét elhagyjuk és az asztalok körül szolgáljunk. Válasszatok azért tiközületek hét férfiút, kiknek jó bizonyosságuk van, kik Szentlélekkel és bölcseséggel teljesekek, kiket erre a foglalatosságra beállítsunk, mi pedig foglalatosságunk maradunk a könyörgésben és az igehirdetés szolgálatában...” Az első diakónusok szolgálatát tehát az tette szükségessé, hogy a közösségnek, a gyülekezetnek érdeke volt, hogy az igehirdetés szolgálatát zavartalanul elláthassák az arra hivatottak, viszont az asztalok körül való csak részben lelki, inkább testi vonatkozású szolgálatot a feltételeknek megfelelő férfiak töltsék be. Fogadjuk el a Szentírás szavait tényeknek anélkül, hogy ennek a szolgálatnak a közelebbi leírásával, részletezésével foglalkoznánk. Egészen világos, hogy az említett szentírásbeli helyen felsorolt hét férfiú munkássága szolgálat volt, tehát az egyháznak a gyülekezeti élettel, az istentisztelettel kapcsolatos erkölcsi érdekeit előmozdították: működésük így közérdekű volt. Hogy közérdekű foglalatosságunkban a követelményeknek megfelelően, megfelelőeknek kellett lenniük az előfeltételeknek is, amelyeknek alapján a szolgálatra bocsátották őket. Az apostolok három feltételt szabtak: a diakónusjelöltnek jó bizonyossága legyen, legyen teljes Szentlélekkel és legyen teljes bölcseséggel. Hogy valakinek jó bizonyossága van, annak a jelölésére Lukács az ismerős martyreomai igét használja: jó bizonyossága tehát annak van, aki a megpróbáltatásokban megállott, a kísértésekből

kimenekedett. Luther és az angol fordítás valószínűleg ezért fordítja úgy ezt a szót, hogy „akinek jó hírneve” (Gerücht, report) van. Diakónus tehát csak bizonyágtevő keresztyén ember lehetett. Aki teljes Szentlélekkel: nem a maga erejéből erős (a keresztyén ember), hanem a Szentlélek ereje tartja meg. Aki életének válságaiban érzi a Szentlélek segítségét, az teljes Szentlélekkel, az lehet diakónus. A bölcseséggel való teljességről Jakab levele ezt mondja: „A felülről való bölcsesség először is tiszta, azután békeszerető, méltányos, engedelmes, irgalmassággal és jó gyümölcsökkel teljes, nem kételkedő és nem képmutató” (3 : 17). Az apostoli korban még nem volt szükség diakónusképző intézetre, mert mindezekre a keresztyén élet iskolájában, az Úr Jézus közelében döbbsentették rá az embereket. Röviden megfogalmazva: a közösségben szolgáló ember csak talpig keresztyén férfiú lehetett.

Közbevetőleg meg lehetne kérdezni, hogy miért és hogyan senyvedt el a diakónusok szolgálata? Egyéb szempontok figyelmen kívül hagyásával itt hadd mutassunk rá arra a tényre, hogy míg az igehirdetők szolgálata a hit ébresztésére, táplálására és növelésére irányult, a diakónusoké a cselekedet szolgálata volt. Nemcsak a Júdás levelében említett szeretetvendégségek asztalainál szolgáltak, hanem ők gondoskodtak a szegények és betegek asztalairól is. Amint évszázadok folyamán a keresztyénség a tömegek vallása lett, mind nehezebb lett a szegények és betegek gondozása, mert a terjeszkedéssel együtt járt a hit sekélyesedése, következtetés a cselekedetekben megnyilvánuló segítő készség is. Az érdemszerző jócselekedetek és a remeteség üdvösségszerző erejének tana pedig önmagukba való visszavonulásra készítette a diakónusnak való keresztyéneket, mert az volt a meggyőződésük, hogy ha mindenről lemondanak, akkor

a mennyekben mindent megnyernek s a klastromok négy fala közé való szegényes visszavonulást eredményesebbnek tartották, mint a világban, a közösségben való szolgálatot.

Hozott-e változást a reformáció? Hozott. Ha a mi magyar református egyházunk igazán kálvinista lett volna, akkor ma már 400 éves lenne a diakónusképzés, mert Kálvin János egyházközségi szervezetében a lelkipásztorok, presbiterek és tanítók mellett ott találjuk az intézményes diakonátust is. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy a magyar református egyház nem törődött a szegényekkel és betegekkel, nem végezte azt a munkát, amely a diakónusok feladata! Végezte, de ebben a munkában nem volt meg a szükséges tervszerűség és célszerűség. Gondoljuk el, hogy milyen lenne egy ország hadserege, ha nem volnának hivatásos katonái, hanem szükség esetén a hadvezérektől a közlegényekig talán lelkes, de gyakorlatlan önkéntesekre számíthatna csak. Itt találjuk meg a diakónusképzés közérdekű voltának elvi megalapozását, amely teljes egészében megfelel a bibliai alapoknak. Ha egy egyházközségben diakónust alkalmaznak, az még senkit sem mentesít az alól, hogy ne végezze a keresztyén szeretet cselekedetekben megnyilvánuló munkáját, de közérdek, hogy legyen — különösen a nagyobb gyülekezetekben — olyan képzett férfiú is a lelkipásztor mellett, aki elvégzi azokat a feladatokat, amelyek feleslegesen foglalják le a lelkipásztor idejét s elvonnák a hívek között végzett lelkipásztori munka végzésétől. A diakónusképzésben ezekre a célokra és feladatokra kell tekintettel lenni, azt viszont senki sem tagadhatja, hogy ezeknek a feladatoknak a jól vagy rosszul való elvégzése nem közömbös az egyháza, illetve a gyülekezet tagjaira nézve.

Molnár Gyula.

(Folytatjuk.)

Énekeskönyvünk dicséreteinek eredete.

(Folytatás)

196. *Uram! bűneink sokasága.* Az előző énekesből. Szerzője: Keresztesi József.

197. *Seregeknek hatalmas nagy királya.* Az 1788-i erdélyi énekesből. Szerzője, mint a verső is mutatja, Sinka György.

198. *Szemeimből bánat könnyei hullnak.* Az 1838-i erdélyi énekesből. A szerző neve itt is szerepel a versfőben, de arra való tekintettel, hogy énekesünk csak az első négy versszakot vette át, természetesen megcsonkítva. Szerzője: Szentés István.

199. *Óh mélységes irgalom.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője: Kecskeméti Ferenc békési lelkész.

200. *Gondviselő jó Atyám vagy.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője: Lévay József borsodi alispán.

201. *Ím nagy Isten most előttem.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője: Szász Béla magyardécei lelkész.

202. *Hogyha éltünk vándorútja.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője: Kecskeméti Ferenc.

203. *Örülj szívem! Vigadj lelkem!* Az 1938-i erdélyi énekesből. Szerzője ismeretlen.

204. *Lelkem siet hozzád menni.* Losonczy István: Éneklésben Tanító Mester c. munkájából (1754)

való. Tehát szerzője ennek is Losonczy István, bár énekesünk nem említi. Hozzánk az erdélyi énekes közvetítésével jutott el.

205. *Jer lássuk az Úr keresztyét.* Az 1778-i erdélyi énekesből, ahol a nagypénteki énekek között van meg ilyen cím alatt: Az Úr Krisztusnak egész életébéli Szenvedéséről, Haláláról és annak Hasznáról. Harmadára rövidítve lett belőle úrvacsorai énekünk. Szerzője: Losonczy István.

206. *Hallottuk Jézus, miképpen hívogatsz.* Az előző énekesből. Szerzője: Lengyel József.

207. *Kegyes Jézus! én imádságomra.* A Göncziféle 1682-i énekesből. Payr Sándor: Luther és az egyházi ének c. munkájában szerzőjének Regius Király Jakab rozsnói ev. lelkészt tartja. Eredetileg bűnbánati ének volt. Az előző énekeskönyv reformja alkalmával Diószeghy Sámuel nagyon erős átdolgozásán ment keresztül.

208. *Megterítve áll előttem.* Az 1838-i erdélyi énekesből. Szerzője: Vadas József kolozsvári lelkész.

209. *Idvességünk, váltságunk.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője: Tompa Mihály.

210. *Uram! bocsásd el népedet békével.* Az előző

énekesből. Szerzője : Szentgyörgyi Kemény János szilvási lelkész.

211. *Mondjatok dicséretet.* Az 1593-i bártfai énekesből, ahol ez van felibe írva : „cantio post contionem”. (Ebből is látszik, hogy a XVI. században általános volt a contionak használata úrvacsoravétel vagy agenda jelentésben is.) Énekesünkbe a 4. és 5. versszak elhagyásával kerülő úton jött vissza az erdélyi énekes útján, mivel előző énekesünkből kimaradt. Szerzője ismeretlen.

212. *Uram, bocsássad el Szolgádat békével.* Szenczi Zsoltárainak függelékéből (1607). Marot Kelemen eredetije után fordította Szenczi Molnár Albert. Második versszaka erős átdolgozáson ment keresztül.

213. *Hirdetvén az Úr halálát.* Az előző énekesből. Szerzője : Keresztesi József.

214. *Buzdulj mély hálára lelkünk.* Az 1916-i próbaénekesből. Szerzője : Fülöp József.

215. *Öröm s hálaénekléssel.* Az 1838-i erdélyi énekesből. Szerzője : Vadas József.

216. *Oh minden jóknak kútjeje.* Az előző énekesből, ahol vasárnap délutáni ének volt. Szerzője : Keresztesi József.

217. *Édes Atyánk! a mennyekből.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője : Fejes István.

218. *Szent hitünkről vallást tettünk.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője : Fekete Mihály, bár énekesünk nem említi. Így állapítja meg a szerzőséget az új erdélyi énekes.

219. *Áldást kérünk, óh nagy Isten.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője ismeretlen.

220. *Halleluja! Halleluja!* Az 1916-i próbaénekesből. A második versszak két utolsó sora eredetileg így hangzott :

*Merre mi utaink járnak,
Lengjenek ott angyalszárnyak.*

E poétikus sorok helyett vették be az énekeskönyvet összeállítók szerző megkérdezése nélkül a most szereplő sorokat :

*Míg útunkat jedné homály
Tűzszlopként előltünk járj.*

Szerzője : Uray Sándor.

221. *Jertek ifjak s gyermekek!* Az 1916-i próbaénekesből. Szerzője : Uray Sándor.

222. *Jójj segítségül, óh nagy Isten!* Az 1838-i erdélyi énekesből. Szerzője : Vadas József.

223. *Áldott legyen szent neved.* Az 1838-i erdélyi énekesből. Szerzője : Vadas József.

224. *Oh egeknek dicső királya!* Az 1916-i próbaénekesből. Szerzője : Uray Sándor. Énekesünk ezt nem említi Uray Sándor énekei között, hanem helyette tévesen tulajdonítja neki is a 239. dicséretet, mely a Fülöp József.

225. *Istent hívjuk segítségül.* Az 1916-i próbaénekesből. Szerzője : Baltazár Dezső püspök.

226. *Atyánk! Fiad jelmagasztal.* Az 1916-i próbaénekesből. Szerzője : Baltazár Dezső.

227. *Oh Isten, aki pásztorokat.* Az előző énekesből. Szerzője : Szakács István sarkadi lelkész.

228. *Aldassék, Uram! gondviselésed.* Az előző énekesből. Szerzője : Keresztesi József.

229. *Küldj áldást az örállókra.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője : Fejes István.

230. *Szállj alá, óh áldott Szentlélek.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője : Fejes István.

231. *Nagy Isten! téged az egeknek.* Az előző énekesből. Szerzője : Lengyel József.

232. *Célhoz ért már törekvésünk.* Az 1916-i próbaénekesből. Szerzője ismeretlen.

233. *Megszóltat már az orgona.* Az 1838-i erdélyi énekesből. Szerzője ismeretlen.

234. *Oh életnek örök kútjeje.* Az 1838-i erdélyi énekesből. Szerzője ismeretlen.

235. *Oh örök Isten! ki Atyánk vagy nekünk.* Az 1903-i próbaénekesből. Szerzője : F. Varga Lajos.

236. *Erős várunk nekünk az Isten.* A Szegedi-féle 1569-i énekesből, ahol a psalmusok között szerepel, mint XLVI. zsoltár. Luther énekéből valószínűleg Skaricza Máté fordította. Előző énekesünkből kimaradt. Az erdélyi közvetítésével került hozzánk ismét vissza, meglehetősen átdolgozva.

237. *Térj magadhoz, drága Sion.* Az 1908-i erdélyi énekesből. Énekesünk a Jeszenszky Károly mezőberényi ev. lelkészének mondja. Pedig ő csak fordította Pauli Joachim „Zion gib dich nur zu frieden” kezdetű éneke után, Payr Sándor megállapítása szerint az eredeti tót fordítását is figyelembe véve. Bár a gályaraboknak az énekhez semmi köze nincsen, híven tükrözi a gályarabok lelkületét és így méltán kedvelt reformációi énekünk.

238. *Örök Isten! népeknek atyja.* Az 1916-i próbaénekesből. Szerzője : Suhay Benedek felsőbarcikai lelkész.

239. *Hatalmas Isten! nemzeteknek atyja.* Az 1916-i próbaénekesből. Énekesünk két egyént is nevez meg szerzőjéül : Fülöp Józsefet és Uray Sándort. Utóbbi neve után csak tévesen került oda ez az énekszám a 224. helyett. Így szerzője kétség kívül Fülöp József.

240. *Úr Isten! te mástól nem vetted.* Az előző énekesből. Szerzője : Lengyel József.

241. *A magyarnak a király szentelt ékessége.* Egészen új ének. A próbakiadásokban sem szerepelt. Szerzője : Baltazár Dezső.

242. *Isten! mi erős oltalmunk.* Az előző énekesből. Szerzője : Breznai István gálszécsi lelkész.

243. *Zengjen győzedelmi ének.* Az előző énekesből. Szerzője : Lengyel József és nem Újvárosi György, bár mindkettőjük neve után szerepel ez énekszám énekesünkben.

244. *Istenjéle hív keresztények.* Az előző énekesből. Szerzője : Liskai Sámuel abarai lelkész. Szügyi Józsefnek az előző énekeskönyvből szóló munkájába elírásból vagy sajtóhibából „Liczka” alakban került be a szerző neve s innen került be hibásan ugyanígy énekeskönyvünkbe is.

245. *Dicsőült helyeken mennyei paradicsomban.* A Gönczi-féle 1654-i énekeskönyvből, ahol a psalmusok között szerepel, mint CXLVIII. zsoltár. Szerzője : Pécseli Király Imre. Diószeghy Sámuel átdolgozása után került a tavaszi énekek közé előző énekesünkben.

246. *Emeljétek fel szíveteket.* Az előző énekesből. Szerzője : Beregszászi Pál szinai lelkész.

247. *A szép természet öleiben.* Az 1838-i erdélyi énekesből. Szerzője : Újvárosi György.

248. *Vigak e föld lakosai.* Az előző énekesből. Szerzője : Lengyel József.

Dr. Horkay László.

(Folytatjuk.)

A 326 éves bárándi református templom.

Báránd (Bihar vármegye, Debreceni Református Egyházmegye).

Mindazt, amit a bárándi református egyházzól, templomáról, templomi felszereléséről érdemes megjegyezni, időrendi egymásutánban igyekszem adni.

Báránd már 1550-ben ismerte a reformációt. 1600-ban anyaegyház volt, hiszen a legrégebbi anyakönyvének első lapján ez a bejegyzés áll: „NB. Az I^o kötet volt 1600^k esztendőből a mint a n. t. Debreczeni Tractus Archivumban található irományokból olvasható.”

Az egyház birtokában van egy ma is használatos régi úrvacsorai pohár ezzel a felírással: „Ezt a Pohárt N. Tordai Ferencz Ur ajánlotta és készítette a Bárándi Reforta Sz. Ekklnak 1651dik eszdt. Ezen mostani formára megnagyobbított közönséges kölcség által 1765dik esztendőb T: Zilahy János Uram Prédikátorságában.”

A bárándi református templom 1612-ben épült.

Az 1757-beli gondnoki számadás bizonyítja, hogy ebben az évben fatornyot épített, harangot és úrasztali poharat szerzett az egyház. Ugyanebben az évben megindul a gyűjtés a kőtoronyra is. A harangot 1761-ben újra kellett öntetni, amiről a harang felírata így tanuskodik: „Ezt a harangot füleinek romladozása miatt a bárándi Reformata Szent Ekklezsia a maga költségével mindenekben a régi formára újonnan öntette. In Nomine S. S. Trin. Ekk. Helv. Confes. Báránd. Suo sumpti finxerit. J. V. D. Michael Deli.”

1766-ban a gyülekezet lélekszáma: 906! A római katolikus hívek ekkor csak 60-an voltak. Bárádon 1333-ban már róm. kath. lelkeszi állomás volt, 1600 táján megszűnt és csak 1744-ben állítottott vissza. Ebből a tényből egészen jogosan azt kell következtetnünk, hogy e község lakói egészben korán elfogadták a reformációt és a róm. kath. egyház akkor szűnhetett meg.

Az 1612-ben épült templom olyan kicsiny volt: alig képes 350 lelket befogadni. Ezért az egyház Mária Teréziához folyamodik, hogy a kicsiny és szűk templomot, mely így a gyülekezeti tagokat nem képes befogadni, engedje megnagyobbítani, azután engedje a tornyot a templommal összeépíteni. Az engedély 1669-ben megadatott, az építkezés 1772-ben meg is indult és csak 1775-ben feje-

ződött be. A templomhoz és toronyhoz tett szolgálatok kimutatása szerint minden egyháztagnak tett valami szolgálatot. Némelyik egyháztagnak egy-egy évben 8—13 napot is szolgált! A templom megnagyobbításával kapcsolatosan ez az írás olvasható az egyház tanács-termében őrzött öregbetűs táblán:

„Ezt az imadsagnak házát

Felséges K: Királyné Assonyunk Mária Teresia Asz kegyességéből építette a bárándi Rfta Ekkla maga költségével 1772 eszt.

Tsuda dolog Isten e földön lakozik
Az hol könyörgések jüste illatozik
Ez helyet is az Ur lakásul rendelle
Im midön régiség falait terhelte
Ez Ur ki királyok szívet igazgatja
Felséges Assonyunk, hogy indulattya
Boldog gyülekezet mellyet két illy Felség
Nem hallatik közte sem panasz, sem inség
Te Istennek népe az Istent tiszteleged
Érte könyörgésed egekre emellyed
Kit az ég bé nem fog, házban mulatozik
Ditsőségnek Ura onnél nem távozik
Minthogy kedvellette nagy gondját viselle
Leromlott oszlopil ismét jelemelle
Mint vizet amerre tettzik hajlogatja
Megegyezne arra birta akarátja
Igazgat, védelmez mind föld, mind magas ég
Zengedez utzáin az öröm s békesség
Mária Theresiát királynédát félyjed
Hogy kegyelmességét másszor is szemlélyjed.”

1790-ben a toronyba „csengettyüs” órát szerel-
tet az egyház.

1798-ból való úrvacsorai kehely felírata: „A BÁRÁNDI Reformata Ekklesia maga Kölcségén készítette 1798.”

1800-ban készült a mai úrasztali kenyértál, melynek felírata ez: „A BÁRÁNDI REFORMÁTA Sz: Ekklesia maga költségén készítette MDCCCdik Esztendőben.”

1801-ben készült a második harang: „Fudit me Jakabus Horner N. Váradon Anno 1801.” felírással s alul ezzel a körirattal: „Ne keményítsétek meg szíveteket” Solt. 95. 8. vers.

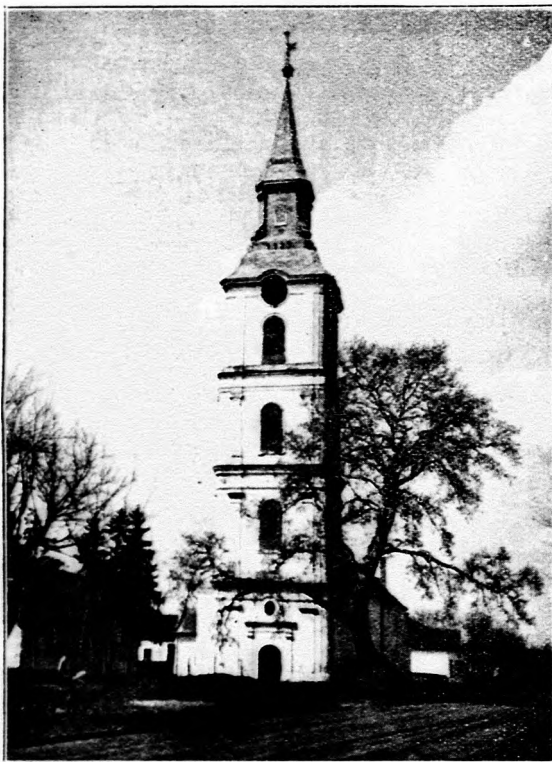
Az 1803-ban készült zöldbársony úrasztali terítőnek szinte csak a maradványai vannak meg.

Az egyik úrvacsorai kehelynek talpán ez a körirat: „Ó. Ns. Futó Mihály készítette a bárándi H. V. Sz. Egyháznak 1843ik évben T. ns. Szél György papságában.”

1861 júliusában elhatározza a presbitérium, hogy a templomot, mely eddig nádkerítéssel volt csak körülvéve, fakerítéssel véteți körül és a templom környékét élő fákkal ülteti be.

1868 november hó 29-én tartott „köznépgyűlés”-ben a templomot feljebb emelni határozták 6000 frt költséggel, 1872-ben Futó József építető gondnokságában a toronyfal is emeltetik a mai magasságba.

1873-ban a templom és torony a Pesti Biztosító Intézetnél tűz ellen biztosítottak.

A BÁRÁNDI TEMPLOM.

1888-ban csináltatta az egyház a ma is használt gyönyörű piros bársony aranyhimzéses, aranyrojtos úrasztali terítőjét. Ugyanebben az évben készült el a templom rácsos fakerítése is.

A presbitérium 1889 december 1-én felvett jegyzőkönyvéből megtudjuk, hogy Bíró János presbiter orgonára ajánlott 1000 forintot. Ezzel egy üdvös mozgalom indult meg, amelynek eredménye az lett, hogy az egyház vett egy 1500 frt értékű orgonát Ország Sándortól, a keleti karzatot újra építtette s azon helyezte el az orgonát. Az orgona és karzat átépítés összesen 3211 frt és 94 krajcárba került.

1894-ben az egyház Pistei nagyváradí építéssel javíttatta a templomot és tornyot, a deszkamennyezet helyett cementes stukaturt csináltatott. Bekerülési költség: 2161 frt. Építető gondnok: Szilágyi Bálint.

Az 1897 március 7-i presbitériumi jegyzőkönyvből pedig azt tudjuk meg, hogy Földesi Lajos egyháztag harangra ajánlott 800 forintot. Ezzel újra szép mozgalom indult meg. A presbiterek házról-házra járván, gyűjtést rendeztek, melynek eredménye az lett, hogy az egyház új szerkezetű állványra Thuri Lajos budapesti gyárostól három szép harangot vett és helyezte el a toronyba.

E harangok közül a középsőn, amelyet Földesi-harangnak neveztek, ez a felírás van: „Isten dicsőségére készítették a bárándi református egyház tagjai: Földesi Lajos és neje Bíró Zsófia, unokájuk: Földesi Ida.” Másik oldalán a harangnak az egyház peesette látható. Ez a harang ma is meg van. Súlya 5 mázsa.

Az 1897-ben szerzett másik két harangot elvitték a háború alatt. Az egyház 1923-ban szerzett egy újat helyettük, melynek súlya 7 mázsa, felirata pedig ez: „Készítették a bárándi református egyház tagjai Szabó József lelkész és Futó István gondnok idejében az 1923. évben. Megörökítettnek a nagyobb adományozók: V. Lévai Imre és felesége Kerékgyártó Eszter, Vekerdi András és felesége Kovács Eszter, Herpai Lajos és felesége Barna Zsuzsanna, Z. Berde Lajos és felesége Madar Zsuzsanna. Öntötte Slezák László harangöntő Budapesten.” Másik oldalán ez áll: „Az élőket hivogatom, a holtakat elsiratom.” E mondat felett a szőlőfürtökkel és búzakalással koszorúzott úrvacsorai kehely.

Templomát és tornyát az egyház 1923-ban javíttatta utóljára.

1935-ben sodronydrótkerítéssel veszik körül a templomot. E drótkerítés 750 pengős költséggel elkészítése volt a bárándi református egyház és Báránd politikai község nagy építőjének: néhaivaló jó Szabó József lelképásztnak utolsó építő tevékenysége. Az egyház ugyanebben az évben a templomkertből az öreg fákat tulnyomó részben kivágatta; mindössze néhány fenyőfa és egy hatalmas nyárfa maradt meg. A képen jól látható, hogy ez az óriási öreg nyárfa, melynek koronája a torony legfelső ablakáig felér, micsoda ékessége a kertnek, melyet ez év márciusában díszeserjékkel, bokrokkal, nyír-, jegenyeakác- és hársfákkal ültettünk be.

Templomunknak egységes stílusa nincs!

Maga az épület kelet-nyugati elhelyezésű. Három bejárata van: nyugat és dél felől, valamint keleten a torony alatt. E bejáratokat a mai bárándiak is „portikus”-oknak hívják. Szószéke a déli fal mentén áll kb. azon a helyen, ahol a megnagyobbítás előtt a régi templomfal végződött. Két karzat van egymással szemben elhelyezve nyugat és kelet felől. Utóbbi karzatra építték 1889-ben a ma is használt orgonát. A templom befogadóképessége: kb. 800 lélek!

A templom és torony bizony ma már elég siralmas állapotban van, gyökeres külső-belső javításra szorul. Hiszen a templomépület fala a megnagyobbításkor épített külső támaszszlopok mentén végéig van repedve a mennyezettől a fundamentumig. Hámlik a vakolat. Rosszak az ablakok. A padok rozogák.

1936-ban a presbitérium már foglalkozott a templomrenoválás kérdésével. Részletes tervet és költségvetést is készített. De a kivitel elmaradt anyagiak hiányában. E tervzet és költségvetés

szerint 16,000 pengő az a legesekélyebb összeg, amelylyel a több, mint háromszázados templom megújítható és modernizálása (ú. m. : külső-belső javítás, vakolás, meszelés, alapszint felemelése, orgonakarzat átépítése, szőszék áthelyezése az északi oldalra, padok kicserélése stb.) keresztülvihető lenne.

Az elszomorító tény és valóság azonban az, hogy ilyen költséges munkák elvégzetése a súlyos terheket hordozó bárándi református egyháznak nem áll módjában, mivel erre fedezete jelenleg nincs!

De hisszük, hogy a gondviselő Isten, aki e Református Sion hithű templomépítőit a multban megsegítette, soha sem hagyta el, minket is oltalmába vesz, lelkiakkal és anyagiakkal bőségesebb mértékben megáld és a Lélek csendességének házáat újjáépítheti majd a sokat próbált, de Istenre tekintő nemes bárándi református gyülekezet!

Báránd, 1938 május hó 10.

Kulesár Ferenc,
helyettes lelkész.

A kabai templom.

A kabai református egyház most ünnepelte templomának 200 éves jubileumát. Erről a lélekemelő ünnepségről külön rovatunkban számolunk be, itt csak magával a kabai templom történetével foglalkozunk.

Bár a mai kabai templom mindössze csak 200 éves, ez nem jelenti azt, hogy az egyháznak már sokkal régebben ne lett volna rendes temploma.

Kabáról a régi feljegyzések elmondják, hogy itt már 1540-ben ismerték a reformációt. Német feliratú harangja 1572-ben készült. Úrasztali eszközei vannak 1620- és 1693-ból. Régi tornya 1660-ra készült el. A templom kőfallal volt körülvéve. Ez volt az úgynevezett vár.

Ma már ennek a templomnak romjai sincsenek meg. Nevét csak a Vár-utca és Várzug elnevezés mentette meg az elfeledéstől. Eszerint azon a helyen állott, ahol most Kiss Gusztáv udvara és háza van. Pár esztendővel ezelőtt ott valami pincefélét fedeztek fel, azonban ez még kikutatva, feltárva nincsen.

1660 április 26-án semmisült meg a vár a községgel együtt. Szejdi pasa török-tatár hordái pusztították el.

A múltó évek romboló ereje rövidesen egyenlővé tette a földdel szabad Hajdú-Kabát. Lakói vagy elesetek, vagy elszaladtak s egy árva lélek sem taposta a házak romjain nővő fűszálakat egészen hét esztendeig.

1667-ben ülték meg újra „Kaba-pusztát“. Csaknem azon a helyen épült fel az új község. Fanatikus hittel kezdtek a munkához s vették birtokba a gazdátlan határt, melyből már akkorra Komáromi nevű uraság kihasított egy hatalmas darabot. Ebből lett Tetétlen község.

Gyorsan szaporodtak a kis vályogházak, szorosán egymás mellé bújtak, mint megriadt kis bárányok. Kerítéssel vették körül az egész községet s 60 esztendeig dolgoztak minden erejük megfeszítésével, míg egy közülök való vér, „hazafi“ Kabai Dániel lelkész buzdítására el nem határozták egy állandó, kötemplom építését. Ebben az időben 328 birtokos család volt Kabán, kiknek neve szerencsésen fennmaradt. Nagy erőfeszítés kellett ahhoz, hogy a nagy futás után 60 esztendővel ilyen nagy munkába fogjanak. De az erős akarat nem ismert akadályt! Főbíró Fazekas András irányítása mellett megkezdődött a lázas munka. Mint a dolgos méhek, vagy szorgalmas hangyák, úgy vette ki a részét mindenki a munkából. Pénzért csak a mestert fogadták s legényeit. Meszet, homokot a felvidékről magok hozták, a gerendákat,

ami kevés kellett, maguk fuvarozták, a téglát maguk vetették, égették, hordták a mester keze alá.

1736-ban szentelték fel a templomot. Ezt az épületet, ezekkel az évszázadoknak ellenálló hatalmas bolthajtásokkal. Maga a stílusa az erőt, a keménységet, az áthatatosságot fejezi ki. Egyszerű, nemesen komor, szabadságot lehelő épület ez az Isten háza. Csodálattal kell megállni elődeink nemes

A KABAI TEMPLOM.

izlése előtt, kiknek a cifraságokkal terhelt épülettervek nem nyerték meg tetszésüket!

1736-ban jegyezték ide a déli ajtó felibe annak a két nagy embernek nevét, kinek templomunkat köszönhetjük. Az előbb említett Kabai Dániel lelkipásztor és Fazekas András uram nevét. Az építő-

mester neve : Csermák Vencel debreceni építőmester, a tetőszerkezetet Ungvári András ácsmester készítette.

Már ekkor tervbe volt véve egy évszázadok viharával dacoló díszes torony építése is, azonban a szerencsétlen idők megakadályozták a terv „tökéletességre menetelét”. Az 1738. és 39. esztendőök a feljegyzés szerint „gyászosak” voltak. Az egész világon uralkodó dögvész Kabát sem kímélte meg. 1000-re ment Kabán azoknak a száma, kiket sírba fektetett a járvány. Csak a nagy sírás-rívás, keserűs hallott mindenféle.

A csapás elmúltával, 1742-ben gondolhattak csak arra, hogy a templom mellé a tornyot is megépítsék. Kabai Dániel ezt már nem érte meg, mert 21 évi lelkeskedés után 1738-ban — valószínűleg ő is a ragályban — örök álomra hunyta le szemét.

A torony építésére már több írás van kezem között, melyet Fazekas András, még akkor is bíró, sajátkezűleg feljegyzett.

A szükséges téglamennyiséget a toronyhoz is itthon vetették és égették. Íme a nevei azoknak, kik a téglák készítésére vállalkoztak : Takács János, Hajdú Miklós, V. Nagy István, Barabás János, Erdei Mihály, Csordás György, Kocsis Pál, Tani István, Bálint Andor, Pósalaki Miklós, Szécsi Sámuel, kik minden ezer téglától 4 máriást kaptak s kosztot a várostól.

1742 április 25-én Márfi Jánost fogadták meg téglavetés körül való szolgálatra. A téglavetők ételére, főzetésre, téglákra, annak ki- és behordására hogy gondja legyen. Fizetése : taxájának elengedése és egy pár csizma.

1742 június 23-án kezdett a toronyépítésnek Kőműves Vencel, aki azonos azzal az építéssel, ki a templomot is építette volt.

Akkor nyáron négy legénnyel dolgozott a mester s a torony teljesen elkészült. Majd a következő nyáron, 1743-ban június 8-án jött ki Gábor kőműves s négyen fogtak a bevakoláshoz. Akkor nyáron ez is tökéletességre ment.

A teljes munka 1744-ben fejeződött be s állt a torony, a kabaik vágya beteljesedett. A hatalmas torony, mely 12 öl magas volt, büszkén emelte fejét a tövében meghúzódó alacsony, nádfedeles házak fölé, mint vigyázó ór. A templom tetején még friss a zsindeletető, a torony négy kis saroktornya közül merészen ugrik ki a sugárhegyes zsindeletes középső torony. Hegyében vitorla, toronygomb, melynek oldalán az 1744. évszám olvasható, felette aranyozott csillag ragyog. A templom kökerítéssel körül van kerítve.

A lakosok szorgalmasan látogatták a templomot s építése után 20 évvel a székek nem voltak elegendők, ezért készítették 1759-ben a torony alatti karzat, 5 évvel később pedig a keleti, 1764-ben.

Az építés után 30 évvel, 1774-ben javítani akarták a falakat s meszeltetni. De ezt sem lehetett a protestáns templomokon felsőbb engedély nélkül megtenni. A kérésre Bihar vármegye rendei a szolgabíró, egy esküdttel s egy róm. kath. pappal kiküldték a helyszínre, hogy nézzék meg, nem valami másban török-e a kabaik fejüket? A bizottság csakugyan úgy találta, hogy a javítás szükséges s a falak javítását és meszelését megengedték.

Két esztendővel később a szépen kijavított

templomot nagy csapás érte. Bizonyosan nem lehet megállapítani, hogy mi, mert az egykorú feljegyzés ezt mondja : „Istennek iszonyú ítéleti által egy szempillantásban összetörtetett és csodálatosképpen szélyelhányattatott templomunk teteje.” Az előbbi kálváriajárás megkezdődött, de az újjáépítését a tetőnek ismét megengedték. Még abban az évben, 1776-ban be is fejezték.

A népesség szaporodása miatt azonban a templom rövidesen újra kicsinynek bizonyult, úgyhogy kibővítését határozták el. Egészen a helytartótanácsig kellett menni. A helytartótanács kiküldte a kérés megvizsgálására Sugó Zsigmond szolgabíró, Reviczki Ágoston esküdtet és Blaskó Sándor derecskei katolikus lelkészt, kik is kedvező véleményt adtak s a helytartótanács pártolólággal terjesztette az ügyet Mária Theresia királyasszony elé, kinek engedelmével épült a két purtikus. Volt ugyan addig is mind a két bejáratnál egy öl széles, ugyanannyi hosszú kis előtér, mely most három öltre nagyították. Ezt a királyi engedélyt hirdeti az északi ajtó felett lévő márvány emléktábla.

1842-ig többször javították a falakat, a tetőket s ez évben határozták el, hogy minden templomtetőt zsindelet helyett cseréppel fednek be. A torony csak zsindeletes maradt. A csaknem százesztendőös torony azonban ekkorra már nagyon megrongálódott, eresztékei, gerendái korhadni kezdtek s mikor egy nagy szélvész 1854 augusztusban az őrsavat helyéből kicsavarta, elhatározták, hogy a tornyot teljesen átalakítják. Egyességet kötöttek Kocsi Sámuel debreceni építésszel, akinek tervét elfogadták s annak végrehajtásával megbízták.

A régi tornyot így írják le : „Sugáran, magasra felmenő, négyszögletes kisdud tornyokkal ékesített toronytető.” Ezt teljesen elbontották, a falat 3 öllel feljebb emelték s arra került a 9 öles tető bádoggal fedve. 4759 forint 30 krajcár összegben egyeztek meg, melyet a lakosokra birtokarányban vetettek ki.

A templomot is meszeltették s a szöszék felett addig volt tetőt levették. Ez fiait saját testével tápláló pelikán díszítésével a debreceni Déri Múzeumban van.

A torony és templom tehát mai formáját 1856-ban nyerte. Azóta is többször javították, meszeltették, de fontosabb változás nem történt. Az 1770-es évek végén már óra is volt a toronyba szerelve.

1823-ban az elrepedt 6 mázsás nagy harangot újraöntötték.

1882-ben Tözsér Simon és neje Széles Terézia, Cseke János és neje egy-egy harangot öntettek, melyeket a háborúba vittek el. A mostani három harang közül a legkisebbet Nagyváradon 1802-ben öntötték. A háború után egy harangot Tözsér Ambrus, egy másikat pedig az egyház öntetett.

Elérkeztünk templomunk legszomorúbb korszakához. Az oláh megszállás alkalmával községünkben utcai harc keletkezett, melynek folyamán a községet ágyútűz alá vették. Nem véletlenül, hanem a toronyra irányított ágyúkból több lövés érte a toronyt. Legalább három ágyú tüzelt rá, mert háromféle nagyságú gránátot találtak, mely nem robbant fel. Az isteni gondviselés, mely már csaknem két évszázadon keresztül megőrizte a szent hajlékot, úgy irányította a gyilkos, romboló gránátokat, hogy a kár s a rombolás nem állt arányban a gyilkoló haraggal.

A déli alsó sarkot teljesen átszakította, a derekán átütötte a falat, lépcsők lezuhantak, a törmelék székérszámra hordták ki, de a torony nem dült le. De olyan veszélyesnek látszott, hogy a szakértői vélemény alapján nem lehetett istentiszteletet tartani benne, hanem a kettős iskola udvarán gyűltek össze az Isten igéjére szomjas hívek.

A templom belsejét pedig feldulta a rabló horda. Orgonát összetörték, terítőket letépték, szerencse,

hogy az edényeket böles előrelátással idejekorán biztonságba helyezték!

1920-ban építették újra a toronyt s hozták rendbe a templomot s azóta teljesen változatlanul áll.

Ettől eltekintve évszázadok vihara között szilárdan áll a szent hajlék, mintha az a nagy erőfeszítés, mellyel dicső eleink megépítették, lakozna falai között s a nagy Isten hatalmas ereje íme megengedte érni a második évszázad befejezését is. **Dede Kálmán.**

Egy régi templomban.

A kabai templom 200. évfordulójára.

Beszélnék itt a kövek, mikét
200 éve, hogy összeróttak.
Kövek beszédét hallgattam ki,
azt beszélem, mit azok szóltak.

Maradandó ez. Ó ezek nem
egymást követő nemzedékek!
A kő megmarad; a falak, mik
századok havától fehérek.

Emlékezésben izzanak most,
századok hangját verik vissza.
Boldog a kor, mely fűsáiban
mullak tüzes óborát issza!

Fény ragyog itt a sok ablakon
az erős boltívek alatt
az idesereglett élőkre,
míg áldón besüt a nap.

Éltetője volt ez a nap, itt
Isten napja, az Ige fénye
pásztoroknak és küzdő nyájnak
öröm s bántalmak idejére:

Ültek vagy álltak, jöttek-mentek
öregék, ifjak e szent helyen;
hűséget esküdtek; Krisztusnak
jegyeztettek el örök jegyben;

karon hozattak, ringó bölcsők
sok édes jövő reménysége;

hitet fogadtak, erőt kértek
vagy esdeklőn néztek az égbe;

letelepültek a kegyelem
aszfalánál, a bűnbocsánat
szent biztatásán vitték innen
a szeretet ajándékának;

békéért adtak hálát vagy a
harci riadók vad zajában
volt menedék e szentház, mindig
megállt a poklok ostromában;

a tornyokból, a harangokból
hívogató vagy sírás kongott
vagy síkoltás, ha veszedelmek
napján hűzták a vészharangot;

padjaiból, a magas karok
sok helyéről a hű, áldozat,
szent buzgóság nevei fénylőn
ragyogtak s nem volt kárhozat!

Isten kegyelme volt e házzal,
e néppel mindig 200 éve.
E kegyelemmel álljon tovább
s legyen még újabb 200 éve!

Beszéljenek itt a kövek, mik
anyaszentegyház tégláinak
égték e földből s álljanak még
késő századok példáinak!

SÍPOS KAROLY.

A modern református templom.

(V. közlemény.)

Dehát mégis valamennyi jelképre, szimbólumra szükség van talán? Elég nekünk annyi kép és jelkép — mondjuk Kálvinnal —, amennyit maga az Úr rendelt: a víz, a kenyér és a bor. Vagyis a keresztség és úrvacsora jegyei. Semmi másra szükség nincsen. Minden egyéb felesleges, sőt káros. A víz legyen egy egyszerű ezüst, vagy más megfelelő edényben (mindig készen). Az úrvacsorai kenyér jó nagy tálcán, a bor pedig megint fémedényekben. De nem egyezik az sem hitelveinkkel, hogy a borosedényekre mindenféle rajzokat, meztelen és félmeztelen antik alakok domborműveit rakják rá némely helyen. Nagyon

megszokott ugyan a kehely, továbbá a szőlőfürt, búzakalász használata főleg terítőköra, énekeskönyv fedelén, de én a „történetek után“ hajlandó vagyok azokról is lemondani. Lehet ezen díszítések nélkül is készíteni szép és izléses terítőket. Mi az esküvői terítőre tervezett liliomokat is elhagytuk (az egyszerű fallfestésünkről már írtunk), nem engedjük továbbá az adományozók neveinek hivalkodó kiírását sem, hanem csak a monogramjukat himeztettük bele a terítőbe szerény helyen. Megírtuk a harangöntő mesternek, hogy a harangon semmiféle emberi, állati, növényi, vagy ahhoz hasonló forma

nem lehet. Így aztán harangunkon csupán geometriai vonalak, ornamensek vannak és a szükséges felirások.

Pedig milyen „természetesnek“ látszik, hogy például a templom mennyezetén, ami esetleg kékre van festve, aranyozott csillagok legyenek. Ha már csillagok vannak, miért ne legyen nap és hold is? Gólyát, feeskét szereti a magyar ember, az oroszlan a bátorság jelképe, pelikán (egyik templomunkban van belőle egy kotlóalja) az önfeláldozásé stb. „Jól mutatnak“ ezek a padok végén, szószéknel. A lilium, rózsza és százféle virág nem szépen díszíti-e a templomot? Mi ezekre azt mondjuk, hogy hiábavalóság és kártétel.

Az is bizonyos, hogy némely helyen adottságokkal találja magát szemben a lelkész. Úgy találta a templomot. Vegyünk olyan „kényszerhelyzetet“ is, mikor az uraság például elvárta a templomépitő gyülekezettől, hogy külön padot csináljon a családjának, s azt hatalmas festett címerrel is ellássa — nehéz volt ellene mondani a szegény papnak! De mit mondok, bizony sok falusi kurtanemes is kíván hasonlót: külön padot, előjáró helyet, ilyen-olyan díszítést, festegetést. Hogy aztán a jó falusi mesterek sokszor miket követnek el a templom „szépítésében“, jobb most nem is részletezni.

De az élővirág csak ott lehet? Mondjuk az úrasztalán egy friss virágcsokor? Konfirmációkor, esküvői alkalommal nem kell-e egy kis felvirágozás? Én bizony „a történetek után“ ezt sem pártolom. Régebben inkább. Mert, hogy is áll a dolog? Ha a konfirmációi és esküvői virágdiszt nyári szezonban esetleg állandósítani kívánják, az is sokféle nehézségeket és bajokat rejlhet magában. Az úrasztali friss virágcsokor nagyon kedves és vonzó így első pillanatra, de tegyük fel, hogy valaki a folyton „hervadó virág“ helyett („megmarad az Úr beszéde“) cserepes virágot tesz föl ajándékképpen. A másik már talán két favederben „örökzöldet“ állít az úrasztala két oldalára és így tovább, míg egyszer csak az úrasztala és papszék körül zöld liget lenne. Én már gyanúval fogadom az idevezethető legkisebb kezdetet is és ajánlom, előzzük meg!

Semmi kifogásunk nem lehet, ha magánlakásban virág, kép, szobor van. Ezeknek lehet a helye a

múzeum és képtár is. De semmiképpen nem a templom! Éppen az a legszomorúbb, hogy a világosság egyházában is sokan nem disztíngválnak templom és múzeum között. Pedig qui bene distinguit, bene docet. Ha valaki, én is szeretem a művészeteket, rengeteg képtárat és múzeumot bejártam, de világosan tudom, hogy a templom megint másra rendeltetett.

Olyan református templom kell, amelybe ha belép egy néger református püspök, vagy egy kínai, vagy japán református lelképásztor (elég sokan végzik a theológiát az edinburgi New College-ban is s a nagyon fejlődő közlekedéssel egyre több ilyen vendégünk lehet), akkor azt mondhatom: Na testvér! nézz szét! Találsz-e valami olyat, ami a te néped pogányságban maradt részének fetiseihez, totemjeihez, bármiféle bálványaihoz hasonlít? Azokhoz hasonlít, „amelyek feent az égen, vagy alant a földön, vagy a föld alatt a vizekben vannak“? Nehogy piruljak, ha valamelyik azt mondaná, újjával mutogatva: amott valami állatokat látok; hát ez festett virág, vagy fa a ti szeant növényetek? Nem, hanem azt mondhatom: Igen, ez a hely a menny és föld Istenének lélekben és igazságban való tiszteltetére rendelt tiszta hely, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyjáié, aki Ő általa teremtette a mindenséget. Aki semmiféle értékelhető lényhez, vagy valósághoz nem hasonlatos. Aki nem a „magyarok Istene“, hanem a magyaroknak is Istene és mindegyik népek Istene, akiben testvérek vagyunk a Szentlélek által.

Lodonban van a teozófusoknak egy óriási terme. A legnemesebb egyszerűséggel és a legnagyobb kényelemmel volt berendezve, s nagyon célszerű volt. Gondoltam, milyen jó lenne ez református templomnak is. Utólag látom, hogy nem. Az a terem okkult filozófiai előadásokra volt készítve. A református templom pedig nem előadóterem, nem csupán imaterem (oratórium), hanem több. A templomban valami titokzatos és csodálatos cselekmény történik. Unio mystica történik. Úgy kell tehát a templomot berendezni. Vagyis az igehirdetés mellett a sákramentumok kiszolgáltatására is. A szerkezetben, a berendezésben is kifejezésre kell juttatni, hogy itt a mi Urunk parancsára viszünk végbe bizonyos cselekményeket. (Folytatjuk.) **Dr. Danesházy Sándor.**

Debreceni református egyetemi templom.

A debreceni református egyetemi templom tervpályázatára 12 pályamű érkezett be. Az I. díjat Borsos József építészmérnök, Debrecen város ny. műszaki tanácsosa nyerte. Pályaterve már alaprajzi elrendezésében is kiválik a többi közül.

A szokásos egyhajós elrendezés helyett, mint-hogy az a 700 ülőhely elhelyezése folytán igen hosszúra nyulnék, tervező a középhajót jobbra-balra háromszögű mellékhajókkal bővít s ezáltal az üléseknek a szószékétől szélesedő elhelyezése vált lehetővé s olyan tágas teret nyert, hogy a földszinten a szószékkel szemben lévő utolsó ülés távolsága csupán 19 m. és mindenki jól látja és hallja az igehirdetést. A templom belsejének ilyen alakítása csak nálunk újszerű, mert a holland, német, svájci protestáns templomok között már több ilyen van.

A Tisza István-tér felől impozáns oszlopos tornác fogadja a templomba érkezőt, a tágas előcsarnokban a ruhatárak előtt elhaladva, több ajtón lehet a templomba belépni, mivel az előcsarnok egy szintben van a templomtérrrel, zsúfoltság esetén az összekötő öt ajtót kitarva, állóhelyül felhasználható.

A templomba lépőt rögtön annak hatalmas távlatja fogadja, szembejön az orgonasípek ezüstös csillogása között a szószék tágas, építészeti hangúlyozott kiképzése, mely a két oldalfalban lévő ablakon kap elsőrendű megvilágítást, anélkül, hogy a fény a hívők szemét bántaná. A szószék alatt a lelkészpad, keresztlő-medence, az orgona játszóasztala és az előkelőségek ülőhelyei vannak a felémelt téren. Ezt a teret övező vasbeton ív fölött emelkedik a főhajó négyzete színes ablakosrával és

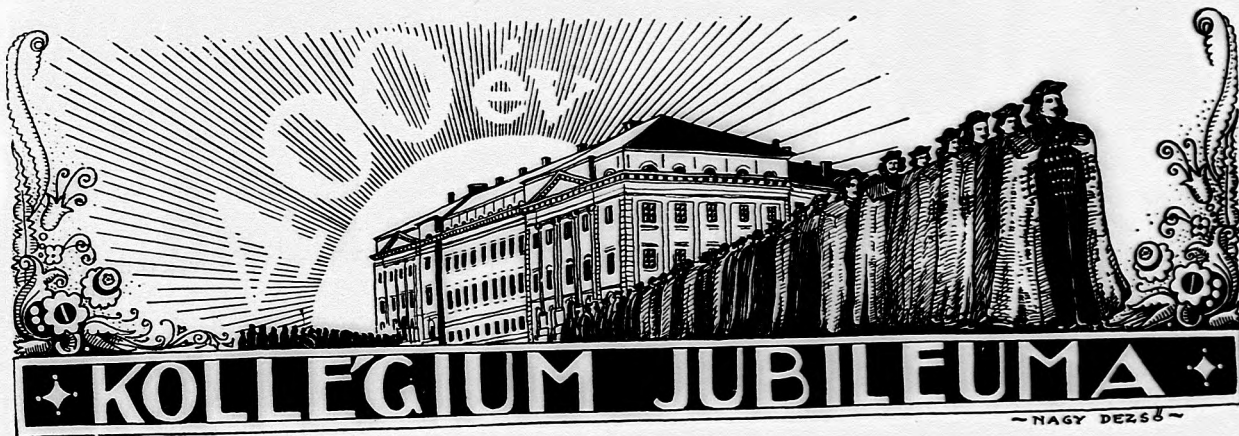
kazettás mennyezetével. Jobbra és balra pedig a mellékhajó háromszögének oldalfalai következnak, melynek fülkéi az ifjúsági egyesületek zászlódíszében ragadják meg a figyelmet, de a falak hátrafelé hajló vonala ismét a szöszékre vezet vissza. A templom 15 m. széles középrészének belső magassága 13 m., a csatlakozó részeké 19 m. Az előcsarnok fölött van a kórus és a hívek karzata.

A jó közlekedést a főbejáraton kívül kétoldalt a lépcsőházi bejárat is biztosítja, míg a felemelt helyre a templom hátsó végéhez csatlakozó hivatali váróhelyiségen át, két ajtón is be lehet jutni.

A templom homlokzati kiképzésében, úgy, amint a tervpályázati kiírás kívánta, az ősi Kollégium klasszicizmusához alkalmazkodik. Az oszlopos főhomlokzat nagy nyugodt tömegével az oldalakon pedig a hatalmas ablakok csoportjával minden irányból monumentális képet ad.

Az építési költsége alatta maradt az engedélyezett 450,000 P-nek.

A templom helye a tervpályázatban úgy volt megadva, hogy a központi épülettől 40 m. távol, a Tisza István-tértől 47 m. mélyen kezdődhet a lépcsőzete. A tervező ezt betartotta, de egy alternatív elhelyezésre is csinált tervet. Alternatív tervét az egyetem telkének a Tisza István-tér és Vilmos császár-körút találkozásánál képződő sarkára helyezi, úgy azonban, hogy az út szelétől a kanyarban 30 m. mélyben a központi épület homlokvonalaiban marad. E vonalon a templom sarka 52 m. a központi épülettől, 15 m. a tanári lakástól. E távolságok azt jelentik, hogy a központi épület hatalmas tömege és 25. m. magassága nem nyomja agyon a 13 m., közepesen 16. m. párkány magasságú templomot, viszont a 45 m. magas torony tövében egyáltalában nem zavar a tanári lakás. Ez elhelyezésben nagyon szép távlatot nyer a templom és az egész egyetemi telep, mert kiegészíti, kitölti a képnek ma még üres részét és építőművészeti megoldásban hangsúlyozza a telek sarkát, mint az építési vonal kezdőpontját, úgy a központi épület, mint a körút felé.

Debrecen négyszázéves Kollégiuma.

Írta : Dr. Nagy Sándor.

(Folytatás).

A Kollégium ifjúsági életének sajátosan keletkezett és fejlődött diáktestülete volt a *Tűzoltó Társaság*, a *Kántus* és a *Rézmeteszódiások Testülete*.

A régi Debrecen a maga zsúpfedeles házai, szűk és girbe-gurba utcái, örökké száraz és szeles időjárása s ezeken felül pedig nagyfokú vízhiánya miatt a tűzveszedelmeknek állandóan ki volt téve. Gyakran megesett, hogy akár a félváros hamuba és üszökbe hullott össze. E szüntelen rettegető állapot a magyar ifjú lélek egyik nemes virtusát költötte fel: *erejének odaszentelését felebarátai vagyonának és életének mentésére*. A XVII. század nyolevanas éveitől kezdve minden tüzesetnél a kollégiumi ifjúság végzi az oltást. Ha az iskola tornyában a vészjelző harang megkondult, vagy a toronyőrdiák lekiáltotta: „*Incendium, ad arma!*”, a diákság még a tanórákról is felkerekedett és özönlött ki az iskola kapuján a veszedelmek helye felé. A Tűzoltó Társaság mihamar dédelgetett kedvence lett a polgárságnak és a hivatalos városnak.

Ez utóbbi ellátta mindennel, ami az oltáshoz szükséges: baltákkal, tetőtépő horgokkal, vízhordó vedrekkkel, éjjeli lámpásokkal, majd fecskendő-gépekkel. Másra nem is volt szüksége a diáknak. Még a makhinavontató lovak helyett is maga fogta be magát a hámba. Legfontosabb szerszámját, az útbanálló hetetlen „bot”-ot meg éppen maga állította elő. Összeolvasztott kúp alakra valami 10–15 kilónyi ólmot, körülborította vaskarikák közé szorított tölgyfaburokkal, beleerősített mintegy másfél méter vastag fustélyt, és kész volt a tréfás diáknyelven „gerundium”-nak nevezett *nagybot* és *kisbot*. Embernek kellett lenni a talpán annak, aki a nagybotot úgy tudta kezelni, ahogy a kiválasztási próba megkövetelte: fogva tenyérben a botot a legvégénél, aztán kinyújtott karral a levegőbe emelni s körben négyszer-ötször megforgatni könnyedén, akár a nád-buzogányt. Volt is tekintélye a nagybotosnak.

Tenyerén hordták nemcsak a társak, de a város polgáresaládjai is. Nagybotosnak lenni nagyobb dicsőséget jelentett, mint akár széniornak. A legutolsó kisdíák is arról álmodozott, vajha valamikor őbelőle is nagybotos válhatnék. A Tűzoltótestület 1880-ban feloszlott, mert feladatát ekkor a város hivatásos tűzoltói vették át.

A másik ifjúsági testület a *Főiskolai Énekkar*, vagy rövidebb nevén: *Kántus*. Keletkezési ideje és oka meghatóan különleges. Az 1739-i esztendő második felében a pestis hazánkban oly szörnyű erővel lépett fel, hogy Debrecenben kilencedfél hónapig tartó dühöngése alatt a város tízezer főnél alig többre becsülhető lakosságából csaknem kilencezer életet ragadott magával. A napi halálozások annyira megsaporodtak, hogy az elhunytakat tömegsírokba temetgették. A temetéseknel szünetelt nemcsak a lelkész, de még az énekes gyermekek szolgálata is. Énekes gyermekeket venni nem is lehetett volna honnan, mert a pusztító veszedelem elől a diákság a városból szerteszéledt. Ezt a szomorú alkalmatosságot használta fel a zeneileg is magas képzettségű *Maróthi György* professzor arra, hogy két apróbb és két nagyobb diákifjút *összhangzatos* éneklésre megtanított, s a temetési énekléseket ezekkel végeztette. A kis énekkar a veszedelem elmúlásakor továbbra is együttmaradt, sőt évről-évre bővült s már *Maróthi* életében tekintélyes karrá izmosodott. Későbbi élete egész folyamán napjainkig ez az egyesület lett a kollégiumi ifjúság szellemét leghibebben kifejező testületté.

Sajátos társaság volt a *Rézmetződiákok* egyesülete. Keletkezésének indoka az a sajnálatos állapot

volt, hogy egyes tantárgyak³ (földrajz, mértan, rajz stb.) tanításának nem voltak szemléltető eszközei, az ilyenmű idegen munkákhoz pedig azok drágasága miatt nem tudott hozzájutni a kevés pénzü diák. Ezen a szükségén segítettek a Kollégium ügyesebb kezű és élelmesebb ifjai azzal, hogy néhányan összeállottak és a térképeknek s más szemléltető képeknek egész tömegét állították elő. Hogy a rézmetzés mesterségét Kollégiumunkba ki és honnan vitte be először, nem tudjuk. De már a XVIII. század közepén ismerünk névszerint is rézmetződiákokat, akik az énekeskönyvek és a Szentírás címlapjait, továbbá az egyes klasszikus munkákat saját metszetű képekkel díszítik. A rézmetzés mestersége kivált a XIX. század elején virágzott, mikor a vállalat lelke és irányítója, *Eröss Gábor* tógásdiák, felügyelő tanára pedig a reáliák iránt kiváló érzékű *Budai Ézsaiás* professzor volt. Ekorban a testület tagjai már nemcsak rajzolással és metszéssel foglalkoztak, hanem a metszeteket is maguk nyomtatták. Így jelentek meg azok a ma is méltán megcsodált metszetek, melyek földrajzi atlaszokban, természetrajzi kézikönyvekben, rajzminta gyűjteményekben jelentek meg. — *Csokonainak* 1803-ban kiadott „*Anakreon dalai*” címképét, valamint a „*Szépség ereje*” c. költeménye címlapját szintén *Eröss Gábor* tógásdiák rajzolta és metszette. A rézmetző társaság 1812-ben még fennállt, pedig akkor már régóta sok bajjal küszködött, nemsokára fel is oszlott. Emlékét azonban őrzik nemcsak a fentebb említett munkák, hanem azok a metszett rézlapok is, melyek Kollégiumunk anyakönyvtárában megsejmelhethetők.

(Folytatjuk.)

A Kollégium új alapítványai.

A kollégiumi alapítványok refundálására, felélesztésére megindított mozgalom, Istennek hála, a jubileumi esztendőben szépen megindult. A márciusi számunkban számoltunk be három új alapítványunkról: a *Karai Sándorné*-alapítvány értéke 42.000 P, a *Balogh Ferenc*-alap felélesztésére a Kollégium 1000 P-t, *Soltra*-alap felélesztésére *Németh Vince* református lelkész 1000 P-t ajánlott fel.

Azóta *Dr. Bay Zoltán* egyetemi tanár felajánlotta, hogy a Kollégiumtól kapott összes ösztöndíját (1070 P-t) visszaadja, már 200 P-t be is küldött. Az alapítvány célját még nem szabta meg.

Molnár Ferenc debreceni református lelkész úr pedig a következő levelet intézte hozzám:

Kedves Barátom!

Ősi Kollégiumunk minden református magyar ember féltett, drága kincse. Erősítése, felvirágoztatása mindnyájunknak legszentebb kötelessége. E kötelesség vállalása és teljesítése alól én sem vonom ki magamat.

A jó Isten megtartó és megsegítő kegyelmében bízva, ősi Kollégiumunk gimnáziumának Ifjúsági Segélyegyleténél már befizetett 200 és a *Karai Sándor*-alapítványra befizetett 100 P-s adományaimat mindkét helyen 500—500 P-re kiegészítve (1000 P-t) ajánlok fel ősi Kollégiumunk javára.

Azt természetesnek tartod, hogy ez összeget csak részletekben fogom Kollégiumunk és a

Segélyegylet pénztárába befizetni, mert ez egy-összegben való befizetés nekem és a hozzám hasonló szegény egyházi szolgáltnak semmiképpen nem áll módunkban.

Isten áldását kérve *Reád*, hűséges munkatársaidra és ősi Kollégiumunk érdekében kifejtett szép munkásságotokra, vagyok

Debrecen, 1938 április hó 12-én

tisztelő híved:

Molnár Ferenc s. k.,
lelkipásztor.

Balogh Béla törv. bíró és testvérei megcsináltatták márványból édesapjuknak, *Balogh Ferenc*-nek emléktábláját a „*Balogh Ferenc-terem*” felett s bejelentették, hogy a *Balogh Ferenc*-alapítványhoz a család is hozzájárul.

A nagy jubileumi alapítvány gondolata is terjed. *Gaal István* balmazújvárosi tanító 253 P-t gyűjtött erre a célra Balmazújvárosban. A kollégiumi infézőtanács az egyházkerületi közgyűléshez fordult, hogy minden volt debreceni diákot hívjon fel a jubileumi alapítványhoz való hozzájárulásra és az egyházakat kérje meg, hogy szintén szavazzanak meg az alapítványra valamennyi összeget lélekszámuk arányában, minden lélek után körülbelül három fillért számítva. Ilymódon, ha ezt mindenki megtenné, 30—40 ezer P-s jubileumi alapítvány jöhetne össze.

Jakucs István.

A debreceni református főiskolai énekkar 1739—1938. Írta: *Dr. Nagy Sándor* debreceni kollégiumi tanár. Három műmelléklet. Hajdúhadház, 1938. Kis 8. r. 142 l. Ma is híres-nevezetes két ősi nagy kollégiumunknak, a debreceninek és sárospatakinak az énekara (közneve amaz *kántus*, emez *khórus*). De hajdanában, amikor még alig voltak összhangzatos énekkarok hazánkban, ez a két ifjúsági énekkar országos híre és jelentőségre tett szert mind a nagy közönség előtt, mind a magyar ének- és dalművészet történetében. Körülbelül egyidőtájtban keletkezett mind a kettő. A debreceni valamivel előbb, az 1740-es évek elején, a lángelméjű *Maróthi György* indításából, a pataki, valószínűleg szintén *Maróthi* hatása alatt, mintegy 10 évvel később. Ez utóbbi 1782-ben alakult a tanári kar által megerősített, tüzetes törvények szerint szervezett khórusa *Barcafalvi Szabó Dávid*, majdani nevezetes nyelvújító pataki tanár, elnök (akkor praesesnek hívták) idejében. Eme szervezkedés 100 éves fordulója alkalmából, 1882-ben írta meg történetét *Orbán József*, akkor pataki kollégiumi tanár. A debreceni Kántusnak sokáig nem akadt hivatott történetírója, mígnem íme most megjelent multjának rajza a *Nagy Sándor* szakavatott tollából. Mindkét történetíró, amellet, hogy zeneértő ember, nevezetes tagja is volt az általa megírt énekarnak: *Orbán József* chorus-praecentor (karvezető), *Nagy Sándor* cantus-notarius. Ez a körülmény hozta magával, hogy műveiket nagy szeretettel és szakértelemmel írták meg. *Nagy Sándor* művéből azt látjuk, hogy a zenében még otthonosabb és járatosabb. Mélyebben néz és szélesebb körre terjed ismerete. Viszont *Orbán* jóval részletesebben dolgozta ki a khórus történetét, de ennek megvan a maga oka. *Nagy Sándor* könyvének írója és Mecénása egy személyben s egy szegény tanárnak nem lehet terjedelmes könyvet kiadnia a saját költségén. Így is olyan áldozatot hozott a könyv megírásával és kiadásával, amely előtt tisztelettel kell meghajolnunk. Művét korán elhunyt leánya drága emlékének szentelte és az eladásából befolyó teljes értéket alapítványul a Kántusnak ajánlotta fel. Mindenesetre sajnálnunk lehet, hogy kutatásainak és tudásának egész anyagát nem adhatta bele könyvébe, de így is értékes művet hozott létre.

Könyve megírására két külső, nagy alkalom is serkentette. Egyik a Kollégium 400 éves jubileuma; másik az, hogy mintegy 200 évvel ezelőtt, 1739-ben alkotta meg *Maróthi* azt a főiskolai quartettet, melyből az énekkar kifejlődött. Irodalmilag óhajtott tehát e két alkalomba *Nagy Sándor* bekapcsolódní s művével ezeknek becses emléket állítani. A történetet négy korszakra osztva adja elő: 1. Az ének szerepe a Kollégiumban *Maróthi György* előtt és korában. 2. Átmenet a magyarszövegű összhangzatos éneklésre (1744—1825). 3. Praesesek kora (1825—1885). 4. Énektanárok alatt (1885-től máig). Végül szól a Kántus vagyónáról, alapítóirol, alapítványai-

ról s felsorolja felügyelő tanárait, praeseseit, jegyzőit és tagjait. Sajnos, adatok hiányában a névsor nem teljes, a tagok kimutatása csak 1860-ban kezdődik. A sárospataki khórus több érzéket tanúsított multja iránt, mert *Orbán* 1782-től elő tudta számolni, gondosabb följegyzések alapján, az énekkar elnökeit, praecentorait és tagjait. Ez az énekkar több és gazdagabb dallamtárat (melodiarium) is gyűjtött és őrzött meg, mint a debreceni. *Nagy Sándor* panaszkodik is, hogy számuk kevés, anyaguk szegényes. Könyvének szűkre szabott terjedelme miatt ezeket sem állott módjában feldolgozni, pedig érdekes és érdemes lett volna. Még ez az ő jövő munkájára vár.

Nagy Sándor műve a maga egészében mutatja a szorgalmas történetkutatót és író, valamint a zenéhez értő szakembert. Ily módon feladatát valóban dicséretesen oldotta meg. Elismeréssel kell kiemelni különösen a *Kántus* 2—4 korszakának a történetét, melyet a korlátolt keretek között is érdekesen, alaposan és tanulságosan írt meg. Már az első korszak, a *Maróthi* előtti kollégiumi énektanítás előadása, csak olyan vázlat, amelyen meglátszik, hogy itt még nagy a homály és sok minden vár földerítésre. A kézenfekvő adatok hiánya miatt *Nagy Sándor* is csupán nagyvonalú, elmosódó, nem tiszta és határozott képet tudott rajzolni az éneklésről és énektanításról, mely nálunk a XVI. században, sőt még a XVII-ikben is nagyon kezdetleges, zavaros és egyvelges lehetett, amint ezt *Nagy Sándor* is látja. Először is nem voltak képzett kántorok. Az énekeskönyveket *Szenczi Molnár* zsolttáros könyvéig hangjegyek nélkül adták ki. *Gálszécsi István* próbálkozott hangjegyes énekeskönyv kiadásával (1536-ban, öt vonalra jegyzett, szögletre állított négyzet-kottákkal), de őt nem követték. A dallamok szájról-szájra jártak s így elferdültek és megromlottak. Templomokban, iskolákban nemcsak komoly, kegyes dallamokra énekeltek a dicséreteket, hanem világi nótákra is, amint arra *Nagy Sándor* is idéz adatokat. Legjellemzőbb, amit *Szilvásújfalvi Imre* ír 1592-i énekeskönyvének előszavában: *Hibáznak — úgy mond — a kántorok, akik holmi pajkos vagy hajdú nótát énekelnek inkább, hogysem mint a psalmusokból vett énekeket, de vétkeznek a könyvnyomtatók is, akik horatiusi ódát, vagy olyan éneket nyomtatnak ki, mit a szolgálóleány danolgat, mikoron a gyereket rengeti. Liturgiánk, énekeskönyveink és éneklésünk multjával behatóan foglalkozó íróink (Sörös Béla, Szathmáry József) azt állítják, hogy templomi énekeinket eleinte csak a pap, aztán előhaladottabb állapotban a kántor énekelte az „éneklő deáki sereg”-gel. Valóban még a *Geleji-Katona-féle* kánonok is, melyek először szabályozták a kántorok teendőit (1646), azt rendelik, hogy a kántor előénekeljen a khórusnak s hozzáteszik még, hogy a gyülekezetnek is, ahol t. i. a hívek egész serege már tud énekelni. A *Szenczi Molnár* hangjegyes zsolttárait is csak hosszabb idő mulva tudták megtanulni és énekelni. Kiadott Naplójában igen érdekes följegyzéseket olvashatunk idevonatkozólag: „Hogy ha volna ki tanítani a psalmusoknak francia nótáit és nagyobb karakterekre volnának nyomtatva, igen kedves volna ez az Kegyelmed munkája, ... de hogy az musica az magyaroknál tudatlanságban vagon, nehezen találják ki az nótáit az dicsireteknek” — írja neki Nagyszombatból *Asztalos András*.*

Ilyen viszonyok között még nagyobb, főiskolai rangra emelkedett tanintézetekben sem gondolhatunk eleinte fejlettebb énekkultúrára. Szilvásújfalui egy nagyvonalú, magasabbfokú tervet ad elő említett énekeskönyvében egyházi éneklésünkre vonatkozólag. Ennek egyik csoportja az iskolai énekek s azok tanítása. Ő már ezzel behatóbb és erőteljesebb iskolai énektanításra gondolt, de tervezete csak papíron maradt. Hitvallásaink, kánonaink az éneklésre csak általánosságban intézkednek mind a templomban, mind az iskolában. Még Geleji-Katona sem rendel többet annál, hogy a hívek a kegyes ösöktől és az első reformátoroktól vett régi énekeket a mi nemzetünkönél megszokott kedves melódiákra énekeljék a bevett Cantionalék, főként a Gradual és a zsoltárok után. „Az éneklésnek — mondja az Öreg Gradualban — két neme van, ú. m.: *simplex*, egyszólamú és *figurás*, többszólamú. Ez utóbbi szép, de nem templomba illő.” Ilyen felfogás mellett nem volt illő az iskolába sem.

A pataki főiskola történetirója, *Szombathi János* után Nagy Sándor a skót *Buchanan György* és a német *Spethe András* négyzólamú összhangosításban kiadott dávidi latin zsoltáros könyveket tekint azoknak, amelyeket a debreceni Kollégiumban is használtak. Ez szerintem is helyes föltevés. *Buchanan* könyvét át is tanulmányozta Nagy Sándor és jellemzően méltatja. *Spethe* valamely összeköttetésben volt *Szenci Molnárral* is, mert egyik művében (1618. *Secularis concio evangelica*) közli tőle a 101. zsoltár latin fordítását. Már most Nagy Sándor a fentiekből azt a megállapítást teszi, melyet *Orbán József* is hangoztat, hogy t. i. az iskolákban a diákok latin zsoltárokat tanultak és énekeltek. Ez, a latin nyelv iskolai uralmát nézve, kétségtelen; ezért fordította a zsoltárokat latinra *Buchanan* és *Spethe* is. Bizonyos, hogy ezeket a latin zsoltárokat négyzólamra is énekeltek a művelt külföld iskoláiban, különben nem adták volna ki ilyen módon összhangosítva. De, hogy nálunk is így tanították-e, általán, hogy volt-e iskoláinkban négyzólamú énektanítás a régi időben, az már más és fogós kérdés, ahogy Nagy S. is megjegyzi. *Orbán* a pataki főiskola 1621-i törvényének ebből a cikkéből: „A kántor minden hónapban kétszer, előre meghatározott napokon, a kegyes összhangzó éneklésben (in pia harmonia) a szükséges előkészítést megtartva”, — azt következteti, hogy Patakon akkor már a többszólamú összhangzatos éneklést tanították. Csakhogy a *harmonia* nem szükségképpen többszólamú éneklést jelent s a *pia* jelzővel kapcsolatban világos, hogy nem mást kell alatta értenünk, mint szépen egyező, jól begyakorolt s nem ide-oda kanyargatott, bizonytalan hangú istenes éneklést, aminek tanítására az akkori, elgondolható primitív éneklés idején különösen szükség volt, sőt szükség van még ma is. Ezt a feladatot iskoláinkban nem, mint *Orbán* véli, az egyház kántora, hanem éneklésben járatos diákkántorok végezték. Ezeket tudós és képzett (*doctus et enuditus*) ifjakkal nevezik iskolai törvényeink s a diákok előtt nagy tiszteletben és tekintélyben állottak. Ahol particuláris iskolák voltak, ott is a diákrektorok tanították az éneklést és vezették azt a betanított ifjúsággal a templomokban és temetéseken. Nagy Sándor szintén azt gyanítja, hogy a debreceni főiskolában már *Maróthi* előtt volt többszólamú énektanítás.

Hát én ebben is Tamás vagyok s kevésnek tartom ilyen következtetésre azt az alapot, amelyre támaszkodik. Ma bizonyosan csak azt mondhatjuk, hogy a többszólamú, összhangzatos énektanítás a *Maróthi* által kiadott harmóniás magyar zsoltárokkal vette kezdetét főiskoláinkban (1743). A Nagy S. könyvével kapcsolatban kissé részletesebben azért irtam meg a fentebbieket, hogy biztassam őt is, más szakembereket is ennek az érdekes s még nagyon homályos és zavaros kérdésnek a bővebb tanulmányozására és tisztázására.

Még azt kell megemlítenem, hogy szépen és melegen méltatja Nagy Sándor azt a mélyreható, korszakos működést, melyet *Zákány József*, *Szotyori Nagy Károly*, de főként *Mácsai Sándor* teljesítettek a Kántus kebelében. Művét élvezettel és tanulsággal olvashatja mindenki, akit érdekel, és melyik művelt magyar embert ne érdekelné a nagymúltú debreceni főiskola és ennek a magyar ének- és dalművészetben kimagasló helyet elfoglaló ifjúsági énekkara, melynek nemcsak dicső multjában és jelenében örvendezhetünk, hanem szép jövője elé is a legnagyobb reménnyel és bizakodással tekinthetünk. **S. Szabó József.**

„Isten szava hozzád“ *Ecsedy Alótdár tahitófalui lelkipásztor hét előadása*. Kiadja az „Üzenet“, a Debrecen—nyilastelepi egyházrész közlönye. 16 lap. Ára 24 fillér.

A füzet előszavát *Mezey Béla* Debrecen—nyilastelepi lelkipásztor írta s elmondja benne, hogy a füzetben levő előadások Isten akaratából születtek, mert ő *Ecsedy Alótdár*t soha nem látta és csak írásából ismerte mindaddig, míg egyszer elindult egy levél tőle a szolgálatra felkéréssel. *Ecsedy* vállalta a szolgálatot s egy héten át szölte az ébredés szózatát. Hét előadást tartott és ezeket foglalja magában a füzet.

Az előadások címei sorrend szerint a következők: 1. Miért nem halld meg Isten szavát? 2. Mit szeretsz magadon? 3. Miért játszol a kegyelemmel? 4. Megbánthatatlan Szövetség. 5. A kereszt hordoz téged. 6. Megalkuvás nélkül a győzelem felé. 7. A megnyílt ég.

Minden egyes előadás bibliai Igén alapul, de mégsem szoros értelemben vett bibliamagyarázatok ezek — nem is akarnak azok lenni — hanem evangélizáló, megtérésre intő és hívó beszédek, elmélkedések és bizonyágtételek. Egy Istennek eljegyzett lélek boldog vallomásai és intő szavai ezek. A Szentlélek ereje hatja át ezeket az előadásokat, de csak azért, mert az előadót már előbb áthathotta. Meggyőző erővel ad elő és a személyes átélés erejével hat minden szava. A hívek nyelvén beszél, tisztán és világosan. Példáit a mindennapi életből, vagy saját tapasztalataiból meríti. Mindig az egyénhez intézi mondanivalóját, tehát egyenként ragadja meg a lelkeket. Szavainak még írásos formában is nagy hatása van s füzete csaknem az élő szó erejével hat.

Merjük ajánlani mindenkinek ezt a kis füzetet, mert a kiadó lelkipásztorral együtt hisszük, hogy az olvasó vágyakozó szíve kitarul az előadások előtt és bizonyos, hogy nem marad kielégítetlenül.

A füzet megrendelhető *Mezey Béla* lelkipásztor-tól, Debrecenben. (Nyilastelepi református lelkészi hivatal.)

Nagy Dezső.

Egyházkerületi közgyűlés.

A tiszántúli református egyházkerület *Maklár* Károly püspök és *Vay László* báró főgondnok elnök-lésével folyó hó 11-én, szerdán reggel kezdte meg tavaszi rendes közgyűlését, amelyen a tagok csaknem teljes számban jelentek meg. A közgyűlésen résztvevők elénekelték a XC. zsoltárt, majd Maklár Károly püspök bibliát olvasott és imádkozott:

Örökkévaló Isten! Jóságos Mennyei Atyánk!

Mielőtt földi Anyaszentegyháznak reánk bízott dolgai intézéséhez fognánk, imádságra nyitjuk meg ajkainkat, magasztaljuk örök dicsőségedet.

Erezzük ugyan, hogy a mi beszédünk erőtelen szava még csak halvány, elmosódó vonásokban sem tudja visszatükrözni a te dicsőségedet, — imádságunk törekeny beszéde távolról sem tudja felölelni a kegyelem és a szeretet számbavehetetlen bizonyosságait, amelyek áldásodban, megtartásodban és segítségben béleszövednek földi életünkbe: mégis jó Atyánk, nem tudjuk magunkat kivonni a hálaadásnak szívünkre ráterülő kényszere alól, ezért leomlunk színed elé és ha erőtelen szavakban is, de mégis beszélünk Veled mindenhatóság és örökkévalóság Istenével. És te Uram ne azt nézd most, hogy Te mit érdemelnél tőlünk, csak azt nézd, hogy mi gyarló emberek mit tudunk adni Tenéked.

Neked adjuk a szívünket, ezt a mi bűnös, romlott szívünket, mit rabjává tett ugyan a világ, de amit szent Fiadnak érettünk hulló drága vére tisztára moshat Te előtted.

Te pedig Uram add most nekünk Szentlelkedet, hogy annak megszentelő és megvilágosító ereje gyújtsa lángra hitünket, vezesse és irányítsa tanácskozásunkat és minden határozatunkon láttassék meg a kegyelemből résztvevő szeretet és indulat nélküli szep-lőtlen példaadása annak, akinek vérén megváltatunk és akinek tulajdonai gyanánt kell élnünk már e mulandóság hazájában is.

Jó Istenünk, emeld tekintetünket most az ég felé és kitöltött Lelked erejével köss minket magadhoz, kapcsolj egybe szívünket az egyetértés és békeség aranyzálaival, hogy a mi tanácskozásunk legyen a Krisztus szerelmének rajtunk való megteljesedése. Ámen.

A közgyűlést báró Vay László főgondnok nyitotta meg:

„Megnyugvással kell látnunk — mondotta báró Vay főgondnok —, hogy azok a nagy célkitűzések, amelyek erőt adtak nekünk ehhez a kitartó munkához, mintha közelebb kerültek volna a magyar horizonthoz. Azt kell ma éreznünk, ha körültekintünk, hogy az európai népek sorában ma már nem állunk támasz nélkül, hogy az a mind hatalmasabb erővel előretörő eszmeáramlat, amely a keresztyén és nemzeti gondolat jegyében Európa hatalmas nemzeteit csatasorba állította, le fogja rázni rólunk a Trianonban ránk rakott bilincseket.

Mennél közelebb érezzük azonban magunkat a kitűzött célhoz, mennél biztosabbak vagyunk igazságunk győzelmében, annál nagyobb kitartásra és erőfeszítésre van a nemzetnek szüksége. Annál nagyobb szükség van az önfegyelmzésre és arra, hogy sem jóhiszemű fantaszták, sem a mai nehéz

idők sokszor zavaros helyzeteit a maguk javára kihasználni vágyó akarnokok a magyar összefogást ne veszélyeztessék.

A kormány milliárdos programja a legnagyobb erőfeszítésre is fel akarja vértetni a nemzetet, hogy jogainkat és a magyar igazságot az erőszak fegyverével se ragadhassa el tőlünk senki.

Amilyen fontos az, hogy igazunkat fegyvereink erejével is meg tudjuk védeni, épp olyan nélkülözhetetlen az is, hogy abban az testben, amely ezt a harcot vivja, ép lélek lakozzék, amelyet nem örönel fel benső meghasonlások.

A magyar lelkiérek összefogásának impozáns megnyilatkozását testesíti meg ez a mostani 1938-as esztendő, amelyet első királyunk dicsőséges emlékeztének szentelünk. Minden hű és hazáját szerető magyar ember a keresztyén magyar államiság megalapítóját, a keresztyén magyar kultúrának magvetőjét látja István király fenséges alakjában. A magyar reformátusság is az elsősorban kér helyet magának István király ünnepléséből és emlékezni fog az Isten házában nagy királyunk dicső alakjáról, valamint ki fogja venni a maga részét nemzeti ünnepünk nagy közösségből is.

Meg kívánok emlékezni arról is, hogy ugyan-ebben az esztendőben a közeli napokban római katolikus testvéreink eucharisztikus kongresszusra gyűlnek össze a világ minden részéből, hogy a maguk hite szerint az oltári szentségben megtestesülő Krisztus előtt hódoljanak. A magyar reformátusság — hitünk tanítását követve — semmiféle közösséget nem vállalhat ezzel az ünnepléssel, mégis kívánatosnak tartja, hogy római katolikus testvéreink zavartalanul ünnepelhessenek.

Az üntudatos magyar reformátusság is vallásos hitében, Krisztusban és az ő tanításaiban keresi a maga erősségét és vigasztalódását és ebben az esztendőben örömmel fog ünnepelni a debreceni Kollégium 400 éves öreg falai között, hogy visszatekintessen a küzdelmes múlt emlékeire és annál tisztábban lássa maga előtt azt a nyílegyenes utat, amelyen hagyományaihoz híven haladnia kell.

A magyar erőfeszítésre, minden református ember összefogására sohasem volt talán még olyan nagy szükségünk, mint mai zürzavaros napjainkban, de ez az erőfeszítés is csak akkor hozhatja meg a szebb magyar jövődőt, ha a keresztyén felekezetek a maguk hitében megerősödve, egymás meggyőződését tiszteletben tartva és a közös célok felé tekintve, magyar testvérként fogják meg egymás kezét.

Ezzel az óhajjal nyitom meg elnöktársammal egyetértőleg egyházkerületi közgyűlésünket és meleg szeretettel üdvözölve a közgyűlés tagjait, a Mindenható áldását kérem munkálkodásunkra.

Az egyházkerületi közgyűlés tiszteletteljes hódolattal üdvözölte táviratilag Kormányzó urat, a Kollégium 400 éves jubileuma évében. „A Kollégium nagynevű volt diákjának életére az Isten áldását kéri.”

A közgyűlés megalakulása után a szavazatszedő küldöttség jelentéséből megállapította a közgyűlés, hogy az egyházkerületi világi főjegyzői tisztségre

764 érvényes szavazatot adtak le és ebből Búza László szegedi egyetemi tanárra 756 szavazatot esett. A debreceni tanítóképzőintézeti képviselőségre Török Tibor igazgatót, a bősörményi képviselőségre Rác Jenő igazgatót választották meg. Az újonnan megválasztottakat a közgyűlés üdvözölte.

Búza László főjegyző nyomban letette az esküt, ami után a püspök üdvözölte szíves és bensőségteljes szavakkal a kiváló új egyházi főtisztviselőt.

Búza László megleghangon mondott köszönetet az üdvözlésért és a megválasztásért s kijelentette, mindent elkövet, hogy a bizalomra méltatlanná ne váljék.

Ez után következett a tárgysorozat legnagyobb érdeklődéssel várt pontja, az egyházkerület főjegyzőválasztás körülményeinek kivizsgálása, melyet a multkori egyházkerületi közgyűlés határozott el.

Dr. Búza László főjegyző jelentést tett az ötös bizottság munkájáról és a szavazás eredményéről, annak kiigazításáról és a végső eredményt a következőkben állapította meg:

Érvényesnek nyilvánítottak 718 szavazatot, ebből Uray Sándorra esett 390, Gönczy Bélára 174, Kolozsváry Kiss Lászlóra 174, Porzso Istvánnak 2, Makkai Sándorra 1, Soós Bélára 4 szavazatot.

Dr. Búza László főjegyző ez után előterjesztette határozati javaslatát, ebben többek között hivatkozott az ötös bizottság véleményére, hogy senki sem kapta meg az általános többséget, amit úgy kellett volna kiszámítani, hogy az összes szavazatok felénél eggyel többet kellett volna venni. Ezzel szemben az eredményt úgy állapították meg, hogy csak a leadott szavazatokat vették figyelembe. Az előadóbizottságnak ezt a felfogását tévedésnek tartja, mert csak a leadott szavazatok felét kell alapul venni az általános többség kiszámításánál. Egyébként már megtörtént, hogy ilyen döntéseknél az egyházkerületi közgyűlés két ellentétes döntést is hozott. Különben az előadó állítja, hogy Uray Sándor az összes szavazatok általános többségét is megkapta, mert azokat a szavazatokat, amelyekről csak a gondnoki pecsét hiányzott, nem lehet érvénytelennek kijelenteni, elég, ha az egyházközség bélyegzője van rajta.

Foglalkozott ez után a kérdéssel, hogy történt-e illetéktelen politikai befolyás Uray érdekében az egyházaknál. A bizottság megállapítja, hogy bár heves választási küzdelem folyt le, de olyan konkrét adatokat a vizsgálat nem produkált, amelyekből megállapítható lett volna az, hogy Uray a többséget törvénytelen úton kapta meg.

Javasolja tehát, mondja ki a közgyűlés, hogy nem lát konkrét okot fennforogni arra, hogy az Uray Sándor megválasztásától a megerősítést megtagadja.

Az előadói javaslat felett hosszabb vita indult meg, amelyben résztvettek Dr. Vásáry István, Kálmoky Bedő Sándor, Miskolczy Pál, Hegymegi Kiss Pál, Nagy Antal, Dr. Boér Elek.

Dr. Vásáry István indítványozta, hogy a választást ne erősítsék meg és új választást rendeljenek el.

Báró Vay László elnök szavazásra tette fel az előadó és Vásáry István javaslatát.

Az egyházkerület közgyűlése ez után a leadott szavazatok eredménye alapján 55 szavazattal 28 ellenében megerősítette Uray Sándor kormányfő-

tanácsos lelképásztort az egyházkerületi egyházi főjegyzői tisztségében. Uray Sándort azonnal meghívták a közgyűlés elé, hogy hivatalát átvéve a hivatali esküt tegye le. Kolozsváry Kiss László olvasta fel az eskü szövegét, majd Maklár Károly püspök üdvözölte az új egyházkerületi főjegyzőt:

„Ez az elhangzott eskü pontot tett egy rég hullámzó válság végére. Most már a Teremtő és az alkotó munka következik békés és szeretettől áthatott légkörben. Ennek a munkának legyen munkása az új egyházkerületi főjegyző. Munkájával és odaadásával legyen világító fátyla az egyházkerület életében, lelke pedig áraszson szeretetet és meleget. Kapcsolódjék Jézushoz, mert tőle származik minden erő. Örömmel üdvözlöm és Isten bőséges áldását kérem munkásságára.“

Uray Sándor megköszönte az üdvözlést:

„Hálás szívvel köszönöm azokat a jóságos szavakat, amelyeket a főtiszteletű Püspök úr hozzám intézni méltóztatott. Sajnos, nem vagyok olyan lelkiállapotban, hogy köszönetemet illő formában megfogalmazzam. A köszönetemet nem az ajkamon, hanem a szívemben hordozom. Méltóztatásuk megengedni, hogy tartózkodó szerénységgel mindössze annyit kérjek, hogy három egyszerű mondatot kegyeskedjenek tőlem meghallgatni.

Az első mondat egy biliai Ige: „Imhol vagyok, óh Isten, hogy cselekedjem a Te akaratodat!“ Ez az én életem textusa, melyről most is hitvallást teszek. Életem minden tényét, jót s rosszat egyformán, az Isten kezéből szoktam venni s minden szolgálatomat Isten kezébe helyezem, Isten kezéből veszem a mai megbízatást is: emelt homlokkal mondom ezt, mert főjegyzőségem érdekében egyetlen lépést sem tettem. Éppen ezért megvan az etikai alapom ahhoz, hogy Isten kezébe ajánljam e helyen leendő szolgálataimat.

A második mondatom idézet a főtiszteletű Püspök úr beköszöntő beszédéből: „Ideálom nem a politizáló, hanem az imádkozó lelképásztor.“ Sohasem politizáltam, de mindig imádkoztam. Sok nagy gyarlóságaimban ez volt számomra az erőforrás és az isteni pótlás. Méltóztatásuk megengedni, ha hitvallászerűen erre a felülről jövő erőforrásra appellálok és nem az emberi erő gyarlóságában bízok. A kívülállókra pedig ezt mondom Pál apostollal: „Emberekéntől dicsőséget nem veszek.“

A harmadik mondatom pedig az, hogy nekem nincsen külön főjegyzői programom. Az én programom nem lehet más, mint az elnökség programja. Félre ne értsen senki: nem szolgálalkúságból mondom ezt, mert de meg vagyok győződve lelkem teljességéből afelől, hogy e földrengéses időkben minden becsületes, jószándékú embernek össze kell fognia egymással és vezetőikkel, különben elveszünk! Ha valahol és valaha, úgy ebben a pillanatban kell szívünkbe írni Pál apostol szavát: „Mi együttmunkálkodó szolgák vagyunk.“ Meg vagyok győződve, hogy a becsületes együttmunkálkodással fogom szolgálni legigazabban e helyen az Isten országát.

Ehhez a becsületes együttmunkálkodáshoz kérem Isten irgalma után a főtiszteletű és méltóságos elnökség, a nagyrabecsült és a szeretett jegyzői kar és az egész közgyűlés jóakarátú és gyöngéd támogatását.

„Ez után a közgyűlés elnöksége üdvözölte az új főjegyzőt. Elsőnek Maklár Károly püspök üdvözölte öleléssel és testvéri csókkal Uray Sándor főjegyzőt, majd báró Vay László főgondnok köszöntötte meleg és közvetlen szavakkal.

Ezzel a közgyűlés szerdai programja véget ért.

Csütörtökön reggel *Maklár Károly* püspök mellett a társelnöki széklet — Vay László báró főgondnok akadályoztatása miatt — a hivatalára nézve legidősebb egyházmegyei gondnok: *Dr. Szarka Sándor* ny. törvényszéki elnök látta el. *Kolozsváry Kiss László* lelkészi jegyző a különböző kerületi választásokról jelentett, vitéz *Maklár Lajos* hajdúnánási tanárt megerősítették egyházkerületi ének- és zenészekértő megbízatásában. *Dr. Révész Imre* debreceni egyetemi tanár közölte, hogy a nagyértékű unikumokkal ékes kerületi levéltárban, az új kollégiumi építkezések során gondoskodnak majd tudományos kutatóhelyiségekről is. *Gönczy Béla* lelkészi jegyző előadásában magáévá tette a kerület a leadott zsinati és konventi rendelkezéseket. *Dr. Búza László* világi főjegyző, szegedi egyetemi tanár az egyházkerületi bíráskodás jogegységei fejlesztéséért szállott sikra, *Rácz Albert* volt főjegyző indítványa alapján; *Vásáry István*, Hegymegi *Kiss Pál*, *Juhász Nagy Sándor* és mások felszólalása után bizottság elé utalták a kérdést. *Dr. Kun Sándor* debreceni fiúgimnáziumi igazgató a Kollégium igazgatótanácsának ügyei között referálta, hogy néhai *Karai Sándorné*, a kollégiumi igazgató özvegye negyvenkét ezer pengős diakonissza alapítványt tett, amit megindultan foglalt annalesibe a közgyűlés. *Dr. Ferenczy Károly* nyíregyházi leánykálvineumi igazgató a missziói ügyekről referált; az egyházkerületi missziói lelkészi állást rövidesen betöltik. *Ormós Lajos*, az Országos Református Tanítóegyesület elnöke jelentette, milyen súlyos helyzetbe kerültek az egyházközségek a túlmagas tanítói nyugdíjárulékok miatt: törölni kellene ezeket a járulékokat, a jövőben pedig aranyértékben állapítani meg. *Dr. Sz. Kun Béla* debreceni egyetemi tanár a „Baltazár–Amerikai-alap” gyarapodásáról adott számot. *Dr. Csikesz Sándor* debreceni egyetemi rektor a Kollégiumnak októberre tervezett négyszázéves jubileumával kapcsolatban ismertette az előkészületeket. Félmillió költséggel befejezik a 180 személyre méretezett debreceni diakonissza-anyaházat s az ünnep keretében elhelyezik a református egyetemi templom alapkövét. A jubileumi emlékermet *Berán Lajos* szobrászművész mintázza. Őt kötetben megírják a Kollégium négyévszázados történetét, tárgyalnak abban az irányban, hogy a jubileumra emlékbélyegeket bocsásson ki a posta, az egész ünnepnek rádióval közvetítésére is lépések történnek.

A felsőszabolcsi lelkészi főjegyzőválasztást az egyházkerületi közgyűlés megemmesítette.

Tudomásul vette és nagy köszönettel elfogadta a közgyűlés *Baksay Sándor* ajánlatát, aki 206 hold földjét a Kollégiumnak hagyományozta azzal, hogy a 164 ezer pengő értékösszegeből csak 50 ezer pengőt fizessen ki a Kollégium s a föld az ajánlattevő kezelésében maradjon holtapjáig. Tudomásul vette a közgyűlés *Karay Sándorné* 42,000, néhai *Sarkadi István* és neje 2000 P, *Dr. Nagy Sándor* 1000 P-s, *Nyáry Béla* 600 P-s alapítványát, valamint *Németh Vince*

1000 P-s felajánlását a *Soltra Lajos*-alap refundálására.

Elfogadta a közgyűlés a Kollégium 602,000 P-s költségvetését.

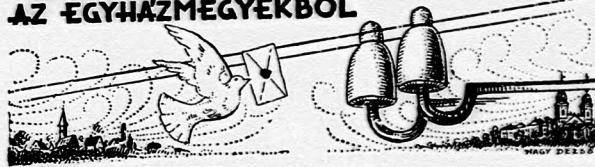
A Kollégium szükséges átalakítására 53,000 P-t a közgyűlés megszavazott. A Kollégium hat helyettes tanári állását rendes tanári állássá szervezték át. Ezenkívül a közgyűlés a polgári iskolában egy magyar-német szakos rendes és egy rajz-kézimunka szakos helyettes-tanári állást statuált.

Dr. Csikesz Sándor indítványozta, hogy a Kollégium egy Református „Debrecen” című Kalauzt adjon ki Debrecen református intézményeiről és egyúttal bejelentette, hogy a nyáron megjelenik a *Baltazár-Emlékkönyv*.

Közgyűlés megbízta a Püspököt, hogy a már megszervezett missziói lelkészi állást töltsse be. A Népszerű Főiskolai Tanfolyam megszervezésére *Dr. Ferenczy Károly* kapott megbízást.

Sok adminisztratív ügy letárgyalása után *Maklár püspök* eset 8 órakor zárta be a tavaszi egyházkerületi közgyűlést.

HIREK AZ EGYHÁZMEGYÉKBŐL

ALSÓSZABOLCS-HAJDÚVIDÉKI EGYHÁZMEGYE.

A nyíregyházi Leánykálvineum növendékei *Hajdúhadházon*. Május 1-én, vasárnap a nyíregyházi Leánykálvineum 85 növendéke rándult ki Hajdúhadháza. A délelőtti templomi istentiszteleten két szép vallásos énekkel szerepeltek, délután pedig háromórától kezdettel a község háza előadótermében ünnepélyt rendeztek. Hajdúhadház közönsége — mint három esztendővel ezelőtt, úgy most is — példás érdeklődéssel jutalmazta a kálvineumi leány-növendékek művészi ünnepélyét s őszinte vendégszeretettel mutatta ki elismerését az ifjú leányok iránt, akik feledhetlenné tették ezt a napot Hajdúhadház számára.

BEREGI EGYHÁZMEGYE.

Lelkészegyesületi gyűlés. A beregi egyházmegye lelkészegyesülete folyó év április hó 26-án tartotta ülését Vásárosnaményban. A gyűlés első tárgya a tisztújítás volt, melynek során a többi tisztviselővel együtt újból megválasztott elnöknek *Csatáry Jenő* egyházmegyei lelkészi főjegyző. *Kelemen Gyula* esperes a lelkészválasztás reformjáról tartott előadást, mely után közgyűlés egyhangúlag a szabad lelkészválasztási jog erős korlátozása mellett foglalt állást. *Babus Gyula* nagylónyai lelkész a párber kérdéséről értekezett s többek hozzászólása világította meg minden oldalról ezt a nagyon fontos ügyet. Közgyűlés kimondotta, hogy teljes számban részt-

vesz a Mátészalkán folyó év május hó 19-én tartandó közös lelkészi konferencián, valamint azt is, hogy ugyanaz nap este megjelenik a Vásárosnaményban tartandó istentiszteleten. A Leánykálvineum ügyének és a „Politika” című hetilap agitációjának megvitatása után közgyűlés szűkebbkörű közebéd-
del ért véget.

Kitüntetés. Kósa Béla tivadari lelkipásztort saját szerzeményű nótáiért a Tinódy Lantos Sebestyén Társaság oklevéllel tüntette ki.

Lelkészeiktatás Barabásban. A barabási lelkészi állás folyó év április hó 1-én üresedett meg nyugdíjazás folytán és négy hét múlva: május 1-én már Gacsályi Károly megválasztott új lelkipásztor el is foglalta hivatalát. A rendkívül ünnepélyes külsőségek között lefolyt beiktatást Kelemen Gyula esperes végezte, Alacs Dániel világi tanácsbíró és Román László segédlelkész kíséretében. Az esperessel együtt érkező új lelkipásztort már a harmadik község határában lovasbandérium, díszkerékpárososztag várta, ahonnan valóságos diadalmenetben érkezett a lelkészlak előtt felállított díszkapuig, hogy nem sokára átvegye édesapjának: Gacsályi József nyug. lelkipásztornak örökét. A templomot zsúfolásig megtöltő közönség jelenlétében folyt le a beiktatási ünnepély, amikor az új lelkész II. Kor. 12. rész 9. vers alapján tartotta meg lendületes, megragadó beköszöntő beszédét. A presbiteri díszgyűlés után a küldöttségek fogadása, majd 140 terítékes közebéd következett, ahol több ünnepi felköszöntő hangzott el. A beiktatási ünnepélyen a környék gyülekezeteiből és a lelkészcsalád rokonságából 14 lelkipásztor vett részt, akik között megjelent Sipos József ny. lelkipásztor, a szatmári egyházmegye volt esperese is. A barabási gyülekezet egy kiváló, tettekre kész ifjú lelkipásztorral, mi pedig egy felemelő, szép ünnepség élményével lettünk gazdagabbak.

BÉKÉSBÁNÁTI EGYHÁZMEGYE.

Kegyes adomány a mezőberényi egyháznak. Négy évtizeden keresztül volt a presbiter a mezőberényi egyháznak Bacsó József. A jó Isten becsületes és szorgalmas munkálkodását megáldotta úgy, hogy az egyház egyik legjobbmódú embere lett. Nem volt azonban gyermeke. Felesége Bagi Sárával együtt az egyházukat és annak szegényeit istápolták tehát. Nem volt nagyobb megmozdulás az egyházban, amikor annak segítségére ne lettek volna. Amikor az egyház új harangjait öntette, ők adták a legnagyobb adományt. Azután minden karácsonykor a szegények ellátásán buzgókodtak adományaikkal. Az idő azonban elhaladt. Meghalt először a feleség, aki 9 éven keresztül volt a Református Nőegylet alelnöke és ez év januárjában meghalt a gazda, immár néhai Bacsó József is. Végrendeletet hagyott. A végrendelet szerint a mezőberényi határban levő 41 katasztrális hold, 65 kis hold, földjét a szép nagy tanyával együtt a mezőberényi református egyházra hagyta, az egyház belső megerősítésére, azt kötvén csak ki, hogy az egyház minden esztendőben karácsonykor a szegény iskolás-gyermekek felruházására fizessen be a mezőberényi Református Nőegylet pénztárába 150 aranypengőt. Felemelő példa ebben a hit nélkül való világban.

A békési református tantestület a református népiskolák 1000 tanulóijából alakult gyermekkarok közreműködésével 1938 május 1-én a református templomban egyházzenei hangversenyt rendezett. Az üdvözlő beszédet Balogh Mátyás lelkipásztor, iskolaszéki elnök tartotta.

Köreműködtek: Tikász István, Takács István, Gulyás György, Tobaji Gábor, Gyöngyösi Elek és Hidvégi Gábor tanítók, Papp Eszter és Sallai Vilma tanítónők.

BIHAR-ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE.

Bihar-érmelléki egyházmegye közgyűlése. Ápr. 22-én délelőtt tartotta a bihar-érmelléki egyházmegye évi rendes közgyűlését Debrecenben, Székelyhídy Béla esperes és vitéz Dr. Nadányi János egyházmegyei gondnok, bihari alispán elnöklété mellett.

A 63 dicséret elnéklése és Székelyhídy Béla esperes buzgó imája után vitéz Dr. Nadányi János alispán, egyházmegyei gondnok tartotta meg igen nagy jelentőségű megnyitóját.

Beszélt a közelmúlt nemzetközi eseményekről, az Anchlussról, a koreszmékről s többek között a következőket mondta.

— Meghódításnak ellene lehet állani kitűnő, korszerű hadsereggel, de eszméknek ellentállani sem drótsóvényvel, sem géppuskával nem lehet és nem is kell, ha az eszme nem káros. Ha pedig káros, vagy pedig káros elemek is vannak benne, akkor sem kell kétségbe esnünk, mert van fegyverünk, mégpedig legyőzhetetlen fegyverünk: az Evangélium. Ezzel semminemű emberi ész alkotta eszme nem mérkőzhet, azzal szemben gyengének és múltónak bizonyul azon esetben, ha az Evangélium hivatott hirdetői, terjesztői, apostolai is annak és hogyha az egyház világi és egyházi vezetői át vannak attól hatva, különösen pedig azok, akik élethivatásul választották az Úr szolgálatát.

Eszmével eredményesen csak eszmét és nem tagadást helyezhetünk szembe, mondta.

Beszéde befejező részében drámai erejű felhívást intézett a papsághoz.

— Vegyék kezükbe és szívükbe az Evangéliumot elsősorban a lelkészek, mondta és mutassanak példát annak követésében. Legyenek világító farszok a viharos, zátonyos tengerparton, akkor nem téved el egy lélek sem az eszmék háborgó tengerében.

— Isten és ember előtt óriási súly és felelősség terheli az egyházi vezetőket, elsősorban a hivatásuknál fogva elkötelezett lelkészi kart és e helyről is kötelességemnek tartom figyelmeztető szavamat felemelni, hogy elsősorban nekik kell hitben, engedelmisségben és keresztyéni életben mindenki előtt világolni.

— Kérem a gondviselő Úr Istent, adjon e sokat szeavedett egyházmegye lelkészi, tanítói és presbiteri karának erős hitet és világos látást, hogy ezekben a nehéz próbáratevő időkben találják el az Evangélium által mutatott, egyedül helyes utat bármily keskeny legyen is az, hogy mint jó magyarok és jó református keresztyének megállhassák helyü-

ket és hogy annak idején felemelt fővel állhassanak az Örök Bíró elé.

A nagytetszéssel és köszönettel fogadott gondnoki megnyitó után az esperesi évi jelentést olvasta fel Dr. Kiss Barna egyházmegyei főjegyző. A közgyűlés a mindenre kiterjedő esperesi beszámolóért elismerést szavazott.

Ez után Csokonai József bagaméri lelkipásztor, újonnan megválasztott tanácsbíró, Hegedűs Kálmán nagykeréki lelkipásztor, egyházmegyei jegyző tették le az esküt, akiket, valamint Futó Zoltán egyházmegyei tanítóképviselőt Dr. Nadányi gondnok meleg szavakkal üdvözölt.

Bán István kunhegyesi lelkipásztort, az egyházmegye volt lelkészi főjegyző-tanácsbíráját meleg elismerő szavakkal búcsúztatták el.

Csávás Sándor bojti lelkipásztort, valamint Jakab Lajos kokadi lelkipásztort a közgyűlés meleg üdvözölte s tisztségükben megerősítette.

A tárgysorozat kapcsán megválasztották az egyházmegye egyházkerületi képviselőit Molnár Vince lelkészi és Dr. Molnár Imre országgyűl. képviselő, világi tanácsbírák személyében.

A gazdag tárgysorozat egyes pontjait Radó József és Hegedűs Kálmán lelkészi, Dr. Kiss Barna szolgabíró és Kocsis Béla világi jegyzők, Andó Ferenc egyházmegyei pénztáros és Molnár Vince egyházmegyei számvevő referálták nagy hozzáértéssel.

A közgyűlést délután bírósági ülés követte.

Április 21-én pedig az egyházmegyei lelkészegyesület tartotta ülését Székelyhídy Béla esperes elnöklete alatt, melyen a lelkészi kart érdeklő ügyeket tárgyalták le.

Csávás Sándor bojti református lelkész ünnepélyes beiktatása. A bojti református egyház beiktatta új lelkipásztorát: Csávás Sándor eddigi törökszentmiklósi segédlelkészt az egyház lelkészi tisztségébe. Tíz palástos lelkész kíséretében vonult be a templomba az új lelkipásztor, akit ünnepélyes istentisztelet keretében emelkedett szellemű beszéd kíséretében iktatott be Székelyhídy Béla bihar-érmelléki esperes, majd utána Csávás Sándor lelkész mondott beköszöntő beszédet, amelyben hangot adott a legmelegebb, szolgálatrakész érzelmeinek és elkötelező ígéretet tett, hogy mindenkor Istennek tetsző munkát végez új elhívására terén.

Az istentisztelet után a községháza nagytermében ünnepélyes presbitériumi ülés volt, ahol Hegedűs Kálmán nagykeréki, eddigi beszolgáló lelkész adta át az egyház hivatalos jelvényeit, az egyházi pecsétet és a templom kulcsát az új lelkipásztornak. Majd egymásután üdvözölte Csávás lelkipásztort Lakatos Lajos presbiter, Székelyhídy Béla esperes az egyházmegye nevében, Pásztor Lajos bíró a községi előjáróság képviselőjeként, Békés Márton a törökszentmiklósi egyház főgondnoka és végezetül Bán István eddigi bojti, jelenleg kunhegyesi lelkész. Majd felolvasták az üdvözlő leveleket és táviratokat, köztük Maklár Károly püspök, Dr. Nadányi János alispán, egyházmegyei gondnok üdvözlő leveleit. A köszöntő beszédekre az új lelkész egyenként válaszolt.

Délben közel százerítékes bankettet rendezett az egyház az új lelkipásztor beiktatásának tiszteletére.

DEBRECENI EGYHÁZMEGYE.

A berettyóújfalui református Nőszövetség az elmúlt hónapban a polgári leányiskola tornacsarnokában a figyelmet mindvégig lekötő műsorral szeretetvendégséget rendezett. Az érdeklődés olyan nagy volt, hogy a hatalmas terem minden kis zuga megtelt közönséggel. A 172 P-s tiszta jövedelmet a Nőszövetség részben abroszok és csészék beszerzésére, részben pedig szegénysegélyezésre fordította.

A berettyóújfalui egyházban április hó 30-án Stewart-nap volt. A kiváló evangélikátor Uray Sándor debreceni lelkipásztor kíséretében jelent meg a gyülekezetben, ahol a vármegyei Kultúrház nagytermében a hívek óriási tömege fogadta. Uray Sándor bevezető szavai és imádsága után Debreczeni Katalin debreceni állami tanítónő harmónium kíséret mellett Stewart-énekeket adott elő, amelyeket a közönség egy-két ismétlés után azonnal meg is tanult és lelkesen énekelt. Majd Stewart Jakab igehirdetése következett. A Jelenések könyve 3:20. verse alapján tartott s az emberi szívek ajtaján kopogtató Jézusról való bizonyágtétele mély nyomokat hagyott a gyülekezetben.

Berettyóújfaluban az Országos Református Szeretetszövetség javára a nyíregyházai Leánykálvineum művészgardája részvételével jólsikerült műsoros estélyt rendezett a Nőszövetség. A műsor minden egyes pontja olyan megkapóan szép és szórakoztató volt, hogy a nagyszámú közönség a legnagyobb elismeréssel és meglepéssel távozott az élményt jelentő estélyről. A művészgarda élén a konferáló szerepében utólérhetetlen s magát a közönség szívébe valósággal belépő Dobai Sándorné igazgatónővel, minden elismerést megérdemelt a Szeretetszövetség önzetlen szolgálataért. Az estély tiszta jövedelme, bár a belépti jegyek nagyon mérsékelt áruak voltak, megközelítette a 200 P-t.

A kabai református egyház 200 éves templomi jubileumi ünnepe. Ideális tavaszi napra ébredt Kaba község ünneplő közönsége május 1-én. A református egyház ünnepelte temploma fennállásának 200 éves jubileumát.

Kora reggeli órákban már nagy volt a forgalom, tűzoltók, leventék, cserkészek és más társadalmi egyesületek igyekeztek gyülekezőhelyükre. Igyekszik mindenki helyet biztosítani magának. Zeneszó mellett példás és katonás rendben vonultak fel a sastollas leventék. Megkondult az istentiszteletre hívó harang.

A Főtiszteletű úr autón érkezett Kabára Dr. Erdős József kollégiumi ügyész, Juhász Nagy Sándor egyházkerületi tanácsbíró, Futó András püspöki titkár és Nagy Dezső püspöki segédlelkész kíséretében Dr. Rásó Gyula járási főszolgabíró és Simon Pál községi vezető jegyző fogadták a vendégeket. 3/9 után érkeztek a piactérre. A Főtiszteletű úr fogadta a levente diszszakasz tisztelgését, melyet Dede Kálmán vezető főoktató vezényelt. Fogadás a templombejáró előtt volt, hol Papp Bertalan főoktató az oktatói karral, a tűzoltó egyesület Balogh Dezső szakaszparancsnokkal sorfalat állottak. A bejárat előtt közvetlen az előjáróság és a presbitérium várta Óméltóságát és kíséretét. Kállay Sándor püspökladányi, Gábor András szo-

vati, Sipos Károly nagyrábéi és Birta József apagyi lelkészek élén Dr. Szász Imre és Dr. Papp Géza kabai református lelkész fogadta a Főtiszteletű püspök urat. Rövid üdvözlés után bevonult, aki csak befért a templomba. Aki be nem mehetett, megafon közvetítésével hallgatta az istentiszteletet.

A templomban ott láttuk Tasnádi Nagy Andrást, a hajdúszoboszlói választókerület szeretett képviselőjét, NEP országos elnököt, Rásó István alispánt, Dr. Rásó Gyula főszolgabíró, Dr. Juhász Nagy Sándor egyházmegyei főjegyzőt, továbbá úgy a helyi, mint a vidéki községi és egyházi vezetőket, egyesületeket, más egyházak képviselőit.

Enek után Dr. Szász Imre esperes előfohászt mondott, majd felolvasta a Szentírásból a LXXXIV. zsoltárt, melynek első verse a kabai templom boltzatára is fel van írva.

Utána Főtiszteletű Maklár Károly püspök mondott ünnepi beszédet a LXXVIII. zsoltár 2—4. és 7. verse alapján. Az elmúlt években egyházi életünkben több évfordulót ünnepeltünk — kezdte beszédét. Most is 200 éves évfordulót ünnepelünk. Ez a templom kétszáz éve áll, bizonyosságul annak, hogy a kabai gyülekezetnek szép multja van, de bizonyítja azt is, hogy jövője is lesz. Azután röviden ismertette Kaba történetét. Kaba községét régen Vajda-Kabának hívták, 1552-ig az erdélyi püspökség birta. 1606 után a híres bécsi béke után Bocskay István telepítette be a lakatlan községet. 1660-ban a török szultán a váradi vár bevételére küldött le tatárokat, akik itt pihentek meg Kaba alatt és azt tönkre tették. 1702—1707-ig a rácok dúltak fel az egész községet és a lakosság Békésszentandrásra menekült. 1730-ban szállingóztak vissza. 1736-ban hozzákezdett a lakosság a templomépítéshez. Sok csapáson mentek keresztül továbbra is. 1738-ban a pestisnek majdnem ezer ember esett áldozatul. Nehéz időket éltek meg ősünk, Mária Terézia idejében csak vármegyei rendelettel lehetett a templom falait bevakolni és bemeszelní. Majd így folytatta: „Az Isten hatalmas volt, hogy a 200 évvel ezelőtti időben erőt adott ősünknek, hogy a templomot meg tudták tartani. Nemcsak ezt a templomot, de ezt a lelket is. Tartsátok meg ezt a lelket továbbra is! Ebből a templomból egy régi dicsőség ragyog felétek. Engedjétek meg, hogy írást írassak a templom falára: Az élő Isten szent nevét, a Jézus Krisztus szent nevét, a református vallást, a hazaszeretetet. Beszéde végén megáldotta a gyülekezetet buzgó szeretettel. Kérte az Atyát, hogy amint ezt a községet és gyülekezetet 200 év alatt megőrizte, továbbra is őrizze meg az egész községet felekezeti különbség nélkül, hogy nyugalom és boldogság legyen a községben.

Karének után Dr. Papp Géza lelkész magas szárnyalású záróimát mondott, melyben kérte Isten áldását a főlekipásztorra is. „Legyen té köfalaidban” záróénekkel az istentisztelet véget ért.

Istentisztelet után 11 órakor üdvözlő küldöttsegeket fogadott Óméltósága. A presbitériumot Dr. Papp Géza, a tantestületet Fábián István igazgató, Kaba községet Simon Pál vezető jegyző, a Nőegyletet Dr. Papp Gézáné, a kabai vitézeket vitéz Kolosbósi Gyula, a frontharcosokat vitéz Sipos Elek, a MOVE Sportegyesületet Báthory Miklós, a Leventegyese-

letet Dede Kálmán, az Önkéntes Tűzoltóegyesületet Balogh Dezső szakaszparancsnok, az I. Leányegyesületet Simon Judit, az Új Leányegyletet Nagy Róza és Nótáros Piroska, a leánycserkészcsapatot Tözsér Piroska, Fazekas Kató és Farkas Róza vezette, továbbá az izraelita hitközség küldöttségét.

Félegy órakor a Gazdakörben ünnepi ebéd volt, melyen Fáy István főispán úr Óméltósága is részt vett. Maklár Károly püspök a Kormányzót, Dr. Papp Géza lelkész pedig az illusztris vendégeket üdvözlölte. Tasnádi Nagy András a lelkész és a gyülekezet együttműködésére, Fáy István a magyar kálvinista embernek két hazája (haza, egyház) iránti köteletség teljesítésére, Dr. Juhász Nagy Sándor Kaba dolgozó népére, Dr. Szász Imre a nép és a vezetők együttes munkájára és Rásó István a kabai nőkre üritette poharát.

Ebéd végeztével a Főtiszteletű Püspök úr hazautazott, a vendégek pedig a templomba mentek a jubileumi ünnepélyre.

Az ünnepélyt Dr. Papp Géza lelkész nyitotta meg. Az ének után Sipos Erzsébet Baja Mihály: „Régi templom ünnepén” c. költeményét szavalta. Simon Judit énekszámát után Dede Kálmán tanító ismertette a templom történetét. Az ünnepély további műsorából kiemelkedett Hunyadi Vilma, Szilágyi Erzsébet, Tóth Lajos, Bagi József és Tözsér Piroska számai. Zárószó és gyülekezeti énekkel zárult Kabának e felejthetetlen ünnepélye.

Papp Bertalan.

KÖZÉPSZABOLCSI EGYHÁZMEGYE.

A középszabolcsi református egyházmegye Nyíregyházán tartotta közgyűlését. Porzsol István esperes imája után Dr. Nánássy Andor gondnok, volt képviselő megnyitójában a lelkészi díjlevelek történetéről és revíziójáról szolt, majd a közgyűlés beiktatta az egyházmegye új világi főjegyzőjévé Dr. Görömbey Gusztáv törvényszéki bírót. A „tanítói akadémiák” kérdésével kapcsolatban a közgyűlés úgy látja, hogy a nyíregyházi Leánykálvineumot a magyar reformátusságnak minden körülmények között fenn kell tartania.

HEVESNAGYKUNSÁGI EGYHÁZMEGYE.

A tiszaföldvári református templom 150 éves jubileuma. A tiszaföldvári református egyház folyó hó 8-án, vasárnap ünnepelte templomának 150 éves jubileumát. A jubileumi ünnepségekre Debrecenből kiutazott Maklár Károly püspök, Futó András püspöki titkár, Csánki Benjámín kenderesi lelkipásztor és Nagy Dezső okl. lelkész, püspöki segédlelkész társaságában.

Az ünnepélyen részt vett Dr. Erödi-Harrach Tihánér országgyűlési képviselő, Dr. Fehér Miklós főszolgabíró, Kuszka István egyházmegyei gondnok, Dr. Rác Albert egyházkerületi tanácsbíró, Dr. Vadai Ferenc tanügyi főtanácsos, ny. gimn. igazgató, Jeskó János főjegyző és sok más előkelőség. Az egyházmegye lelkészei csaknem teljes számban megjelentek. Gaál István esperes, törökszentmiklósi lelkipásztor vezetésével ott voltak: Marjay Károly és Komlósi Gábor mezőtúri, Szilágyi Árpád és Tóth

János kunmadarasi, *Benkő Viktor* kunszentmártoni, *Pánczél Jenő* nagyrévi, *Tóth Dezső* tiszakürti, *Szabó Dezső* tiszasasi, *Szokody Gyula* tiszainokai, *Horváth Sándor* tiszauzi, *Szapannos Károly* tiszaderzsi, *Paál Dezső* tiszainokai, *Nagy Károly* abádszalóki lelkipásztorok. *Gál Lajos* tiszaföldvári lelkész vezetésével a rendezésben buzgólkodtak *Szini Béla* hitoktató-lelkész, *Szűcs Imre* és *Földváry László* helybeli segéd-lelkészek.

Makláró Károly püspököt a község határában *Dr. Fehér Miklós* járási főszolgabíró üdvözölte, a templom előtt felállított diadalkapunál pedig Tiszaföldvár község nevében *Jeskó János* községi főjegyző fogadta és üdvözölte a község várva-várt kedves vendégét.

A délelőtti 10 órakor kezdődő ünnepi istentiszteleten a Püspök palástos kíséretén kívül — az evangélikus lelkésszel együtt 19 palástos lelkész vett részt. *Ákom Lajos* zeneművészeti főiskolai tanár orgonajátéka és közének után *Gaál István* esperes bibliát olvasott és imádkozott, majd a Tiszaföldvári Iparos Dalkör énekszáma után *Makláró Károly* püspök mondott ünnepi beszédet. Beszédében kiemelte a tiszaföldváriak nagy szenvedéseit és rámutatott a szenvedésekben is az irgalmas Isten kegyelmében bízó reformátusok hitének óriási erejére, majd orgonaavató imádságot és áldást mondott. *Gál Lajos* helybeli lelkész a Dalkör énekszáma után röviden ismertette a tiszaföldvári Nagytemplom történetét.

Az ünnepi istentisztelet után a község-háza nagytermében kilenc küldöttség üdvözölte a Püspököt. Az üdvözlő küldöttségek és azoknak vezetői a következők voltak: Tiszaföldvár község nevében *G. Molnár Ferenc* közs. főbíró; az ev. egyház nevében *Brózik Károly* ev. lelkész; a református egyház nevében *Gál Lajos* lelkész; az izraeliták nevében *Dr. Schulz Fülöp* főrabbi; az összes iskolák nevében *Soós József* áll. isk. igazgató; a Tiszaföldvári Polgári Olvasókör nevében *Nyitrai Lajos* elnök; Tiszaföldvár és Vidéke Ipartestülete nevében *György József* elnök; az Ószöllősi Olvasókör nevében *Kiss-Dombi Ferenc* elnök, s végül a Hevesnagykunsági Református Egyházmegye Lelkészi Kara nevében *Gaál István* esperes.

Déli 1 órakor az Ipartestület termeiben 450 terítékes bankett volt, amelyen az első pohárköszöntőt *Makláró Károly* püspök mondotta a Kormányzóra. A püspök után pohárköszöntőket mondtak a következők: *Dr. Erődi-Harrach Tihamér*, *Tóth János*, *Marjay Károly*, *Tóth Dezső*, *Horváth Sándor*, *Pánczél Jenő*, *Brózik Károly*, *Komlósi Gábor*, *Benkő Viktor*, *Gál Lajos* és *Dr. Fehér Miklós*.

A Püspök és kísérete délután 4 órakor indultak vissza Debrecenbe.

Nyugalombavonulás. *Olajos Pál* a törökszentmiklósi református egyház egyik lelkipásztora 75 évet betöltvén, 1938 május 1-ével nyugalomba vonult.

Olajos Pál több, mint ötven évig szolgált Anyaszentegyházát. Előbb 1884-ben gesztelyi segéd-lelkész, majd 1888-ban hernádkkai lelkész lett, honnan öt évi szolgálat után Gesztelyre hívták vissza rendes lelkésznek, ahol 15 évig működött. 1908-ban választotta meg a nagy alföldi gyülekezet törökszentmiklósi lelkészéül, ahol harminc évig működött.

Lelkipásztori működése alatt több egyházmegyei tisztséget viselt, így a hevesnagykunsági egyházmegyének pénztárnoka volt.

Április 24-én búcsúzott el gyülekezetétől.

Új igazgatók. A kisújszállási református elemi iskola igazgatójává, a nyugalomba vonult *Bodor Lajos* igazgató örökébe *Nagy Ferenc* elemi iskolai tanító, okl. középiskolai tanárt választották meg.

A dévaványai református elemi iskola igazgatójává *Jónás Imre* elhalt igazgató utódává *Nagy Béla* református tanítót választották meg.

Igazgatói cím adományozás. A Kormányzó úr *Szeőke Kálmán* karcagi ny. gimnáziumi tanárnak igazgatói címet adományozta.

NAGYSZALONTAI EGYHÁZMEGYE.

A komádi újtelepi és külterületi lelkipásztor beiktatása. Április hó 3-án szép ünnepség keretében iktatta be *Perecz István* esperes az újonnan szervezett komádi újtelepi és külterületi lelkipásztori állásába *Fejszék Endre* volt biharugrai lelkipásztort, akit a komádi gyülekezet egyhangú meghívás által választott meg lelkipásztornak.

Az ünnepség a délelőtti 1/10 órakor kezdődő istentisztelettel vette kezdetét. *Perecz István* esperes Máté 9:35—38. versei alapján tartotta meg beiktató beszédét. Isten előtti alázatos hálával és örömmel hirdette, hogy a lelkek ébredése fokozódik. A nagy komádi szent gyülekezet szétszórta élő hívei a világ szörnyűségei zivatarai közül menekülnek az Örökkévalóhoz. Ezt az egyház vezetősége örömmel látta meg és minden erejének megfeszítésével megszervezte az új lelkipásztori állást. az idők hívását meghallotta és lévén az aratnivaló sok, a lelki aratásba beállította az új pásztor. Kérte a gyülekezet segítő és támogató segítségét az új pásztor munkájához és intette az új lelkipásztort, hogy helyesen hasogassa Istennek Igéjét, vigye a lélek beszédét a szétszórta élő testvérekhez, hogy így épülhessen meg idvességünk és boldogságunk hajléka, melyen a pokol kapui sem vehetnek diadalmat. Ez után az új lelkipásztor hirdette Istennek Igéjét *Jób* könyve 32:18—22. versei alapján. Először szólott az új pásztor az őt elkísért volt híveihez, akiknek tíz évig volt lelkipásztoruk. Ezen tíz év alatt igyekezett úgy munkálkodni az Isetn országa mezején, hogy abból a munkából Isten nevére dicsőség s a hívek életére áldás térhessen. Szerette a gyülekezetét és ez a szerete méri szíve dobbanni tud, tartani fog. Az Igéhez mért magát mindenben, mely Istennek beszéde. Egyformának látta és látja a lelkeket. Nem fog különbséget tenni közöttük, mert Isten előtt nincsen különbség a gyermekei között, így nem lehet a lelkipásztor előtt sem. Isten Igéje szerint igyekszik élni és munkálkodni, hogy Isten ítélőszéke előtt megállhasson. Ez után munkájában a segítő szeretetét kérte a gyülekezetnek.

11 órakor a városháza tanácstermében presbiteri diszgyűlés volt, melyen az egyházközség presbiteriuma nevében *Dr. Szőke Gyula* egészségügyi tanácsos, főgondnok üdvözölte az új lelkipásztort, a római katolikus egyház nevében *Újhelyi István* plébános, az egyházmegye nevében *vitéz Téglás Ferenc*, az politikai község nevében *Papp Béni* főjegyző, az újtelepi és tanyai hívek nevében *Bujdosó P. Gyula*

hetetlen élményt kellett. Az előadást egy kis angyalnak öltözött kisleány előszava nyitotta meg. G. Szabó Mihály lelkész, esperes felolvasása, Szombathy Dániel kismaményi lelkész keresetlen, meleg szavai vésődtek aztán mélyen a lelkekbe. G. Szabó Mihályné esperesnő, valamint Vince Amália szavataikkal gyönyörködtették a hallgatóságot, Bakó Sándorné, intéző neje pedig harmóniumkísérettel énekelt magyar nótákat. Közben két gyermek magyarul táncra és éneke ragadta tapsra a közönséget, az ifjúsági vegyeskar pedig szép énekszámokkal járult hozzá az ünnepély teljes sikeréhez.

Ez a szerény kis ünnepély bárcsak példa lenne sok más gyülekezet előtt! Amikor egy igazán nyomorgó kis faluban a könyörülő szeretet nem alszik tétlenül — bár maga is könyörületre szorulna — bizonyára nem tételekednek máshol se, csak ébresztés kell hozzá. Most pedig Krisztus anyaszentegyházának nem lehet szunnyadoznia! A csaholci iskolás gyermekek példája buzdítson és serkentsen mindenkit s a szeretet ilyen megmutatása meghozza gyümölcsét! Ime ebben a parányi, szegény faluban 42:70 P jutott önkéntes adományokból a nyomorgó lelkészövegyeknek és árváknak. Nem sok, de hiszszük, hogy a szeretet ereje megsokszorozza!

A csengeri belmissziói kör 1938. év április hó 19-én, húsvét harmadik napján Bakó Péter szamosújlaki lelkész, lelkészi kör elnök és Madarassy Árpád szamosangyalosi főgoadnok, világi kör elnök meghívására Csengerben rendezte meg második évi presbitéri konferenciáját, melyen a meghívott 12 egyházközség presbitériumából 103 presbiter jelelt meg. A távolmaradt 40 presbiter elmaradását igazolta. A tömeges számban megjelent presbiterek eljövésükkel, megjelenésükkel bizonyosságot tettek arról, hogy ilyen konferenciák megrendezésére az egyházi élet építése céljából feltétlenül szükség van, mert minden ilyenmű összejövetel áldott alkalom a lelki kincsekben való gazdagodásra, a testvéri együttérző szeretet ápolására és növelésére.

A konferenciát istentisztelettel kezdtük meg. A presbiterekkel és csengeri hívekkel zsúfolásig megtöltött templomban Bakó Péter lelkészi kör elnök hirdette Isten Igéjét Luk. 16:2. alapján. Tartalmas egyházi beszédében kifejezve azt: hogyan lehetünk jó sáfárok már e földön az Isten országa építésére, hogy itélet alá ne essünk, mint az a szolga, akit az ő Úra megfoszt a sáfárságtól, mert javainak hűtlen kezelésében találta. A mindvégig feszült figyelemmel hallgatott, szívekig-velőkig hatott, gondolatokban bővölködő beszéd mély hatást gyakorolt a jelenlevő presbiterekre és hívekre. Világosan állt előttünk a hű sáfár képe, borzadva gondoltunk a hűtlen sáfárra. Lélekben megfogadtuk, mi csak a hű sáfárt követjük.

Istentisztelet végeztével egyévi belmissziói munkára való visszatekintéssel nyitotta meg Madarassy Árpád világi kör elnök a presbitéri konferenciát és üdvözölte meleg szavakkal a megjelent presbitereket.

Eltávozás folytán megüresedett, belmissziói körí jegyzői tisztségre elnökök javaslatára a konferencia Sárközi István hermánszegi lelképásztort egyhangúlag megválasztotta, aki megbízatását elfogadván, a megjelentek számbavételéről jelentést tett.

„A presbiter és a reverzális törvény” cím alatt értekezett Ecsedy Elemér csengeri főjegyző, reá

mutatván arra, hogyan kell a presbiternek a gyakorlatban megvalósításra vinni a törvényt és mikéant kell a presbiternek segítségére sietni az ő lelképásztoranak e törvény végrehajtásában.

„I. István király emlékeztetere évenkénti istentisztelet tartása” címmel értekezést tartott Fehér Imre csengerújfalui lelkésztestvérünk, presbitertársunk.

„A presbiter és öfegyelmzés” kérdését Vigh József csengeri igazgató-tanító tárta fel, világosította meg előttünk tartalmas előadásban.

„A presbiter példaadása”-s hozzáértő szakértelemmel, életből vett példákkal megvilágosítva Hadady István szamosbecsi lelkésztestvérünk tárgyalta a jelenlevők előtt, aki az értekezletet a hozzászólások után buzgó imával be is zárta.

A gondolatokban gazdag konferencia után a csengeri hősök emlékszóbra elé vonultak, köréje gyülekeztek a presbiterek, hogy a világháborúban elesett hősök előtt a kegyelet adóját, hazafiúi szent kötelességüket ez alkalommal is leróják. A Himnusz elénekzése után a presbiterek nevében Gaál István nagygyéci presbiter helyezett koszorút rövid szavak kíséretében a hősök emlékművére.

A csengeri Nőszövetség tagjai finom, jóízű, magyaros ebédet vadégették meg a presbitereket. Nemes fáradozásukért áldja meg őket az eget Úra. A presbitereket jövő évi konferenciára a szamosangyalosi presbitérium hívta meg a közepében.

G Y Á S Z R O V A T

Balogh Elemér.

Nagy és mély gyásza van a szlovenszkói magyar ságnak s vele az egész magyar egyházi és társadalmi életnek: egyik nagystilú vezérembere, az elszakított részek magyarságának kipróbált, hűséges és kiemelkedő tudású irányítója: Balogh Elemér szlovenszkóidunáninneni református püspök, az ottani Egyetemes Konvent lelkészelnöke, hetvanharmadik életében, hosszabb betegség után, mégis váratlanul, húsvét szombatján hirtelen meghalt. Halála a nagy veszteséghez mérten lesújtotta nemcsak híveinek szűkebb gyülekezetét, de elhunytaról megindulva értesült az egész magyar közvélemény.

Balogh Elemér régi magyar nemesi családból született 1866 február 6-án, Székesfehérváron, ahol édesatyja, Balogh Sándor református lelkész volt. Az ifjú Balogh Elemér középiskoláit a budapesti II. kerületi állami gimnáziumban, a későbbi Ferencz József Intézetben végezte s ugyancsak Budapesten, az itteni theologiai akadémián lett lelkész növendék. Professzorai között volt Kenessy Béla, Kovács Albert, Petri Elek, a későbbi püspök és Szóts Farkas is. 1890—91-ben Skóciában folytatta theologiai tanulmányait, azután a fejérmegyei Kálozon, majd Budán lett segédlelkész. Közben két éven keresztül a Kendeffy-családnál nevelő, a budapesti Skót Misszióban pedig három esztendőig segédlelkész. 1895-ben hívta meg rendes lelképásztorává a pozsonyi gyülekezet, amelynek életét a szó teljes értelmében újjaalakította. Két évtizedes gyűjtőmunka árán, 1913-ban építette meg a pozsonyi református templomot, 1909-től egyház-

megyei tanácsbíró, 1921 június 22-én a dunáninneni szlovenszkói egyházkerület a püspöki székbe emelte.

Életrajzának ezek a keretei az állandó önképzés és eredményes munka legszebb jeleit fogják egybe. Egész sor egyháztörténeti tanulmány jelent meg tollából. Angolból és németből fordított műveit nem számítva, kiadta a pozsonyi református egyház történetét, a pozsonymegyei reformátusok múltjának összefoglalását, a magyar evangéliumi egyházak vértanúiról is nagyobb kötetet bocsátott a nyilvá-nosság elé, angolul és németül megírta a „cseh-szlovák” és magyar történelem kapcsolatait. Dolgozó-társa volt — már a 90-es évektől — a Tudomány Akadémia „Athenaeum” című folyóiratának. Huszon-ötezer kötetes könyvtára telve unikumokkal, a magyar reformáció kezdeteire vonatkozó forrás-nyaggal.

1929 őszén került a Szlovenszkói Református Egyetemes Konvent lelkészelnöki helyére, ahol azóta s töretlen erővel dolgozott a már hajló korú Balogh püspök. Országos akcióval létrehozta a református diákok pozsonyi internátusát és menzáját, a konventi főgondnok-elnökkel, Szilassy Béla dr.-ral és Salamon Ferenc dr. pozsonyi főgondnokkal együtt minden lehető megtehető az új szlovenszkói magyar lelkésznevezések segítésére. Külön fejezetet érdemel működésének méltatásában egyházdiplomáciai munkája. Az elszakított területek bajainak megismertetésére alig tett valaki annyit, mint Balogh Elemér püspök.

Balogh Elemér püspök temetése április 19-én volt Pozsonyban, az egész felvidéki magyarság részvéte mellett.

A püspök halálhíre szombaton délután érkezett Budapestre s a Magyarországi Református Egyetemes Konvent a következő szövegű részvéttáviratot küldötte Pozsonyba: „Balogh Elemér püspök úr elhunytával az egyházközséget és a református anyaszentegyházat ért súlyos veszteség feletti gyászban őszinte részvételt osztozik a magyarországi református egyház Egyetemes Konventje. Ravasz László püspök, Balogh Jenő főgondnok.” A csonkamagyarországi egyház a temetésen képviseltette magát.

Domby Béla jászberényi református lelkipásztort, a Kecskeméti Református Egyházmegye tanácsbíráját, Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Törvényhatósági Bizottságának tagját, a nagykőrösi „Arany János” és budapesti „Gyóni Géza” Irodalmi Társaság tagját, számos egyesület elnökét és tagját 58 éves korában 3 évi gyónki, 7 évi gyóni és 21 évi jászberényi lelkipásztori szolgálat után április hó 12-én este 10 órakor az Úr magához szolgáltatta. Földi maradványait április hó 14-én a jászberényi református templomban megtartott gyásztartás után helyezték nyugalomra a református újtemetőben.

Tóth Lajos téglási lelkipásztor életének 38., áldásos működésének 5. évében április hó 17-én váratlanul visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. Megboldogult földi maradványait ápr. 18-án Tégláson a református templomból, az ott tartott gyásztisztviszlet után, helyezték örök nyugalomra. — „És a világ elmúlik és annak kívánsága is. De aki az Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké” (I. János 2: 17).

Özv. László Jánosné Soltész Ida, volt biharnagybajomi lelképásztor, a debreceni egyházmegyei volt lelkész főjegyző-tanácsbírájának özvegye életének 88. évében elhunyt. A megboldogult áldottlelkű, fiatalon özvegyen maradt, özvegyességét közel félszázadon keresztlyeni türelemmel hordozó nagyszony több gyermeket adott a református egyház szolgálatára, így az egy évtizeddel ezelőtt elhalt László Sándor lelkész-költőt, valamint László János volt bodrogkeresztúri lelkészt, majd szatmárnémeti tanítónő-képzőintézeti igazgatót, jelenleg kisújszállási gimn. tanárt. A megboldogultat, kinek temetése nagy részvét mellett ment végbe Sárospatakon, három gyermeke: özv. Székely Lászlóné László Margit, László János kisújszállási gimnáziumi tanár és László Aranka, nagyszámú rokonság, unokák és dédunokák gyászolják.

Papp Iska Elhervadt egy virág az élet virágos kertjében, egy szírom le-hullott s szegényebb lett vele az ifjúság rózsaligete. Papp Iska, a Dóczi-tanítónőképzőintézet IV. o. tanulója közel négy hónapos súlyos szenvedés után 1938 április 25-én életének 18. évében Bárádon elhalt. A korán letört virágszál Papp Károly bárándi református tanító leánya. Az ifjúság virágos útjáról hazatért Papp Iskát április 27-én temették Bárádon óriási részvét mellett. A temetési szertartást Ördögh Lajos biharnagybajomi lelkipásztor, e. m. főjegyző-tanácsbíró végezte. Rokonok, hatalmas részvéttel teli gyászoló közönség siratta el az ifjú leányzót.

Jónás Imre A dévaványai református elemi iskola kiváló igazgatója, e. m. iskolalátogató és tanügyi bizottsági tag április 10-én elhunyt. Jónás Imrében a magyar református tanító-ság egy igen értékes tagja távozott el az élők sorából.

K Ü L Ö N F É L É K

Egyházi törvények szentesítése. A magyarországi református egyháznak a Kormányzó úr Ófőméltósága legmagasabb engedélye alapján összehívott és 1928. évi május hó 8-án Budapesten megnyílt Zsinata hetedik ülészakában alkotott Egyházi Törvények (X. és XI. törvénycikkek) a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter által a Kormányzó úr Ófőméltósága elé terjesztetvén, Ófőméltósága azokat a következő záradékkal méltóztatott jóváhagyni és megerősíteni:

A magyarországi református egyháznak engedelmével összehívott és 1928. évi május hó 8-án Budapesten megnyílt Országos Zsinata hetedik ülészakában alkotott, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter útján elem terjesztett két egyházi törvényt ezennel jóváhagyom és megerősítem.

Kelt Budapesten, 1938. évi május hó 6. napján.

Horthy sk.

Dr. Hóman Bálint sk.

A lelkésznek konferenciája. A tiszántúli kerület református lelkészének szövetsége kétnapos konferenciát tartott május 10—11-én délelőtt a lelkésznek, délután minden érdeklődő református nő számára. Mindkét konferencia öröndetes nagy megmozdulást eredményezett, úgyhogy az előadóktermek kicsinyeknek bizonyultak és már a női konferenciát a Kistemplomban kellett megtartani. Ugy a lelkésznek, mint a református nők az összetartozandóságról, az összetartásról és felebaráti szeretetről tettek öröndetes biznyságot. Az előadásokhoz hozzászólások is hangzottak el, gazdag és értékes eszmecsere, mely a közösségben magasztos és áldásos volt a lelkekre, a lelki életre. Akik jelen lehet-

tek, sokáig nem felejtik el a magas színvonalon szármaló előadássorozatát. I. Imádkoztak: Harsányi Pálné esperesné (Gyula), Bartha Lászlóné esperesné (Tiszalök), Molnár Zoltánné (Hajdúhadház), Mezey Béláné (Debrecen), Dr. Ferenczy Károlyné (Nyíregyháza), özv. Fiers Elekné (Budapest), özv. Szabó Mihályné (Debrecen), Bagdy Dánielné (Debrecen), Uray Sándorné (Debrecen) lelkésznek. II. Elnöki megnyitót mondott Szele Miklósné (Debrecen). Előadók voltak: Kovácsné Huszár Jolán (Kiskunfélegyháza), özv. Fiers Elekné és Dr. Kovács J. Istvánné (Budapest), Dr. Dancsházy Sándorné (Debrecen), Dr. Szász Imréné esperesné (Monostorpályi), Dr. Révész Imréné művészi énekeket adott elő, orgonán kísért: B. Szűcs Ferenc tanítóképzőintézeti tanár. Dr. Boér Károlyné, mint a Gyorssegély-alap pénzkezelője bevezetést tartott az esperesnek jelentését megelőzőleg, melyek a Gyorssegély-alap ügyeit és a folyó ügyeket foglalták magukban, mely után a távollévő esperesnek jelentéseit Szele Miklósné főtákar ismertette s a jelen volt esperesnek jelentéseiket terjesztették elő. A kétnapos konferencia tanulságos, áldásos volt minden jelenlétűre. A legközelebbi konferencia szeptemberben lesz.

Harsányi Pál gyulai lelkész, a békésbányai egyházmegye esperese, Békés vármegye törvényhatóságának megválasztott képviselője, a felsőház rendes tagjai sorába lépett és mint ilyen, a felsőház elnöksége által behivatott.

Tiszabereci nagyközség 1938 május hó 15-én hősi emlékmű és Országzászló avatónépélyt rendezett, amelyen díszpolgári oklevelet adott át *Farkas István tiszánineni püspöknek*, Tiszabereci község szülöttjének. Az avatóbeszédet Farkas István püspök tartotta. Az ünnepélyen közreműködött a református férfikar Kádár István vezetésével. Okolicsányi Lajos földbírtokos, a református és róm. kath. egyesített vegyeskar Bajzák Ernő vezényletével, Dr. Asztalos István. A hősi emlékművet és Országzászlót a község nevében Liszkay József tiszabereci községi bíró vette át.

Három kellems hét a legmodernebb magyar egyetemen. Nagy kedvezményeket élveznek a debreceni Nyári Egyetem hallgatói. A magyar idegenforgalom terén egyre nagyobb szerepet játszik a debreceni egyetem szünidei tanfolyama, a Nyári Egyetem. A Nyári Egyetem ma Európa egyik legnépesebb szünidei tanfolyama. Tavaly 22 nemzet fiai közül 733 hallgatója volt. Az idén a hallgatószám száma növekedni fog. A 12 tanfolyamat augusztus 1—18-ig rendezik a debreceni Tisza István Tudományegyetemen, a legmodernebb magyar egyetemen.

A tizenkettedik tanfolyam programján a legkiválóbb magyar és külföldi tudósok szerepelnek. A modern magyar és idegen szépirodalmat, történet, filozófia, pedagógia és természettudományok időszerű problémáit felölölő angol, francia, lengyel, magyar és német, olasznyelvű előadásokkal.

A nyelvtanulást és gyakorlást teszik lehetővé, az előadások időpontját úgy választották meg, hogy a hallgatóság a városi strand- és gyógyfürdő nyújtotta üdülési és sportolási alkalmakat kihasználhassa. A részvétel előképzettséghez nincs kötvé.

A programot ezenkívül hangversenyek, magyar és idegen nemzeti táncbemutatók teszik változatossá. Kirándulásokat rendez a Nyári Egyetem az ország minden részébe (Hortobágy, Tokaj, Eger, Lillafüred, Mezőkövesd, Szeged, Esztergom, Balaton), végül egy hetet tölthet a hallgatóság Budapesten a Szent István-heti ünnepségeken a legkedvezőbb feltételek mellett. A résztvevők vasút-vízum kedvezményekben részesülhetnek, s olcsó villamos- és strandbérletet válhatnak. A részvételre vonatkozólag mindennemű felvilágosítást készséggel nyújt a Nyári Egyetem titkársága; Debrecen 10. Központi Egyetem.

Az Országos Református Szeretetszövetség pénztári hivatala Budapestre költözött. Mindennemű pénz, csomag és egyéb küldemény ezután erre a címre küldendő: Budapest, XIV., Stefánia-út 29. sz. — A csekk számla változatlan marad (38,144). Debrecenben külön helyicsoport van. Ennek pénztárosa a püspöki hivatalban (Kálvin-tér 17) található.

Külmissziói kis kézlpersely a legalkalmasabb eszköz arra, hogy a magunk és házukban megforduló ismerőseink filléreit összegyűjthessük és ezzel a magyar református külmissziói munkát támogassuk. Ingyen küldi meg az igénylőknek a Magyar Református Külmissziói Szövetség: Budapest, Kálvin-tér 8., II. 17.

Használt levélbélyegeit gyűjtse össze és küldje be a külmissziói munka céljaira.

Jelvényt visel ma mindenki. Sokszor csak értéktelen és értelmetlen dísz az a jelvény, máskor az összetartozandóság és nagy célok kifejezője. Ez utóbbi szolgálatára adta ki a Magyar Református Külmissziói Szövetség jelvényét, az ősi református jelvényt mintának, a zászlót tartó báránynak földgömbös ábrázolt alakját; a jelvény alján a XXIV. zsolt. kezdőszavai: „Az Úr a föld.” Ne szégyeljük e jelvény viselése által való bizonyoságtételt: Istenhez tartozunk és az Ő országának eljövételét szolgáljuk.

A Magyar Református Külmissziói Szövetség tagjai, a *Hajnal* c. külmissziói folyóirat olvasói számára a színesen zománcozott jelvény 1 P-s áron rendelhető meg. A fehér fémötveztől készült jelvényt, melynek ára 50 fillér, bárki viselheti. Megrendelhető a Szövetség címén: Budapest, IX., Kálvin-tér 8. II. 17.

A Református Traktátus Sorozat II. száma „Déli Harangszó” címen megjelent. A déli harangszó történetének népszerű ismertetését és magyar református szempontból való értékelését tartalmazza. Mindenkinek meg kell tudnia: miért szól félben a harang. Különösen a lelkipásztorok és tanítók figyelmét hívjuk fel az olcsó, népszerű traktátus terjesztésére. Ára 2 fillér. 50—500 példány rendelésénél 25%, 500 példányon felül 30% kedvezmény. A sorozat első számának második kiadása még kapható. Címe: „Egy kölcsön adott Biblia.” Megrendelhető a Református Traktátus Sorozat kiadóhivatala: Budapest, IX., Kálvin-tér 8., II. 17. Csakk száma: Pócs Lajos, 51,246.

Molnár Máriának nagy láda élelmiszert küldött a Külmissziói Szövetség. Aki a szállítási költségekhez hozzá akar járulni, küldje adományát a Szövetség címére: Budapest, IX., Kálvin-tér 8., II. 17.

A **párizsi világkiállítás**on „a Biblia szobája” feltűnő látogatottságnak örvendett. Eladtak 28,000 újtestamentumot, főként francia, angol és német szövegűt, de a 200 különböző nyelvű újtestamentumból feltűnő sok gyarmati szükségletet lehetett kielégíteni.

A **Bibliát** teljes egészében legelőször japán nyelvre ezeltől 75 évvel, vagyis 1863-ban Dr. Bettelheim Bernát János, a kalandoséletű hittérítő magyar orvos fordította le. Bettelheim nemcsak a keresztyénség, hanem az egész fehér faj érdekében felbecsülhetetlen munkát végzett a Távolkelet leghatalmasabb birodalmában, Japánban, oly időben, amikor európai csak életveszély között időzhetett az országban és hozzá még új tanokat is hirdetett.

Tertullianis egykori egyházi atya így buzdította a korabeli nőket: „A keresztyén öszinteség legyen arcotok fehér színe és pirosítója legyen a könnyen piruló szemérem. Szemeteknek a szerénység adjon mélységet. Ajkatok legszebb bibora a hallgatóság lesz; fülbevalótok az Isten igéje, nyakatok legszebb bibora az Úr Jézus igája. A női kéz ékessége: a varrás és kötés, a lábait kedvessé az otthon őrzése teszi. A legszebb bibor: a szemérem s a legszebb fehér köntös: az életszentség. Így szebben fogtok ragyogni, mintha aranyba öltöznének.”

A **közelmúltban** halt meg Doumergue Gaston, volt köztársasági elnök, aki buzgó református volt. IV. Henrik egykori király óta ő volt Franciaország második protestáns államfője. Mikor elnökké lett, a francia protestáns múzeum igazgatója erre hivatkozva kérte tőle az arcképét, hogy elhelyezze IV. Henrik mellé. Doumergue teljesítette a kérést, de megjegyezte: „A különbség kettőnk között az, hogy IV. Henrik, hogy trónját megtarthassa, megtagadta hitét, — amit én sohasem fogok megcselekedni.”

Mackensen, a világháborúnak Hindenburg mellett legendás hőse, az eichelsdorfi gyülekezetnek oltári Bibliát ajándékozott s abba a XXVI. zsoltárnak ezt az igéjét írta: „Uram, szeretem a te házában való lakozást és a te dicsőséged hajlékának helyét.”

Lengyelország 7 millió ukránja között 18 református missziói munkás terjeszti az evangéliumot. Már 40 szervezett gyülekezetük van. 1936-ban Kolomeában megnyitották az első református elemi iskolát, melyben két tanító oktat harmincnégy tanulót. Sok helyen az akasztja meg a munkát, hogy nincsen megfelelő hely, ahol összegyűlhetnének. Hogy milyen nagy szomjúság él az ukránok lelkében az Ige után, bizonyítja az alábbi levélrészlet is, melyet egy szegény földműves írt a missziói központba: „Isten a tanum, hogy nehéz helyzetemben képtelen vagyok megvenni a Bibliát. Nagyon kérem Önöket, segítsenek szegénységemben és a

Bibliát, valamint a többi számomra szükséges könyvet küldjék meg nekem hitelbe és én azokat részletekben kifizetem."

A korai megöregedésről tartott előadást Lobmayer Géza budapesti egyetemi tanár. Rámutatott arra, hogy az átlagos életkor mennyire kitolódott a gyermekhalandóság csökkentésének, a fertőző betegségek megfékezésének és az általános közegészségügyi viszonyok javulásának következtében. Az ókorban 30 év volt az átlagos élethatár, a múlt század elején 40, a végén 45 év, most pedig a 60 évet is meghaladja. A házasembereknél 68 év, a házasságon kívül élőkénél csak 63 év az átlagos korhatár.

Hány ember él a földön? A párizsi statisztikai hivatal központja érdekes kimutatást közöl a világ népességéről. Az adatok szerint több mint kétmilliárd a földön élő emberiség száma. A legnépesebb a brit világbirodalom, lakossága meghaladja az 500 milliót. Sorban utána Kína következik 437 millió lakossal. A harmadik Oroszország 171, a negyedik az Egyesült Államok 144 millióval. Franciaország lakosságának száma a gyarmatokkal együtt 112 millió. Japánnak kerek 100 millió lakosa van. Németország lakosainak száma 68 millió, Olaszországé pedig 50 millió. Vajjon e sok millióból mennyi a krisztusi értelemben vett keresztyének száma a földön?

Szovjethírek. Több külföldi lap híradása szerint Oroszország legkülönbözőbb vidékein a gör. keleti papság sorában újabb letartóztatások történtek. Az egyház ellen intézett újabb támadásról van szó, mert az egyház vezetői a kormányt kihívták maguk ellen a legutóbbi választások alkalmából tanúsított magatartásuk által. A papok a vallásszabadságot illető paragrafust félreértve, feljogosítottnak érezték magukat *istentiszteletek* tartására és más egyházi tevékenység folytatására. (!) Úgy látszik, hogy a pópák elleni ezen újabb hadjárat nemcsak az orthodox egyház, hanem a katolicizmus és a protestantizmus ellen is irányul. Egy Leningradban megölt lett tengerészt nem lehetett vallásos szertartással eltemetni, mivel a hárommillió lakossal bíró Leningradban lehetetlen volt egyetlen, bármely protestáns egyházhöz tartozó reprezentánst találni, aki a szolgálatot el tudta volna végezni...

A GPU az általa kiadott jelentésekben beszámol azon intézkedéseiről, amelyekkel a „külföldi zsoldban álló” gör. keleti klérus tevékenységének végét akar vetni.

Francia református egyházi lapból:
Nagy László (Kisújszállás).

HIVATALOS ÉRTEŚÍTÉS

„Tiszántúli Református Egyházkerület története” című könyv terjesztői elleni panasz.

Kaptuk a következő levelet:

„Debreceni Protestáns Lap”
nagytiszteletű Szerkesztőségének

Debrecen.

A „Tiszántúli Református Egyházkerület története” című, még csak ezután megjelenendő könyv ügynekei egyházunk tagjaival s presbiterivel olyan súlyos erőszakoskodásokat követtek el s az egyházkerület pecsétjével s a főtitiszteletű Püspök úr nevével olyan módon éltek vissza, hogy az nálunk általános felháborodást idézett elő. Kérem tehát, hogy a főt. Püspök úr 840—1938. sz. s a Debreceni Protestáns Lap 74. oldalán megjelent körlevelére a Lap legközelebbi számában feltűnő helyen méltóztassék felhívni a lelkészek figyelmét. Többen nem emlékeztünk erre a körlevelre s így félrevezethették híveinket. Ismétlem, hogy itt nem közönséges ügynekei fogásról van szó. A nekünk legszentebb fogalomból: népünknek az egyház és Püspöke iránt való ragaszkodásából és hűségéből csináltak üzleti hasznot.

A három ügynök közül kettő róm. kath. vallású. Nagyon szükséges tehát, hogy minden lelkész tájékozva legyen ezeknek a szándékáról és céljairól, ha közöttük megjelennek.

Dombrád, 1938 május 6.

Mély tisztelettel:

Porzsołl Ferenc,
lelkész.

Eleget teszünk a levélíró kérdésének már azért is, mivel magunk is látjuk azt a súlyos visszaélést, amely Püspök úrnak nevével és jóhiszeműségével történt és történik.

Szöröl-szóra adjuk a 3. számban már közzétett *figyelmeztést* a következőkben:

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

840—1938. szám.

KÖRLEVELÉL

a kebelbeli egyházi és iskolai hatóságokhoz.

A „Tiszántúli Református Egyházkerület története” nektervbevett kiadásával és terjesztésével kapcsolatban több helyről kérdés és kifogások, panaszok érkeztek hozzám.

Tudomására kívánom hozni minden érdeklődőnek, hogy a szóbanlévő mű kiadása tisztán magánvállalkozás, amelyhez egyénileg semmi közöm nincs: tisztán anyaggyűjtésre adtam engedélyt, de a munka forgalombahozatalába, amint a multban nem folytam be, úgy a jövőben sem kívánok semmiféle vonatkozásban beavatkozni.

Debrecen, 1938 március 3.

Atyafiságos szeretettel:

Makláró Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1899—1938. szám.

ÉRTEŚÍTÉS.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 108,694—1938. IX. ú. o. szám alatt kelt rendeletével a tiszántúli református egyházkerület középiskoláinak szóbeli érettségi vizsgálatára kormányképviselőül 1938 jún. havára a következőket küldte ki:

1. Békés református gimnázium: Gulyás Sándor reform. gimn. igazgató, Kiskunhalas.

2. Debrecen református gimnázium a) osztály: Dr. Pongrácz József theologiai főisk. tanár, Pápa; b) oszt. : Fördös László áll. gimn. igazgató, Miskolc.

3. Debrecen református leánygimnázium: Pores Kálmán református gimn. igazgató, Miskolc.

4. Hajdúböszörmény református „Boeskey” gimnázium: Faragó László ny. c. gimn. igazgató, áll. gimn. tanár, Budapest, I. Maros-u. 25.

5. Hajdúnánás református gimnázium: Dr. Ványi Ferenc református gimn. igazgató, Budapest.

6. Karcag református „Nagykun” gimnázium: Úr Márton áll. gimn. igazgató, Debrecen.

7. Kisújszállás református „Horthy” gimnázium: Dr. Szondy György gyak. gimn. tanár, Debrecen.

8. Mezőtúr református gimnázium: Dr. Dékány István egy. e. ny. isk. tanár, gyakorló gimn. tanár, Budapest.

9. Szeghalom református „Péter András” gimnázium: Bánóczy Endre református gimn. igazgató, Nagykőrös.

10. Hódmezővásárhely református „Bethlen Gábor” gimnázium: Páthy János ref. gimn. igazgató, Kecskemét.

11. Hódmezővásárhely református leánygimnázium: Dr. Mészöly Gedeon egyet. ny. r. tanár, Szeged.

A tanító(nő)képzőintézetekben kiküldettek:

1. Debrecen református tanítóképzőintézet: Dr. Nagy Zsigmond ny. min. tanácsos.

2. Debrecen református tanítónőképzőintézet: Molnos Kovács Béla ny. tanítónőképzőintézeti igazgató.

3. Nyíregyháza református tanítónőképzőintézet: Dr. Kállay Kálmán egyet. ny. r. tanár.

Debrecen, 1938 május 10.

Makláró Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1979—1938. szám.

KÖRLEVELÉL.

a képviselőválasztói jogosultság elnyerése céljából a népiskola VI. osztályáról szóló bizonyítvány megszerzése tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak a 109,070—1938. IC. sz. alatt kelt valamennyi tankerületi kir. főigazgató és kir. tanfelügyelőhöz intézett rendeletét a népiskola VI. osztályáról szóló bizonyítványnak a képviselőválasztói jogosultság elnyerése céljából való meg-

szerezése tárgyában az alábbiakban szó szerinti másolatban közlöm:

„Hivatalos úton tudomásomra jutott, hogy egyes iskolai helyi hatóságok olyan felnőtt férfiak és nők részére, akik a népiskola IV. osztályát elvégezték, de a VI. osztályról bármilyen okból nem szereztek bizonyítványt, képviselőválasztói jogosultságuk elnyerése céljából előkészítő tanfolyamokat szerveznek, azokon a jelentkezőket 3—8—14 napi, illetőleg 6—8 heti kiképzés után a népiskola V. és VI. osztályának tantárgyaiból levizsgáztatják és részükre az említett osztályokról bizonyítványt állítanak ki.

A beérkezett jelentések szerint ugyanakkor egyes iskolai helyi hatóságok nem igazoltatták a jelentkezőkkel, hogy a népiskola IV. osztályát annakidején tényleg elvégezték-e.

Az iskolai helyi hatóságoknak ez az eljárása szabálytalan, mert ennek az eljárásnak következményeképpen az V., VI. osztály tantárgyaiból magánvizsgálatra becsátatnak esetleg olyan felnőttek is, akik annakidején fogytékos tudásuk miatt tanköteles koruk teljes befejezéséig még az népiskola IV. osztályát sem voltak képesek elvégezni vagy erről az osztályról a bizonyítványt esetleg magánúton megszerezni.

Mint hogy továbbá az új választójogi törvény alapján a választók iskolai végzettségének igazolásával kapcsolatos kérdéseket a törvényjavaslatnak megfelelően a törvény kihirdetése alkalmával külön kell szabályozni, az iskolai helyi hatóságok ezzel az eljárással esetleg hiábavaló munkát is végeznek, mert kétséges, hogy a kérdést szabályozó rendelkezések az így szerzett bizonyítványokat a választói jogosultság szempontjából megfelelő iskolai végzettségnek fogják-e minősíteni.

Ugyanekes emiatt megengedhetetlen is ez az eljárás, mert a politikai jogaiknak gyakorlására felkészülő egyének nem lehet ilyen bizonytalanságnak kitéenni.

Bár a magam részéről készséggel nyújtok segédkezet ahhoz, hogy népünk legszélesebb rétegei akadálytalanul jussanak állampolgári és politikai jogaik birtokába, mégis ragaszkodnom kell ahhoz, hogy a választói jogosultsághoz szükséges iskolai végzettség igazolása a törvényes keretek között történjék.

Felhívom ezért Főigazgató urat (kir. Tanfelügyelő urat), utasítsa az állami, községi, érdekeltségi, izraelita, egyesületi, társulati, uradalmi és magán-népiskolák helyi hatóságait, hogy ilyen eljárástól a jövőben tartózkodjanak, minden ilyen tanfolyam működését azonnal szüntessék be, hasonló célból felnőttek részére a népiskola osztályainak tantárgyaiból magánvizsgálati engedélyt, az országyűlési képviselők választásáról szóló javaslat törvényerőre emelkedéséig, illetőleg a végrehajtási utasítás kiadásáig ne adjanak és bizonyítványt (círtésítőt) ne állítsanak ki.

Az Egyetemes Konvent folyó évi április hó 27. s következő napjain tartott ülésében a vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr e rendelkezésével foglalkozott és abban 194. szám alatt a következő határozatot hozta:

„Az Egyetemes Konvent annak kifejezésre juttatása mellett, hogy a VKM rendeletben érintett tanfolyam tartására utasítást nem adott, a főhatósága alatt működő népiskoláktól ilyen tanfolyamról hozzá jelentés nem érkezett, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megküldött rendeletében foglaltakat tudomásul veszi és az egyházkerületek útján a helyi iskolai hatóságokat felhívja, hogy ilyen tanfolyamokat — az idevonatkozó törvényes rendelkezés kiadásáig — a jövőben se tartsanak, a Népiskolai Szervezeti és Szolgálati Szabályzattól eltérő magánvizsga-engedélyt ne adjanak.

Arról azonban nem mond le az Egyetemes Konvent, hogy a fennálló jogszabályok szerint egyházunk tagjait e népiskolai bizonyítvány birtokába juttasssa. Ezen határozatát a VKM úrnak megküldeni rendeli.

Debrecen, 1938 április 28.

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2010—1938. szám.

HIRDETMEY.

Az Egyetemes Konvent elnöksége a 149—1915. sz. egyetemes konventi határozattal reáruházott hatáskörében a Bodrogkeresztúr községben (Zemplén vm.) 1906. évi

február hó 25. napján született *Morvay Aladár* berettyószentmártoni református lelképásztor részére a tiszántúli református egyházkerület lelkészsképesítő bizottsága által 1933. évi február hó 10. napján 155—1933. sz. alatt kiállított s állítólag elveszett eredeti második lelkészsképesítő bizonyítványt érvénytelennek nyilvánította s a másodlat kiállítására a tiszántúli egyházkerületnek engedélyt adott.

Debrecen, 1938 május 3.

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2079—1938. szám.

KÖRLEVÉL.

Tudomásulvétel céljából közlöm kebelbeli iskoláinkkal, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak a „Hivatalos Közlöny” múlt hó 15-én megjelent 8. számában közzétett 108,690—1938. IX. számú, a szabványosított iskolai irófűzetek és egyéb tanszerek kötelező használatára vonatkozó rendeletét Egyetemes Konventünk múlt havi ülésében tárgyalta, s az előbb jelzett rendelet végrehajtása tárgyában külön rendelkezést fog kiadni.

Debrecen, 1938 május 3.

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2166—1938. szám.

KÖRLEVÉL.

a népiskolák iskolaszékeinek ellenőrzése tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 75,900—1938. VI. ü. o. szám alatt kelt leirata szerint a közelmúltban több ízben is előfordult, hogy a nemállami elemi népiskolai tanítóválasztások ellen azért nyújtottak be felebbezést, mert az iskolaszék (gondnokság) szabálytalanul alakult meg, nem volt mindenkinek szavazati joga és így a határozatok nem lehettek jogerősek. Az ilyen tárgyú felebbezések nagy mértékben késleltették a választás elbírálását és ennek folytán a fizetéskiegészítő-államsegély gyors kiutalását. A netán vilás szavazati jogok miatt a megválasztott tanítót — illetményeinek késedelmes kiutalása következtében — sokszor érzékeny kérosodás érte, sőt több ízben a tanítás folyamatosságában is zavarok állottak be.

Emélfogva felkérem a nagytiszteletű Esperes urakat, hogy a jövőben az iskolaszékek újjáalakulását, illetőleg magukat az iskolaszékeket ellenőriztetni méltóztassék a tekintetben is, hogy megalakulásuk és működésük megfelelő-e a fennálló rendelkezéseknek, főként pedig a 41,246—1902. szám alatt kelt VKM rendeletnek.

Debrecen, 1938 május 9.

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2207—1938. szám.

KÖRLEVÉL.

Felhívom a közép- és középfokú tanintézetek tekintetes igazgatóságainak figyelmét a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium kiadásában megjelenő „Hivatalos Közlöny” folyó hó 1-én megjelent 9. számában 108,330—1938. IX. sz. a. az 1934. XI. tc. 34. §-a alapján szak(közép-)iskolából gimnáziumba (leánygimnáziumba) való átlépés szabályozása tárgyában közzétett rendeletére és utasítom, hogy az ebben foglaltakhoz alkalmazkodni szíveskedjenek.

Debrecen, 1938 május 12.

Maklár Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

ÉRTESÍTÉS.

A magyarországi református egyház Egyetemes Konventje Budapesten, 1938. évi április hó 27—28. napjain tartott ülésében 111. szám alatt a következő határozatot hozta:

„Az Egyetemes Konvent kimondja, hogy az egyházi

IX. tc. 5. §-ának b) pontja szerint nyugdíjintézeti tagságra jogosított ama lelkészeknek, kántoroknak, ének- és zenetanároknak, akik a lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámságintézetbe annakidején valamely okból nem léptek be s akiknek a felvételhez való jogosultságuk az Ügyrend 42. §-a értelmében a felvételre való jelentkezés elmulasztása miatt elenyészett, megengedi, hogy az 1938 január 1-vel életbe lépett új lelkészi nyugdíjintézetbe jogosított tagul belép-hessenek, ha belépési szándékukat legkésőbb 1938 május 31-ig a nyugdíjintézet intézőbizottságánál bejelentik, feltéve, hogy eddig eltelt teljes szolgálati idejüket beszámítatják, az összes elmaradt járulékokat teljes szolgálati idejükre pótlólag befizetik s feltéve, hogy a nyugdíjintézetbe való felvételüknek nincs más törvényes akadálya (pl. korhatár betöltése, más nyugdíjintézetnél, államnál szerzett nyugdíjigény stb.)."

Debrecen, 1938 május 13.

Makláró Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2213—1938. szám.

KÖRLEVÉL

úszóiskola és középiskolai úszónap megrendezése tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 94.020—1938. VII. 2. ú. o. szám alatt kelt leiratával az úszni tudásnak nemzeti és egyéni fontosságát szemelött tartva, a Magyar Úszó Szövetségnek kérelmére hozzájárult ahhoz, hogy azokban a helységekből, ahol arra lehetőség van (uszoda, Dunafürdő stb.) a folyó tanév befejezése után, de legkésőbb augusztus hó 14-i kezdettel úszótanfolyamok szervezessenek, hogy azokban az 1923—1927. években született és úszni nem tudó közép- és középfokú iskolai tanulók megfelelő úszómester oktatása mellett szakszerű úszáskiképzésben részesüljenek. Az úszótanfolyamok vizsgával fejeződnek be és az úszni megtanultak az úszónap keretében emléklapot kapnak.

Egy-egy úszótanfolyamban 30—30 tanuló fog résztvenni. Ha valamely közép- és középfokú iskolában a jelentkező tanuló száma nagyobb, akkor több úszótanfolyam is szervezhető. Minden egyes úszótanfolyam időtartama 14 egymást követő hétköznap.

Az úszásoktatás ingyenes; a tanulók csak az uszoda használatáért fognak csekély (1—2 pengő) díjat fizetni a 14 napos tanfolyam teljes idejére. A résztvevő tanulók 25%-a igazolt szegénység esetében e díj fizetése alól is felmenthető.

Az úszótanfolyamok előzetes megszervezésével és annak felügyeletével egy erre önként jelentkező tanár bizánd meg, aki az úszótanfolyamon résztvevő tanulókról a tanfolyam befejeztével a KISOK miniszteri biztosának (Budapest, V., Alkotmány-u. 3.) jelentést tesz, felsorolva a tanfolyamon résztvevő és úszni megtanult tanulók nevét. A felügyelő tanár úszótanfolyamonként 20 pengő tiszteletdíjban részesül.

Felhívom ennél fogva az egyházi főhatóságom alatt álló közép- és középfokú iskolák igazgatóit, hogy a rendeletmet az 1923—1927. években született és úszni nem tudó tanulókkal közöljék és a tanulókat a jelentkezésre megfelelő módon buzdítsák. Az úszótanfolyamra jelentkezett tanulók névsora, valamint a felügyelő tanár neve és lakcíme a KISOK miniszteri biztosához folyó évi május hó 15-ig felterjesztendő. Nemleges jelentés is teendő.

A jelentések beérkezése után a KISOK miniszteri biztosa a Magyar Úszó Szövetséggel egyetértően fog dönteni, hogy mely községben mikor és hány tanfolyamot rendez. Erről a megszervezéssel és felügyelettel iskolánként megbízott tanárt kellő időben fogja értesíteni.

Debrecen, 1938 május 12.

Makláró Károly,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2233—1938. szám.

Körlevél

az iskolai filmoktatás tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 3771—1937. eln. b. ú. o. sz. a. kelt leiratára, az iskolai filmoktatás bevezetése óta eltelt időszak gyakorlati ta-

pasztalatai alapján felhívom az Igazgató urak figyelmét az alábbi rendelkezéseknek a vezetésük alá tartozó intézetek által való betartására:

1. Az iskolai filmoktatást lehetővé tévő 10.400—1935. M. E. rendelet (megjelent a Budapesti Közlöny 1935. évi 273. számában), valamint annak alapján kiadott 900—1936. eln. számú VKM rendelet (megjelent a „Budapesti Közlöny 1936. évi 36. számában”) kifejezetten kimondja, hogy az iskolákban csak olyan filmek mutathatók be az iskolai oktatás keretében, amelyek a 900—1936. eln. sz. rendelettel létesített Oktatófilmek Országos Bíráló Bizottsága által kiadott engedélyokirattal rendelkeznek. E rendelet 5. §-ának 2. pontja szerint e Bizottság engedélyező irata nélkül a vallás- és közoktatásügyi miniszter fennhatósága, illetőleg főfelügyelete alá tartozó iskolákban semmiféle film nem mutatható be, ilyen bemutatásra az Országos Mozgóképvizsgáló Bizottság engedélyokirattal rendelkeznek, hivatkozott rendelet 5. § 3. pontja értelmében csak az iskolák által rendezett ünnepélyek (jótékony-célú előadások, sport- és cserkész vagy egyéb ünnepségek) alkalmával lehet bemutatni. Ilyenkor azonban a szokásos rendőrhatalósági engedélyt esetről-esetre be kell szerezni.

E rendelkezések szigorú betartására annál inkább is fel kell hívnom az Igazgató urak figyelmét, mert az iskolai filmoktatás életbeletetését lehetővé tevő könnyítéseket a m. kir. minisztérium csak a fentebb közölt szigorú elhatárolással engedélyezte.

Amennyiben tehát a főhatóságom alá tartozó valamely tanintézetben olyan filmek előadása vétetnék tervbe, amelyek az Oktatófilmek Bíráló Bizottsága által kiadott engedélyokirattal nem rendelkeznek, a film gyártóját vagy tulajdonosát az engedélyokirat megszerzésére kell utasítani.

2. Az 1255—1936. eln. számú VKM rendelet módot kíván adni valamennyi, az egyházi főhatóság által fenntartott közép- és középfokú iskolának, hogy az állami iskolákkal azonos feltételek mellett részesüljenek az oktató-filmmel való ellátásban. Az 1935. VI. tc. 8. § 2. c) pontja értelmében felhívom az olyan iskolákat, amelyek az állami filmoktatáshoz nem csatlakoztak, vagy amelyek valamely más, az idevágó rendelkezéseknek megfelelő formában a filmoktatást meg nem valósították, hogy a filmdíjak további szedését szüntették be, egyben ez iskolákat az eddig szedett filmdíjak felhasználásáról való beszámolásra utasítom. Nyomatékosan figyelmeztetem valamennyi, az egyházi fennhatóságom alá tartozó intézetet arra, hogy a 77.600—1934. illetőleg VKM rendelet alapján szedett filmdíjak — közszolgáltatási jellegüknek fogva — semmiféle más célra fel nem használhatók.

3. Azon intézetek, amelyek az állami filmoktatásban való részvételüket bejelentették, csak a megfelelő összegű filmdíjak befizetése után igényelhetik a szükséges felszereléssel és filmannyal való ellátásukat.

4. A filmdíjak összegének megállapítása kapcsán az 1255—1936. eln. VKM rendelet rendelkezései irányadóak. Tájékoztatásul közlöm, hogy a tanulók részére adott tandíjkezdmények a filmdíjak megállapításánál számításba vehetők.

Debrecen, 1938 május 14.

Makláró Károly,
püspök.

TÁJÉKOZTATÁS

a hajdúböszörményi református Boeckay-gimnáziumba és a vele kapcsolatban álló Kálvineum fiúinternátusba az 1933—39. iskolai évre való felvételéről.

A Kálvineum fiúinternátusba a jövő iskolai évre is ingyenes, kedvezményes és fizetéses helyekre felvesznek olyan tanulókat, akik középiskolai tanulmányaikat a hajdúböszörményi református Boeckay-gimnáziumban óhajtnák végezni, illetőleg folytatni. Ingyenes helyekre csak református lelkészek és kántorok árvaít veszik fel. Földdíjas és kedvezményes helyekre kivételes esetben olyan tanulókat is felvesznek, akiknek példás magaviseletükön kívül jeles, vagy jó előmenetelük van. Fizetéses helyekre felekezetre való tekintet nélkül felvétetnek más gimnáziumi tanulók is. Ingyenes és kedvezményes helyekre folyamodók a Kálvineum igazgatótanácsához címzett kérvényeiket — melyhez csatolni kell a növendék iskolai, születési és hatóságai bizonyítványán kívül az illető lelkészek bizonyítványát is — legkésőbb július 5-ig kell beküldeni a Kálvineum fiúinternát-

tus igazgatósága címére, míg a fizetési helyekre az iskolai bizonyítvánnyal felszerelt kérvényeket *augusztus 5-ig* kell beküldeni a fenti címre. Fizetési helyre felvett tanulók évi ellátási díjba 500 P-t, beiratási, orvosi díjba 50 P-t, szappandíjba 5 P-t tartoznak fizetni négy részletbe vagy külön engedély mellett havonként. Tényleges szolgálatban levő református lelkészek, tanítók és kántorok gyermekei évi 450 P ellátási díjat tartoznak fizetni a mellékdíjakon kívül. Az intézet régi növendékei csak tanulmányi értesítőjüket tartoznak bemutatni. A gimnáziumba az V—VIII. osztályba járó növendékek vagy a görög, vagy a francia nyelvet tanulhatják. Lelkészárvák a görög nyelvet kötelesek tanulni. Bővebb felvilágosítást és tájékoztatást kívánatra készséggel küld a *Kálvineum fiúinternátus igazgatósága*.

Pályázati hirdetések

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

2183—1938. szám.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

a nyugdíjazás folytán megüresedett hencidai lelképásztori állásra.

Javadalom : 1. Lakás. 2. Kézipénz 44 K, ezidőszerint 59'84 P. 3. Rozs 20 q 22 kg. 4. Tavaszélet 32 q szemes. 5. Egy egész és háromnegyed rész telek után járó szántó-föld, kaszáló, nádas és káposztaföld, 44 kat. hold és 1207 négyszögöl. A szántóföldekből a község bírója mind ősz-, mind tavasz-vetés alá 8 köblöst megszántat kétszer, a lelkész vetőmagjával elveteti s termését hazahordatja. A 386. sz. betét A) lapján bevezett közös legelőből járó 840—32,460-ad rész, ezidőszerint 28 legelőilletőség. 6. A kaszáló letakarítására ad az egyház 16 kaszást, a termést felgyűjti s behordatja. Az összes közmunkáért fizet az egyház jelenleg 6 q rozst. 7. 12 sor szőlő, 318 négyszögöl, melyet a község munkáltat. Ezidőszerint fizet az egyház a megmunkálásért egy mázsa búzát. 8. Tűzifa 6 öl, ezidőszerint 78 q hasáb tűzifa. 8. Stóla a felsőbb egyházi hatóság megállapítása szerint. 10. Dinnye-, kender- és káposztaföldszántás s a termény behordása. 11. Örlés 20 köből, ehelyett fizet az egyház ezidőszerint 21'52 P-t. 12. A lelképásztori javadalmi földek adóját egészen az egyház fizeti.

Köteletség : E. T. rendelkezései szerint. A pályázati határidő a pályázat megjelenésétől számított 15 nap. Az állást a választás jogerőre emelkedése után esperesi engedéllyel azonnal el kell foglalni. A kellően felszerelt kérvények a debreceni egyházmege esperesi hivatalához, Monostorpályi (Bihar megye) küldendők s a visszaküldéshez portóbélyeg feltétlenül csatolandó.

Debrecen, 1938 május 15.

Makláró Károly,
püspök.

PÁLYÁZAT.

Nyíribronyi református egyház újonnan szervezett III. számú tanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom törvényszerű, pályázhatnak férfiak és nők. Határidő június 1. Cím: Református Lelkészi Hivatal, Nyíribrony, u. p. Ramocsaháza.

Pályázati hirdetés.

A dunamelléki református egyházkerület budapesti theologiai akadémiáján üresedésben levő két tanári állásra, úgymint :

1. az ószövetségi bibliai tudományok ;
2. a gyakorlati theologiai tudományok

tanszékére pályázatot hirdeték. Pályázhatnak olyan okleveles református lelkészek, akiknek az illető tudományok tanítására az Egyházi Törvényekben és a Dunamelléki Református Egyházkerület Budapesti Theologiai Akadémiájának Szervezeti, Rendtartási és Vizsgai Szabályzatában megkívánt képességteljesítéssel. A megválasztott tanárok köteleességét az érvényben levő jogszabályok és rendelkezések állapítják meg.

Az egyházkerületi közgyűlés fenntartja azt a jogát, hogy a tanszéket egyelőre ideiglenesen vagy helyettes, illetve rendkívüli tanárral töltsse be.

A rendes tanár javadalma : Az állami fizetési rendszer VII. osztálya 3. fokozatának megfelelő fizetés, 10%-os levonással ; a rendkívüli tanár az állami fizetési rendszer

VIII. fizetési osztály 3., a helyettes tanár a IX. fizetési osztály 3. fokozatának megfelelő javadalmat kap, 10%-os levonással.

A pályázati kérvényeket a szükséges okmányokkal felszerelve 1938. évi június 8-ig kell beadni a dunamelléki egyházkerület püspöki hivatalához (Budapest, IX., Ráday-utca 28. sz.).

Budapest, 1938 május 14.

Dr. Ravasz László,
püspök.

TARTALOM:

Dr. Papp Ferenc : Legújabb iskolareformok.
Kelemen Gyula : Meghívják a lelképászort.
Baráth Imre : Ótestamentom. — Újtestamentom.
Molnár Gyula : A diakónusképzés közérdekű részletei.
Dr. Horvay László : Énekeskönyvünk dícséreteinek eredete.
Templomaink. Kulesár Ferenc : A 326 éves báránai református templom. — Dede Kálmán : A kabai templom. — Sipos Károly : Egy régi templomban. — Dr. Dancsházy Sándor : A modern református templom. — Debreceni református egyetemi templom.
Kollégium jubileuma. Dr. Nagy Sándor : Debrecen négyszázéves Kollégiuma. — Jakucs István : A Kollégium új alapítványai.
Könyvismertetés.
Egyházkerületi közgyűlés.
Hírek az egyházmegekből.
Gyászrovat.
Különfélek. Hivatalos értesítés.
Pályázati hirdetések.
Hirdetések.

A MÁV vonatok érkezési és indulási ideje Debrecen állomáson.

Érvényes 1938. évi május hó 15-től.

A vonat		HOVÁ	A vonat		HONNAN
neme	indul		neme	érkezik	
szgy.	1-50	Bpest keleti	m.	1-15	Szerencs (vas.)
sz.	4-55	Nyírábrány	sz.	4-40	Bpest nyugati
..	5-20	Tiszalök	..	7-00	Tiszalök
..	5-02	Szerencs	..	7-27	Nyíregyháza
m.	5-08	Füzesabony	..	7-20	Nagykerek
sz.	6-01	Balmazújváros	..	6-47	Nyírábrány
sz.	6-32	Püspökladány	..	7-10	Tiszafüred
t.	6-29	Nagykerek	..	7-30	Bpest keleti
gy.	7-35	Bpest nyugati	t.	7-20	Nagyléta-Vértess
m.	7-50	Hajdúnánás	m.	7-44	Balmazújváros
sz.	7-58	Nagyléta-Vértess	sz.	8-35	Tiszalök
..	8-00	Szerencs	..	8-50	Püspökladány
t.	8-10	Nyírábrány	..	9-00	Szerencs
..	9-05	Hajdúszoboszló	sz.	10-13	Nagyléta-Vértess
m.	9-29	Derecske	m.	10-23	Hszoboszló
gy.	11-53	Nyíregyháza	sz.	11-26	Szerencs
s.	11-50	Bpest nyugati	m.	11-25	Hajdúnánás
m.	12-10	Füzesabony	..	11-35	Derecske
sz.	12-27	Tiszalök	v.	11-36	Nyírábrány
..	12-30	Nyírábrány	gy.	11-46	Bpest nyugati
..	13-22	Bpest nyugati	m.	12-26	Füzesabony
m.	13-25	Nagyléta-Vértess	sz.	13-52	Bpest nyugati
..	14-35	Nagykerek	t.	14-15	Nagykerek
m.	14-38	Balmazújváros	m.	14-26	Szerencs
sz.	14-27	Szerencs	Ágy-s	15-24	Bpest keleti
..	14-32	Nyírábrány	t.	15-37	Tiszalök
sz.	14-30	Tiszalök	m.	16-45	Balmazújváros
gy-s	15-26	Nyíregyháza	v.	16-54	Nyírábrány
m.	14-38	F.-abony(vas.)	m.	16-55	Nagyléta-Vértess
gy.	17-11	Bpest nyugati	gy.	17-04	Nyíregyháza
m.	18-43	Nyírábrány	sz.	18-25	Nagykerek (IX/8-ig hétköznap)
sz.	18-48	Szerencs	m.	18-39	Nyíregyháza
..	18-48	Nagykerek	gy.	18-35	Bpest nyugati
..	19-00	Tiszafüred	m.	20-08	Füzesabony
t.	19-30	Nagyléta-Vértess	m.	20-43	Nyíregyháza
..	19-40	Tiszalök	Ágym.	20-42	Tiszalök
Ágy-s	20-45	Bpest keleti	sz.	20-42	Tiszalök
sz.	21-36	Nyíregyháza	m.	21-25	Nyírábrány
..	22-00	Bpest nyugati	s.	21-23	Bpest nyugati
			sz.	21-35	Szerencs
			m.	23-44	Füzesabony (vasárnap)
			sz.	21-13	Nagykerek (IX/8-ig vasárnap)

Református lelkészek részére
palástot és süveget
 legszebb kivitelben, legolcsóbban, kedvező fizetési feltételekkel készítik megrendelésre.
 Szénási Sandor férfiszabó, Hódmezővásárhely,
 Klauzál-utca 151. szám.

100-féle cikket vásárolhat,
 de csak egy helyen fizeti havi részletekben,
 ha szükségletét
 az „UNIO“ Központi Hiteliroda
 cégei útján szerzi be.
 Hitelrendszerünk kényelmes, olcsó és megbízható. — Vásárlásra jogosító igazolványa, ha még nincs, igényelje irodánkban:
Piac u. 44. Marx-féle ház, földszint.

Földek, házak, telkek
 eladása, vétele, bérlete
 ügyekben forduljon bizalommal
Dienes József
 O. F. B. ingatlanforgalmi irodájához
DEBRECEN, Bethlen-utca 21. szám

110 megbízható cégnél

nyújt vásárlási lehetőséget! Egy helyen jelent fizetési kötelezettséget! A havonta megújuló állandó továbbvásárolhatóság jogával!

a „Takarékosság“ Kereskedelmi R.-T.

bevásárlási rendszere, mely a mai gazdasági helyzet legmegfelelőbb beszerzési módját biztosítja a vásárlóközönség számára

A „TAKARÉKOSSÁG“ vásárlási igazolványai és utalványai a „Takarékosság“ igazgatóságánál igényelhetők
Debrecen, Deák Ferenc-u. 6. sz.

SESZTINA LAJOS

Alapította 1819-ben Sesztina János. vasnagykereskedése
 Telefon 20-06. és 15-48. Debrecen.

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák
 Magyar gyártmányú zománc-edények,
 zsír-bödönök, dísznőző-kések, húsvágó-gépek

Jándi református egyházközségnek szállított 598 kilogrammos „Gróf Bethlen István-harang“

ÜGYELJEN A KERESZTNÉVRE!

MAGYARORSZÁG ARANYKOSZORÚS
 HARANGÖNTŐ MESTERE

Szlezák László

harang- és ércöntőde, harangfelszerelési és haranglábgyára

Budapest, VI., Petneházy-u. 78.

(VI., Frangepán-u. mellett)

SAJÁT HÁZI
 Telefon: 291-3-53

KITÜNTETVE: Párisi világiállításon díszoklevéllel, 8 nagy arany- és 1 ezüstéremmel, több állami díszoklevéllel

Mielőtt harangot rendelnének, forduljanak teljes bizalommal a régi és megbízható céghez!!!

SZÁMTALAN ELISMERŐ LEVÉL!

Előnyös fizetési feltételek!
 Költségetés és kiszállítás díjtalan!